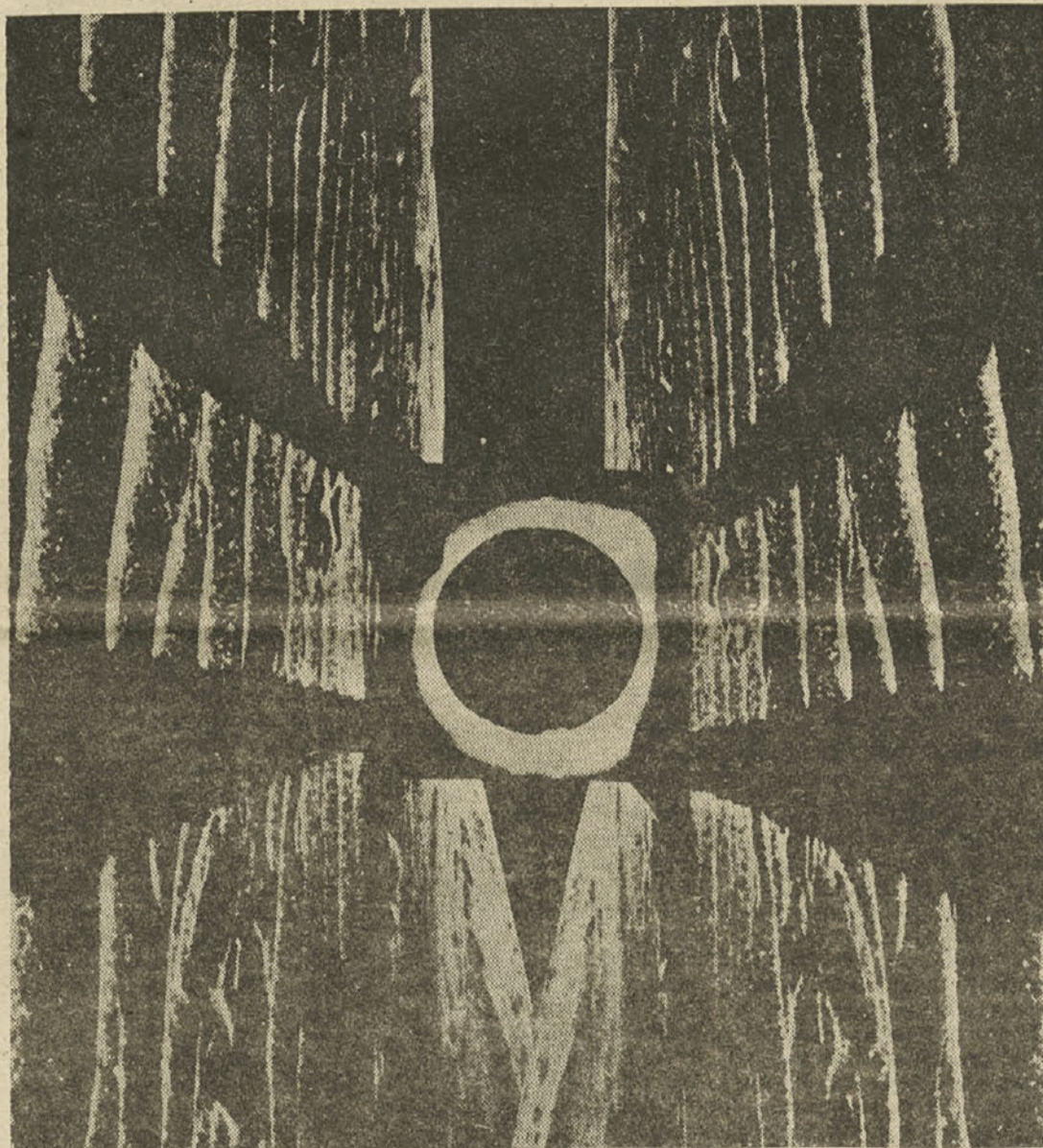

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- OMEJITVE NE PRINAŠAJO RAZVOJA, str. 2
- POKLICNO USMERJANJE V REFORMIRANI ŠOLI, str. 3
- TUDI SKRIB ZA OTROKA JE PREDNOSTNA NALOGA, str. 4
- KAJ JE SREČA, str. 6
- UČINKOVITA »NOTRANJA REFORMA«, str. 7
- PRESEK — ENAJST LET PO ZAČRTANI POTI, str. 11

Stane Jagodič: Crni žarki, fotomontaža, 1975

Izobraževanje mora biti pred gospodarstvom

Svet za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu RK SZDL o novem predlogu stabilizacijskega programa

Prvi osnutek stabilizacijskega programa za področje vzgoje in izobraževanja, ki ga je Izobraževalna skupnost Slovenije dala v javno razpravo sredi julija t. l. in je doživel tako nevesel sprejem v prosvetni javnosti, bo kmalu pozabljen. Nadomestil ga je namreč bolj zrel in pretehtan predlog stabilizacijskega programa, ki sta ga pripravila odbora za osnovno in za usmerjeno izobraževanje Izobraževalne skupnosti Slovenije ter pri tem upoštevala pripombe in predloge družbeno-političnih in strokovnih organov ter prosvetnih delavcev. Tako se je poleg prvi val razprave o stabilizacijskem programu, ki prav gotovo ni spodbudno vplival na ozračje v zbornicah ob vstopu v novo šolsko leto.

Ukrepi, predlagani v prvem osnutku stabilizacijskega programa, so doživeli v javnosti hude napade, celo diskvalifikacije in podtikanja; nekateri so jih odklonili v celoti, drugi so avtorjem pripisali birokratsko misel-

nost; vendar so bili vmes tudi koristni predlogi in pobude, ki so dobili svoje mesto v novem predlogu. S temi uvodnimi besedami je Tone Ferenc, predsednik Izobraževalne skupnosti Slovenije, na seji sveta za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu RK SZDL dne 23. 9. 1983 predstavil novi predlog stabilizacijskega programa, ki so ga tudi člani sveta ugodno ocenili.

Če s sedanje časovne razdalje ocenimo prvotni stabilizacijski program, mu ob vseh hibah moramo priznati nekaj dobrega: bil je kot šokanten test, ki je zahteval določeno opredelitev vsakega posameznika ter povsem jasno oceno, kakšno mesto pripada vzgoji in izobraževanju v naši družbeni prihodnosti, ne glede na zaostrene gospodarske razmere. Vsak predlagani ukrep so morali razpravljati pretehtati, sprejeti ali pa odkloniti, sprenevedanje in izmikanje skorajda ni bilo mogoče. Tako smo tudi prišli do enotnih temeljnih stališč

glede nadaljnega razvoja vzgoje in izobraževanja, ki so v novem predlogu stabilizacijskega programa strnjene v zahteve:

- da moramo ohraniti doseženo raven osnovne šole, zagotoviti uresničenje temeljnega programa v vsaki osnovni šoli, postopno uvajati novi program življenja in dela osnovne šole in v skladu z gmotnimi možnostmi postopno doseči predvidene cilje;

- da ne bomo odstopali od zasnove usmerjenega izobraževanja in od temeljnih ciljev reforme, celotno izobraževanje po osnovni šoli pa bomo uskladili s prednostnimi potrebami našega gospodarskega in splošnega družbenega razvoja;

- da bomo skrbno poiskali vse možnosti za bolj gospodarno porabo denarja, namenjenega vzgoji in izobraževanju, ne bomo pa dopustili, da bi se slabšal gmotni položaj prosvetnih delavcev.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Skupne vezi ali jabolko spora?

Skupna programska jedra za osnovno šolo in skupno vzgojno-izobražbeno osnovo srednjega izobraževanja so še zmeraj v središču pozornosti. O njih je pred kratkim povedalo svoje mnenje Društvo slovenskih pisateljev, o njih sta kasneje razpravljala Svet za kulturo ter Svet za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu Republiške konference SZDL. Stališče Izvršnega sveta skupščine SRS do nerešenih vprašanj pri nadaljnjem oblikovanju skupnih programskih jeder pa je na delegatsko vprašanje Cirila Zlobca pojasnil v družbeno-političnem zboru slovenske skupščine podpredsednik Izvršnega sveta Dušan Šinigoj.

Razprava o skupnih programskih jedrih je dobila močan odmev tudi v dnevnem tisku, na radiu in televiziji. Pozorno jo spremljajo množična občila v drugih republikah, včasih kot nepristransko obveščanje bralcev, včasih pa polemično, zlasti do posameznih izjav slovenskih književnikov.

Društvo slovenskih pisateljev je v svojih stališčih poudarilo, da sta vzgoja in izobraževanje v SR Sloveniji na vseh ravneh vsa desetletja po osvoboditvi s programi, učbeniki in pomožno literaturo omogočila in udeležila medsebojno spoznavanje narodov, narodnosti in kultur v duhu Avnoja in načel Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Predlog skupnih programskih jeder pa je društvo odklonilo, češ da pri materinščini in književnosti ter drugih predmetih nacionalnega pomena zasleduje unitaristične težnje in bi uresničevanje takih jeder škodovalo našemu narodnostnemu razvoju. Slovenija naj bi izstopila iz teles, ki pripravljajo skupna programska jedra in naj bi vnaprej v skladu z ustavnimi pravicami sama oblikovala programske podobne svojega šolstva.

Razprava, ki je bila v Svetu za kulturo ter v Svetu za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu RK SZDL, je prav tako poudarila ustavno pravico vsakega našega naroda, da razvija šolstvo in kulturo kot del svojega in skupnega razvoja, da skrbi za materinščino v šolah in v javnosti. Stališča s katerimi je Socialistična zveza Slovenije že aprila seznanila zvezno konferenco SZDL, so jasna: Podpiramo uveljavljanje skupnih temeljev sistema vzgoje in izobraževanja, pa tudi prizadevanja za oblikovanje skupnih programskih jeder, ki naj opredelijo samo temeljne skupne smotre in bistveno vsebino vzgoje in izobraževanja, ne da bi prizadela pravice in posebnosti posameznih narodov in narodnosti.

Podpredsednik Izvršnega sveta je v svoji izjavi poudaril, da zavračamo težnje po uniformirani šoli, enotnih učnih načrtih in nekakih nadnacionalnih programih, ki ne upoštevajo ustavnih pravic in posebnega položaja republik in avtonomnih pokrajin. Izvršni svet skupščine SRS pa ne podpira tistih, ki zavračajo nadaljnje medrepubliško in pokrajinsko sodelovanje ter usklajevanje pri teh vprašanjih in bi želeli, da se zapremo pred drugimi območji, narodi in narodnostmi.

Razpravo o skupnih programskih jedrih bomo zato nadaljevali v ustreznih medrepubliških in pokrajinskih organih in dejavno pripomogli k rešitvi odprtih vprašanj.

Razgreta razprava o skupnih programskih jedrih razkriva med drugim tudi dobre in šibke strani v razmišljanju razpravljavcev.

Pohvaliti je treba skrb za materinščino, za svoboden in enakopraven razvoj slovenskega naroda in skupnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti. Zaradi napak pri pripravi skupnih programskih jeder za materinščino, književnost in nekatere druge predmete pa ni mogoče odkloniti celotnega predloga skupnih programskih jeder, spregledati njegovih dobrih strani, potrebnosti in skupnega pomena teh jeder. Če nam na primer materinščina ni skupna, to še ne pomeni, da potrebuje vsaka republika in pokrajina drugače matematično ali kemijo ter povsem drugačno programsko sestavo osnovnega in usmerjenega izobraževanja. Tako kot v drugih dejavnostih, tudi v vzgoji in izobraževanju nikomur ne koristi zapiranje vase, samozavestnost v lastne izkušnje in uspehe, in to tem manj v sedanjem času in današnjih razmerah.

Grenko pa je spoznanje, da se lahko vroče teme v razpravljanih tako hitro sprevržejo v jabolko spora. Zavzeti razpravljavci ne izbirajo besed. Pisci, ki se odzivajo na nekatere izjave slovenskih književnikov, še zdaleč ne vidijo v njih zgolj dobrih namenov.

In vendar vemo, da mora vsak narod spoštovati druge narode; od njih lahko pričakuje, da mu bodo vračali spoštovanje le, če bo spoštovanje vzajemno, odprto za medsebojno sodelovanje in dejavno sožitje. V skupnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti, ki temelji na bratstvu in enotnosti, je to tem bolj potrebno. K temu mora prispevati svoj delež tudi vzgoja in izobraževanje. In prav v tem naj bi bila vloga in smisel skupnih programskih jeder, ki jih moramo s skupnimi prizadevanji izpopolniti in izoblikovati tako, da bodo usmerjala k skupnim ciljem, ne pa utešjevala.

dogodki
novosti

Izobraževanje mora biti pred gospodarstvom

(Nadaljevanje s 1. strani)

Kako razumeti stabilizacijo?

Ko je predsednik sveta za vzgojo in izobraževanje dr. Lev Premru povzel razpravo o predlaganem stabilizacijskem programu, so bile misli dokaj uglasene z navedenimi temeljnimi zahtevami, v nekaterih pogledih pa so bile še bolj jasne in in daljnovidne.

Izobraževanje mora biti pred gospodarstvom. Samo tako bo lahko pripravljalo mlade za prihodnje družbene potrebe in jih dovolj usposobilo za naloge, ki jih čakajo. Stabilizacijski ukrepi nas morajo voditi k večji gospodarnosti, ne smejo pa škoditi kakovosti vzgoje in izobraževanja, katerima moramo dati v družbi ustrezno veljavo. Prav tako pa moramo bolj kot doslej uveljaviti učiteljevo ustvarjalnost kot tudi ustvarjalnost na splošno. Ciljev stabilizacije namreč ne bomo dosegli le z omejitvenimi ukrepi, marveč predvsem z dobrimi razvojnimi programi in uspešnejšim delom.

Razprava o posameznih predlogih stabilizacijskega programa pa je bila tudi na tej seji dokaj kritična. Predlogi naj bi bili alternativi, da bi spodbujali delegatske razprave, besedilo naj bi bilo napisano tako, da ne bi dopuščalo nesporazumov. Ti namreč že nastajajo v občinah, saj v imenu stabilizacije nekateri šole že ukinjajo interesne dejavnosti, ki imajo zunanje mentorje. Prva je bila s tem prizadeta proizvodno-tehnična dejavnost, ki je za delovno vzgojo in poklicno usmerjanje mladih nepogrešljiva. V nekaterih občinah ne najdemo več denarja, da bi pošiljali najboljše učence na republiška

tekmovanja. Nekateri občinski izobraževalni skupnosti so prednost zagotovljenemu programu razumele tako, da so preprosto odvzele denar, namenjen delavskim univerzam za najpotrebnejše oblike družbenopolitičnega in splošnega izobraževanja, ne da bi pri tem iskale kakršnokoli drugo rešitev.

Omejevanje ali razvijanje?

Morda je najbolj kritična stran usmerjenosti zgolj v omejevanje in ukinjaje dejavnosti v tem, da še nismo začeli resneje razmišljati in iskati rešitev v smeri, ki edina vodi k najpomembnejšim ciljem stabilizacije: kako bolje vzgajati in izobraževati, kako bolje usposobljati mlade za čase, ki so pred nami, za premagovanje težav in protislovij našega družbenopolitičnega in gospodarskega razvoja; kako bolje organizirati celotno vzgojno-izobraževalno dejavnost, da bomo brez večjih vlaganj imeli boljše uspehe.

Ko je razpravljal o teh vidikih stabilizacije, je Stane Kranjc, predsednik Strokovnega sveta SRS za vzgojo in izobraževanje, poudaril, da bomo morali v prihodnje mnogo bolj spodbujati učiteljevo ustvarjalnost, ki jo dušimo s preveč podrobnimi programi in navodili in z mnogimi malo potrebnimi administrativnimi opravili. V delegatskih skupščinah bomo morali bolj uveljaviti samoupravno odločanje, šolam pa pomagati, da bodo lažje prebrodile družbeno krizo, ki jo bodo občutili tako učitelji kot učenci. Saj šola ne živi in ne more živeti zunaj družbe, zunaj njenih razvojnih protislovij in težav.

J. V.

PRIZADEVANJA PIS ZA KULTURO

Nov center kulturne usmeritve

Posebna izobraževalna skupnost za kulturo si je že na samem začetku, ko so načrtovali prostor za uvajanje usmerjenega izobraževanja, zadala nalogo: **oblikovati šolski center kulturne usmeritve v Ljubljani, ki bi bil republiškega pomena.** Združeno izvajanje vseh vzgojno-izobraževalnih programov kulturne usmeritve v centru pomeni namreč edino možno obliko, ki ustreza zahtevam zdajšnjega vzgojno-izobraževalnega procesa in njegovemu nadaljnemu dopolnjevanju. O tem predlogu so že lani veliko razpravljali v delovnih skupinah in na skupščini. Posebne izobraževalne skupnosti za kulturo, pa tudi pri vseh zainteresiranih organizacijah na področju izobraževanja za potrebe kulture v Ljubljani in v republiki. Nove prostorske možnosti, ki so zdaj na voljo, so odpravile najtežjo oviro za oblikovanje centra, zato mora pis za kulturo izpeljati to prednostno nalogo v tem šolskem letu.

Poudariti je treba, da se zdaj prvič v zgodovini ponuja priložnost za oblikovanje takega centra, kjer bodo združeni različni vzgojno-izobraževalni programi na srednji in visoki stopnji in povezane vse umetniške in znanstvene zmogljivosti na področju izobraževanja za kulturo. Z novim šolskim centrom bo zagotovljena kakovost vzgojno-izobraževalnega procesa na področju kulture, boljše bo povezanost z organizacijami združenega dela, ki je načrtovana v vseh programih, hkrati pa bodo bolj smotno in učinkovito izrabljene zdajšnje gnotne možnosti ob zaostrenih razmerah na področju izobraževanja. In še nekaj: skromna vsota denarja, ki ga ima na voljo pis za kulturo za usmerjeno izobraževanje, bi bila učinkoviteje izrabljena. To pa pomeni, da bi z istim denarjem — ob boljši organizaciji in boljšem delu v centru — omogočili hkrati tudi ustreznejše delovne razmere pedagoškim delavcem.

Upravičeno lahko trdimo, da je predlog o oblikovanju šolskega centra za kulturno usmeritev v Ljubljani hkrati prispevek pisa za kulturo k stabilizaciji. O predlogu bodo potekale še številne razprave, v kratkem pa bo o tej problematiki spregovorila tudi skupščina pisa za kulturo.

T. D.

Varčevanju se ne da ogniti

S seje Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo

Zahteva po racionalizaciji naj bi dodobra razgibala šolstvo; porodilo se je tudi nekakšno upanje, da bomo na hitro opravili z vsem, kar se je nabralo v dolgih letih odvečnosti, kar se je izkazalo za premalo premišljeno in usklajeno z resničnostjo. Težava pa je v tem, ker se prav v šolstvu ni tako preprosto odločiti, kaj so tiste prave rezerve, ki bi jih lahko zanesljivo vnovčili.

Pred nami je nova različica predloga stabilizacijskega programa za področje vzgoje in izobraževanja, izoblikovana po selektivni poti in predelana po javni razpravi. Čeprav njeni sestavljavci zatrjujejo, »da tega stabilizacijskega programa ne bi smeli razumeti kot restriktivni program, ampak kot program, s katerim naj bi zagotovili nadaljnji razvoj vzgoje in izobraževanja,« se ob obravnavi teh stališč — o njih so razpravljali tudi na zadnji seji Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, letošnjega 27. septembra — postavlja vprašanje, ali je ob takšni politiki, ki temelji že vsa leta na omejitvenih ukrepih, sploh še mogoče uresničevati temeljne cilje vzgoje in izobraževanja, ki smo si jih postavili ob reformi, ali pa jih je treba opredeliti na novo.

To vprašanje je bilo tudi uvod v razpravljanje na tej seji. Člani komiteja so se najprej dalj časa pomudili ob zahtevi nekaterih občin, ki predlagajo, naj bi spremenili zakon o osnovni šoli, in sicer tako, da bi še nekaj let obveljalo staro zakonsko določilo, po katerem je bilo lahko v ra-

zredu največ 36 učencev, namesto 32, kolikor jih je predpisano zdaj. Analiza, ki jo je opravil komitej, pa je pokazala, da bi po taki »dovolilnici« imeli v naši republiki kar 640 oddelkov manj, 950 učiteljev pa bi ostalo brez dela. Hude posledice pa bi se pokazale predvsem na učencih, ki bi bili prikrajšani za kakovosten pouk v normalnih razmerah. Okoristile bi se torej samo zadolžene občine — v takih je ta zamisel vzniknila — ki bi tako prihranile nekaj denarja za odplačevanje dolgov.

Člani komiteja so seveda nasprotovali temu predlogu in se zaustavljali še ob marsičem, kar zadeva škodljivo varčevanje v šolah. Razpravljanje je zaživel zlasti ob tistem delu gradiva, ki spodbuja k zmanjševanju administrativno-tehničnih opravil na vseh področjih združenega dela in v skladu s tem tudi na vseh področjih vzgoje in izobraževanja. V reorganizaciji teh služb, za ka-

tere gre denar iz istega vira kot za osebne dohodke pedagoških delavcev, vidijo nekateri veliko možnosti za racionalizacijo.

Na seji so s podatki ponazarjali razmerje med številom pedagoških in drugih delavcev (številke se nagibajo v prid drugih delavcev) in ugotavljali, da pretirano zaposlovanje tehničnega in administrativnega osebja v vseh šolah — osnovnih, srednjih in visokih — izredno bremeni osebne dohodke učiteljev. Po drugi strani pa je slišati opozorila, da pomeni tako imenovana režija v osnovni šoli povsem nekaj drugega kot režija v srednjih in visokih šolah. Zato gotovo lahko pritrdimo tistim, ki pravijo, da take primerjave kaj malo povedo, saj je treba upoštevati tudi socializacijsko vlogo osnovne šole in torej razmejiti stroške, ki nastajajo na tem področju, od tistih, ki so čisto administrativne narave.

Nevarno je torej, da bi prece- njevali pomen takega iskanja re-

zerv tam, kjer bi to ogrozilo doseženo raven šole, ob tem nenehno razglašamo, da morajo šola zadovoljivo opravljati svojo vzgojno nalogo, ki jo je prevzel pred leti. Ze dolgo pa je jasno, da bi morali delavce v njej razbre- meniti administrativnih opravil pa tudi tistih številnih nalog, ki morajo opraviti nepredvideno hitro, mnogih neuskajanih akcij idr. Reševanje teh vprašanj pa se že navezuje na zakonodajo, sprejemanje novih in spreminjanje že uveljavljenih predpisov.

Veliko možnosti za racionalizacijo pa je — tako razberemo iz gradiva — v usmerjenem izobraževanju: nakazujejo jih še zmeraj preveč razdrobljeni programi in šolska mreža, ki je daleč od načela racionalnosti in najbrž tudi učinkovitosti. To pa hkrati pomeni, da bo pri racionalizacijskih posegih potrebno več pozornosti za stvarno, pa tudi pametno odločanje.

MARJANA KUNEJ

Kritična presoja

RO Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti o predlogih stabilizacijskih ukrepov za področje vzgoje, izobraževanja in znanosti

Republiški odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti o predlogih stabilizacijskih ukrepov na področju vzgoje, izobraževanja in znanosti.

Prvi predlog stabilizacijskih ukrepov, ki je povzročil toliko hude krvi med prosvetnimi delavci — največ zaradi postopka

in neustreznega časa, ki je bil na voljo za razpravo — je za nami. Toda vprašanja — kje varčevati, da ne bo škode — ostajajo in o njih še zmeraj razpravljajo na vseh ravneh. Zadnji, dopolnjeni predlog je ob koncu septembra kritično presojal republiški odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti.

Povedati je treba, da je republiški odbor na vseh svojih dozdajšnjih sejah zmeraj iskal najboljše strokovne rešitve za vzgojno-izobraževalno področje glede na možnosti, ki so bile na voljo. Kot se je pokazalo v razpravi, je precej zdajšnjih novih predlogov identičnih s stališči, ki jih je sprejel republiški odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti na svojih sejah že leta 1982. Res pa je tudi to, da doslej teh stališč ni nihče upošteval.

Razprava je potrdila znane resnice, ki so jih delegati odločno ponovili:

Prosvetni delavci odklanjajo dodatne obremenitve in povečevanje delovne obveznosti na škodo kakovosti pouka in obremenjenosti učencev, odklanjajo pa tudi predlog, naj bi se povečalo število učencev na oddelku in naj bi zmanjšali število učbenikov in drugih pripomočkov, saj je jasno, da bi to pomenilo siromašenje že doseženega.

Člani so nenehno opozarjali na slab gnotni položaj prosvet-

nih delavcev in na velike razlike osebni dohodkih (za enako delo) v različnih občinah. Gledde očitanih »honorarnih ur« pa so delegati povedali tole: Šole, ki niso zapisne ne dobijo učitelja za določen predmet, so prisiljene dodajati učno obveznost tistim učiteljem, ki so že zaposleni. V razpravi smo slišali tudi kritične besede o poročanju v časnikih.

Eden izmed članov odbora je med drugim poudaril, da časnikarji medlo poročamo o stališčih sindikata. Časnikarji pa si želijo, da vsaki seji več odločnih in zavzetih razprav v korist vzgoje in izobraževanja ter prosvetnih delavcev, od takih razpravljavcev pa, da bi s svojo revolucionarno besedo kdaj pa kdaj poživili tudi strani našega glasila.

Razpravljavci so nadalje opozorili, da bi bilo prav, če bi v prihodnji stabilizaciji najprej zmanjšali družbeno režijo, ali povedano drugače: Ukrepi naj bi bolj obremenili družbeno režijo in manj delavce tako v materialni proizvodnji kot delavce, ki vzgajajo in izobražujejo. Povzemimo iz razprave na splošno: Prosvetni delavci so za stabilizacijo, za skrbno pa razmišljajo o nadaljnem razvoju.

Res pa je tudi, da denarja pri manjkuje in da je treba tudi šolstvu zdaj resno razmišljati in strokovno oceniti, kje je vendarle mogoče še kaj prihraniti. T. D.

Breme stabilizacije moramo porazdeliti enakomerno, pri tem pa skrbno paziti, da ne bomo obremenili predvsem osebne porabe in poslabšali družbeno-ekonomski položaj pedagoških delavcev, učencev in staršev.

Republiški odbor ne more pristajati na nadaljnje slabšanje družbeno-ekonomskega položaja delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti; že zato ne, ker gre za tiste dejavnike, ki bodo omogočili izhod iz težavnega gospodarskega položaja.

Pri pripravi stabilizacijskih programov morajo v večji meri, že v fazah nastajanja, sodelovati pedagoški delavci, da bodo program aktivnosti sprejeli za svoj program, ne pa za nekaj od zunaj vsiljenega.

Republiški odbor ponovno poudarja, da morajo stabilizacijski ukrepi zagotoviti kakovostno izvajanje programov, ker le tako lahko dolgoročno prispevamo k stabilizaciji in odpravljanju težav.

V prioriteto zagotavljenega programa v osnovni šoli ne gre dvomiti, ker je temelj, ki ga mora družba zagotoviti vsakemu otroku. Prioriteta je sama po sebi umevna in jo ne kaže izpostavljati.

Zahteva po uveljavitvi 36 učencev na oddelku je nerealna in ogroža in onemogoča uveljavitev osnovnih ciljev preobrazbe vzgoje in izobraževanja. Republiški odbor se zavzema za racionalno mrežo šol; preprečiti je treba uveljavljanje lokalnih interesov in poskrbeti za kakovostno izvajanje programov.

Predlogi o manjšanju števila učbenikov, delovnih zvezkov in drugih učnih pripomočkov ne drže strokovne ocene. Brez potrebnih strokovnih ocen in tudi odgovornosti republiški odbor ne more pristajati na takšna krenja.

Republiški odbor predlaga spremembo politike štipendiranja; del sredstev za štipendije je treba prerazporediti v subvencioniranje prevoza, prehrane učencev in študentov ter druge nomena.

(Iz stališč, izoblikovanih na seji RO Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti dne 28. 9. 1983)

Omejitve ne prinašajo razvoja

Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje je za dolgoročen razvojni program

Razprava o stabilizacijskem programu v vzgoji in izobraževanju, ki je bila na Strokovnem svetu SRS za vzgojo in izobraževanje dne 5. oktobra 1983, se je v primerjavi s prejšnjimi razpravami o teh vprašanjih odločno preusmerila od omejevalnih ukrepov k iskanju novih razvojnih možnosti in dolgoročnejših rešitev za to dejavnost v zaostrenih gospodarskih razmerah.

Izobraževanje in vzgoja nista družbena poraba, marveč dejavniki gospodarskega in splošnega napredka, del gospodarstva. Čim sprejememo to stališče, se ne moremo zadovoljiti zgolj z omejevalnimi ukrepi — kje bomo kaj prihranili, katere programe okrnili, od katerih pedagoških normativov odstopili, katera družbeno sprejeta načela prekršili in katere cilje preložili na daljnjo prihodnost. O varčevanju in gospodarni porabi vsakega dinarja bomo sicer prisiljeni sproti razmišljati — v to nas bo sililo pomanjkanje denarja, rastoča inflacija in druge okoliščine. Vendar moramo misliti tudi dlje, tudi na čase po gospodarski krizi in na tiste delavce, strokovnjake in znanstvenike, ki jo bodo morali premagati.

Pomembno bo, da bo izobraževalni učencev in študentov skladna s pričakovanji in potrebami združenega dela, z zahtevami predvidenega tehnološkega in družbenega razvoja. Zato bo treba skrbno spremljati uresničevanje novih programov in jih po potrebi tudi popravljati. Reforme ne bodo ocenjevali po naših zamislih, marveč po rezultatih, po znanju, ki ga bodo učenci in študenti prinesli iz šole, je poudaril Stane Kranjc, predsednik strokovnega sveta.

Od uresničevanja temeljnih reformnih ciljev in nalog ne smemo odstopati, saj bi se sicer vrnilo na staro, na nižjo razvojno stopnjo — to pa bi se nam pozneje maščevalo, saj bi bilo nerazvito šolstvo ovira hitrejšega

J. V.

dogodki
novosti

POKLICNO USMERJANJE V REFORMIRANI ŠOLI

Izkušnje, uspehi in pomanjkljivosti

Preobrazbo vzgoje in izobraževanja po osnovni šoli smo zasnovali široko družbeno reformo z mnogimi cilji tako na ožjem področju vzgoje in izobraževanja kot na širšem področju ustvarjanja ustreznih odnosov v svobodni menjavi dela. Uresničevanje vseh teh ciljev se med seboj tesno prepleta in zato tudi bolj ali manj ustrezno uresničevanje kateregakoli cilja vpliva na uspešnost (poklicnega) usmerjanja, ki je ena bistvenih sestavin usmerjenega izobraževanja.

Skupnosti za zaposlovanje so eden pomembnejših izvajalcev poklicnega usmerjanja, zato smo v strokovni službi Zveze skupnosti za zaposlovanje razčlenili stanje in dosežke poklicnega usmerjanja ob prvi generaciji učencev, ki se je vključila v usmerjeno izobraževanje. Takšno analizo nam je omogočil informacijski sistem, ki ga vodimo o vseh učencih od 7. razreda osnovne šole do konca usmerjenega izobraževanja in o svetovalnih delavcih v osnovni šoli in usmerjenem izobraževanju. V tem prispevku povzemam nekatere pomembnejše ugotovitve iz te analize.

Vsebinske spremembe vzgojno-izobraževalnega sistema po osnovni šoli se vnašajo v pravo na poklicno izbiro bitveno novih zahtev. Med osnovnim šolanjem bi se morali učenci usposobiti za samostojno, varno odločitev, na katerem področju dela bodo vstopili v svet dela, in si izbrati eno od naslednjih možnosti: ali naj se bodo zaposlili in se izobražujejo delom in kasneje ob delu ali iz doma, ali naj nadaljujejo izobraževanje v skrajšanih programih rednega izobraževanja ali pa v programih srednjega izobraževanja. Pred usmerjenim izobraževanjem pa so morali biti ob koncu obveznega šolanja pripravljeno na poklicno odločitev tako, da so se lahko odločili, v katerem poklicu bodo delali.

To pomeni, da je poklicno vzgojno delo v osnovni šoli danes lahko usmerjeno k splošnejšim vsebinam in ciljem, k uresničevanju splošnejših vzgojnih smotrov. Takšna vsebina je prav gotovo tudi bolj usklajena z razvojnimi značilnostmi osnovnošolcev. Seveda pa to hkrati pomeni, da se mora z enako intenzivnostjo in s poglobljeno vsebino, s konkretnimi cilji in vzgojnimi smotri nadaljevati poklicno vzgojno delo v srednjem izobraževanju. Poklicno vzgojna funkcija osnovne šole je bila tudi v preteklosti vsebovana v vseh dokumentih, ki so določali delo in naloge osnovne šole. Vse do zdaj pa nismo zmogli zagotoviti ustreznih možnosti, da bi vse osnovne šole to tudi učinkovito opravljale. Naj naštejemo le nekaj bistvenih. V šole, ki usposabljuje učitelje, nismo uvedli vsebin, ki bi učitelje usposobile za kakovostno poklicno vzgojo. Prav tako nismo izdelali programa za sistematično usposabljanje že zaposlenih učiteljev za to nalogo. Nismo zagotovili ustreznih kadrovskih in gmotnih možnosti za izvajanje takšne paleta interesnih dejavnosti v vseh osnovnih šolah, ki bi omogočala tudi razvijanje zanimanja za področja, za katera že več let primanjkuje delavcev. Kljub večkratnim pobudam se nam za učitelje še ni posrečilo izdelati priložnosti o poklicni vzgoji. Veliko osnovnih šol še zmeraj nima niti enega svetovalnega delavca, ki bi lahko usmerjal poklicno vzgojno delo na šoli in učiteljem strokovno pomagal pri delu.

Šolske svetovalne delavce ima v Sloveniji 68% osnovnih šol. Pri tem so šole, ki imajo celotno skupino potrebnih strokovnjakov — psihologa, pedagoga, socialnega delavca — zelo redke. Na drugi strani pa imamo šole, ki niso svetovalnega delavca »delijo«. Od vseh delavcev v osnovni šoli so svetovalni delavci prav gotovo najbolj usposobljeni za organiziranje in izvajanje poklicnega usmerjanja. Seveda pa je za vsakega izmed njih to le eno področje nalog, ki jih morajo opravljati. Kakšne naloge poklicnega usmerjanja opravljajo v prvi vrsti, je odvisno od njihove poklicne usposobljenosti. Od 379 svetovalnih delavcev v vzgojno-izobraževalnem letu 1982—83 je bilo v osnovnih šolah 175 socialnih delavcev, 144 psihologov in 61 pedagogov ter 10 drugih poklicev.

V usmerjenem izobraževanju so naloge usmerjanja tako kot v osnovni šoli porazdeljene med

vse pedagoške in svetovalne delavce. Za pedagoške delavce v usmerjenem izobraževanju še bolj kot za osnovnošolske velja, da so strokovno še premalo usposobljeni za to delo in da bo treba čimprej izdelati intenzivne programe njihovega usposabljanja. O svetovalnih delavcih, ki opravljajo naloge poklicnega usmerjanja v srednjih šolah, pa težko govorimo, saj jih ni skoraj nikjer, razen na ljubljanskem območju (v vsej Sloveniji jih ima le 9% vzgojno-izobraževalnih programov).

Opisane možnosti za poklicno usmerjanje, ki so še posebno slabe v usmerjenem izobraževanju, so prav gotovo eden pomembnih vzrokov za prepočasno približevanje nekaterim ciljem, (ali celo oddaljevanje od njih), ki smo si jih postavili s preobrazbo izobraževanja po osnovni šoli in jih lahko dosegamo le z učinkovitim usmerjanjem.

Z učinkovitejšim usmerjanjem do boljših dosežkov

Programska sestava usmerjenega izobraževanja naj bi omogočala takšno vodoravno prehodnost, da bi bilo popravljanje

da lahko programe glede na prehajanje prve generacije razdelimo na tri večje skupine.

Programi, v katerih je prihajanje in odhajanje uravnoteženo in hkrati po obsegu zmerno, so: kmetijec, kovinarstvo in strojništvo, telekomunikacije in gradbenec. Čeprav so to ugotovitve le o eni generaciji in jih zato še ne moremo posploševati, pa vendarle lahko domnevamo, da bi takšen obseg prehajanja — okoli 4% (verjetno pa še nekoliko manjši, ker ta generacija ni imela nekaterih pomembnih možnosti za dobro odločitev) omogočal neproblematično odpravljanje napak pri odločitvi za program srednjega usmerjenega izobraževanja.

V drugi skupini so programi, iz katerih je odšlo precej več učencev, kot pa jih je vanje prišlo. Takšni programi so: elektronika, živec, poslovno finančna dejavnost, družboslovno-jezikovna dejavnost, naravoslovno-matematična tehnologija in učitelj. Verjetno sta za to predvsem dva vzroka. Prvi vzrok so napačne predstave o teh programih in lastni primernosti zanje, saj je v večini njih precej novosti v primerjavi s starim šolskim sistemom, ki pa so bile prvi generaciji učencev še premalo znane. Drugi vzrok pa je v različnosti izvedbe sicer vsebinsko enotnih vzgojno-izobraževalnih programov. Razumljivo je namreč, da bi bil prehod slabše uspešnega učenca iz vzgojno-izobraževalnega programa s sorazmerno nizkimi merili znanja v program z zahtevnimi merili neučinkovit. Programi z zahtevnimi merili pa so predvsem tisti, ki nimajo izhodov na III. in IV. stopnji zahtevnosti.

V tretji skupini pa so programi, ki so mnogo več prejemali kot oddajali. To so: elektroenergetik, cestni promet, strežba in vzgoja predšolskih otrok.

srednjega izobraževanja. Tako bi zmanjšali vpliv socialnega porenka na možnosti šolanja. Da bi ugotovili, ali srednje usmerjeno izobraževanje že deluje v tej smeri, smo primerjali izobražbeno sestavo staršev učencev v smereh, v katerih je bila ta sestava pred uvedbo usmerjenega izobraževanja izrazito nizka ali pa visoka.

Dvoje neuresničenih nalog usmerjenega izobraževanja

Primerjava je pokazala, da imamo še zmeraj smeri izobraževanja, v katere se otroci staršev z višjo in visoko izobrazbo skorajda ne vključujejo. Te smeri so iste kot so bile v preteklosti (kmetijec, preoblikovalec in spajalec kovin, gradbenec, tekstilni konfektoriar II, tekstilno-obrtni konfektoriar, kuhar, natakar, kmetijski tehnik). Na drugi strani pa imamo nekaj smeri, v katerih je delež učencev, katerih starši imajo višjo in visoko izobrazbo, daleč nad slovenskim povprečjem. To so: elektrotehnik, gradbeni tehnik, oblikovanje, naravoslovno-matematična tehnologija in družboslovno-jezikovna dejavnost. Vsi ti programi so sicer že v starem šolskem sistemu rahlo odstopali od slovenskega povprečja, bolj pa so odstopali oblikovanje in gimnazije. S sestavo učencev v gimnazijah glede na izobrazbo staršev prav gotovo nismo mogli biti zadovoljni, saj je takšna sestava pripomogla k nizkemu odstotku študentov delavskega in kmečkega porekla. Zato smo s preobrazbo vzgoje in izobraževanja želeli izboljšati tudi sestavo učencev v zahtevnejših smereh izobraževanja v korist delavskih in kmečkih otrok. Rezultati šolanja prve generacije pa so prav nasprotni. Vzroki za to so gotovo tudi v uporabi šolskih ocen kot prevladujočega merila usmerjanja ali izbora. Tako se je zaradi izbora pretežno po uspehu iz osnovne šole (oziroma uspehu pri preskusu osnovnošolskega znanja) odstotek učencev, katerih starši imajo visokošolsko izobrazbo, v programu naravoslovno-matematična tehnologija po

več, v primerjavi z gimnazijo za 10 odstotkov od 35 odstotkov na 45. Podoben pojav zasledimo tudi pri usmerjanju v zahtevnejše smeri znotraj enega programa. Čeprav je sestava učencev glede na izobrazbo staršev pri vpisu v program uravnotežena, pa se to ravnotežje po usmeritvi v smeri poruši. V smeri za V. stopnjo zahtevnosti se vpiše občutno več učencev, katerih starši imajo visokošolsko izobrazbo. Izrazit primer sta smeri gradbenec in gradbeni tehnik. Za obe smeri se začne izobraževanje v istem programu in vendar je v smeri gradbenec (IV. stopnja zahtevnosti) le en odstotek učencev staršev z visokošolsko izobrazbo, v smeri gradbeni tehnik pa kar 29 odstotkov. Kot kaže, so tudi pri usmerjanju v smeri prevladujoče če že ne edino merilo šolske ocene. Boljše šolske ocene pa pri nediferenciranem pouku mnogo lažje dosegajo učenci, katerih starši imajo višjo izobrazbo. Ugotovitve o sestavi učencev po izobrazbi staršev torej opozarjajo vsaj na dvoje neuresničenih nalog usmerjenega izobraževanja. V večini srednjih šol se nam ni posrečilo z diferenciacijo pouka zapolniti vrzeli v znanju in razvoju sposobnosti učencev, pri katerih so takšne vrzeli nastale zaradi slabših možnosti med osnovnim šolanjem. Prav tako še nismo razvili usmerjanja v času, ko so vzgojno-izobraževalni programi enoviti tako, da bi pri usmerjanju upoštevali različne danosti, ki so pomembne za uspeh pri delu in šolanju na določenem področju.

Zahteve po vsebinski povezanosti in nadgrajenosti vzgojno-izobraževalnih programov za dela različnih stopenj zahtevnosti ter načela in zahteve po usmerjanju v srednjem usmerjenem izobraževanju kažejo, da bi moral biti v usmerjenem izobraževanju osip mnogo manjši kot v prejšnjem šolskem sistemu, saj stopnjevitost srednjega izobraževanja mora dajati možnosti, da se vsak učenec uspo-

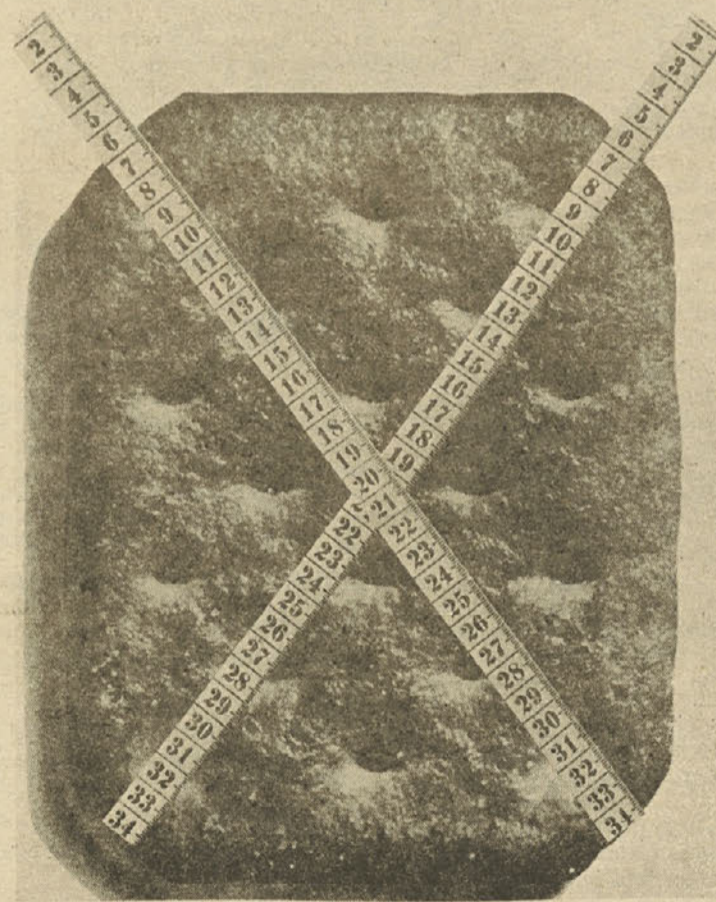
sobi za delo določene stopnje zahtevnosti. Z usmerjanjem v usmerjenem izobraževanju pa je treba te možnosti kar najbolj izraziti. Primerjava osipa po prvem letu izobraževanja po posameznih vzgojno-izobraževalnih programih pa kaže, da je osip v posameznih programih sicer različen in da se je v nekaterih zelo zmanjšal, v drugih zvečal, v celoti pa je skoraj enak osipu v šolskem sistemu pred preobrazbo. Iz teh podatkov sicer še ne moremo sklepati, kakšen bo končni osip, saj učenci lahko enkrat v srednjem usmerjenem izobraževanju razred ponavljajo v istem ali drugem programu; lahko pa sklenemo, da usmerjanje prve generacije ni bilo dovolj učinkovito in da mora biti prav izdelava sistema usmerjanja in zagotovitev možnosti za izvajanje usmerjanja prvenstvena naloga v oblikovanju srednjega usmerjenega izobraževanja.

Ena bistvenih takšnih možnosti je usposobitev vseh vzgojno-izobraževalnih kadrov v usmerjenem izobraževanju za izvajanje usmerjanja kot bistvene sestavine vzgoje in izobraževanja v usmerjenem izobraževanju.

Prav tako bi v izobraževanju morali poenotiti vzgojno-izobraževalno delo tam, kjer že vsebina vzgojno-izobraževalnih programov pove, da mora biti enotno. Vedeti namreč moramo, da te enotnosti sicer ne bo, ker je ta neenotnost pri večini učiteljev posledica večletne prakse v srednjem šolstvu pred preobrazbo, ki je takšno neenotnost vsebovala.

Kakovostno in sprotno usposabljanje že zaposlenih pedagoških delavcev za naloge usmerjanja v osnovni šoli in usmerjenem izobraževanju je še posebno pomembno v času manjših gmotnih možnosti, saj ne moremo pričakovati, da bi pomanjkljivo znanje zaposlenih učiteljev lahko nadomeščali z zaposlovanjem novih šolskih svetovalnih delavcev.

JANEZ ZALAZNIK

Stane Jagodič: Diagonale eksistence, fotomontaža, 1977

napak, ki nastajajo ob poklicni odločitvi na prehodu iz osnovne šole v srednje izobraževanje, čim manj boleče. Ker so vzgojno-izobraževalni programi srednjega usmerjenega izobraževanja zasnovani tako, da so v prvem letniku v vseh programih predvsem skupne vzgojno-izobraževalne osnove, so objektivno (gledano iz vsebine programov) dane vse možnosti za enako prehodnost med vsemi programi. Če predpostavljamo, da je možnost za napačne odločitve za vse programe enaka (razen za tiste, kjer je opravljena izbira kandidatov), potem bi morali biti prehodi med programi precej enakomerno razporejeni. V nasprotju s to predpostavko pa ugotavljamo,

Začetna enotnost vzgojno-izobraževalnih programov srednjega usmerjenega izobraževanja daje vsem učencem možnosti, da se vključijo v veliko večino programov (razen v tiste, ki določijo omejitve vpisa). Tako se lahko v programe, ki imajo smeri različnih stopenj zahtevnosti, vključujejo tudi tisti učenci, ki zaradi različnih vzrokov v času osnovnega šolanja niso mogli dovolj razviti svojih možnosti. To so predvsem učenci, katerih starši imajo nizko šolsko izobrazbo. Takšnim učencem bi morali v prvem letu omogočiti, da bi z ustreznimi pedagoškimi metodami zapolnili vrzeli iz osnovnega šolanja in se potem lahko vključevali v zahtevnejše smeri

Za pravico do jezika in samostojnosti

4. srečanje evropskih manjšinskih sindikatov

V Bocnu na Južnem Tirolskem je bil v dnevi od 9. do 11. septembra 1983 četrti kongres manjšinskih sindikatov iz Italije in Evrope. Udeležili so se ga tudi predstavniki treh manjšinskih sindikatov, ki delujejo na ozemlju italijanske republike. Na kongres so prišli predstavniki sindikata nemške manjšine iz Južne Tirolske ASGB, ki je bil pobudnik kongresa in gostitelj, nadalje delegacija iz Doline Aoste, in sicer predstavniki sindikata SAVT in tričlanska delegacija sindikata slovenske šole, predstavnik avtonomnega osvobodilnega združenja iz Sardinije ter predstavniki dveh sindikatov iz Španije

Uradni del kongresa je bil v veliki kongresni dvorani v srednjeveškem gradu Mareccio. Kongres je začel glavni tajnik sindikata ASGB iz Boena Hans Widmann, ki je govoril v nemščini, v uradnem jeziku kongresa. Za predstavnike drugih sindikatov je bilo poskrbljeno za simultani prevod v italijansko in francoščino. Hans Widmann je v svojem govoru poudaril pomen in glavni namen kongresa manjšinskih sindikatov: kongres naj bi seznanjal javnost s problemi vseh evropskih manjšin in te povezal v skupnem boju za uveljavitev pravic na kulturnem, gospodarskem in sindikalnem področju.

Predstavniki nemškega sindikata ASGB (Autonomer Sud-

troler Gewerkschaftsbund) je orisal razmere nemške manjšine na Južnem Tirolskem, ki ima nemške šole vseh vrst in stopenj in dvojezičnost priznana na vseh področjih javnega delovanja. Tisti prebivalci Južne Tirolske nemške narodnosti, ki so v državnih službah, dobivajo denarni dodatek za znanje drugega jezika. Poročevalec je poudaril, da je še veliko nepravilnosti, saj se mnogi zakoni, ki zadevajo nemško manjšino, ne izvajajo dosledno. Treba je predvsem doseči gospodarsko samostojnost, saj je to pogoj za razvoj katerekoli manjšine.

Položaj francoske manjšine v Dolini Aoste je orisal glavni tajnik SAVT Donzel Ezio. V avtonomni deželi Aosti bi morali uveljavljati dvojezičnost v vseh javnih ustanovah, ta pravica pa je večkrat le na papirju. Tudi v šolah ni veliko boljše; čeprav imajo v Dolini Aoste dvojezične šole, te ne morejo zadovoljiti francoske manjšine, ki si prav v zadnjem času prizadeva, da bi dobila šole v svojem jeziku na vsem območju, kjer živi.

Predstavniki Sindikata slovenske šole v Trstu Marko Paulin je obravnaval v svojem poročilu probleme, ki tarejo slovensko šolo na tem območju. Orisal je položaj slovenske šole v deželi Furlaniji-Juljski krajini in govoril o težavah, ki tarejo slovenske šole na Tržaškem in Goriškem. Slovenska manjšina paživi tudi v

Videmski pokrajini, toda tod nima nobenih pravic. Zato v tej pokrajini ni slovenskih šol. Sindikat slovenske šole pa si ob podpori političnih in kulturnih organizacij že več let prizadeva, da bi odprli slovenske šole tudi v Videmski pokrajini. Zahteva tudi, naj se izplača slovenskim učiteljem in vsemu šolskemu osebju dodatek za rabo in znanje drugega jezika. Vsi Slovenci v Italiji pa se bojujejo, da bi bil sprejet globalni zaščitni zakon.

Popoldne istega dne so razpravljali o sodelovanju manjšinskih sindikatov, ki delujejo v Italiji, z zveznimi sindikati.

Manjšinski sindikati si želijo, da bi jim zveza sindikatov priznala enakopravnost pri odločanju o podpisih delovnih pogodb v deželni in državnem merilu; zato so na tem kongresu sklenili, da bodo manjšinski sindikati ASGB, SAVT in SSS zaprosili za srečanje z generalnimi tajniki zveznih sindikatov v Rimu, da jih bodo lahko seznanili z zahtevami in problemi delavcev, ki so vključeni v manjšinske sindikate.

Zadnji dan kongresa je bil namenjen evropskim manjšinam, Tudi te manjšine, ki še nimajo svojega sindikalnega gibanja, naj bi se združile v enoten sindikat, ki bo ščitil njihove pravice in utrdil tesno povezavo med manjšinami iz vse Evrope.

MARKO PAULIN

dogodki
novosti

Vse za otroka

7. tradicionalni sejem, od 7. do 12. oktobra v Celju

Gospodarsko-poslojna sejemka prireditelj VSE ZA OTROKA, ki je postala že tradicionalna in ugledna, bo letos še posebno poudarila družbeno skrb za otroke. Sejem, ki poteka v tednu otroka, spada med prizadevanja družbe, da bi ustvarila čim boljše možnosti za otrokov razvoj — v družini, krajevni skupnosti, v vrtcu, šoli in doma — tudi v zdajšnjih težkih gospodarskih razmerah.

Sejem, ki bo predstavil izdelke za vse otrokove potrebe — tako materialne kot čustvene — od njegovega rojstva pa do 15 leta starosti, bo hkrati spodbuda za iskanje novega, najboljšega za naše otroke in bo pripomogel k celostni obravnavi otroka. Naša družba je že doslej veliko storila za otroke: s samopriskevki občanov so bili zgrajeni vrtci in šole, posteljnino je za prevoze v šole, zbirajo se zaloge učbenikov itn. Še bi lahko naštevali. V teh težkih gospodarskih razmerah pa si moramo še posebno prizadevati, da ohranimo za naše otroke vse, kar že imamo, da dodajamo čedalje več kakovostnega in odpiramo nove možnosti, da bo za naše najmlajše kar najbolje poskrbljeno.

Tako je poudarila na nedavnem tiskovnem sestanku predsednica sejemske skupščine Zora Tomič. Poleg organizatorjev športno-rekreacijskega centra Golovec so se sestanka udeležili tudi predstavniki proizvajalcev Jutranjke iz Sevnice in Aera iz Celja, ki ves čas podpirajo to ugledno prirediteljo, in bodo sodelovali na njej tudi letos. Zveledi smo, da bo na 1200 kvadratnih metrih sejemskega prostora sodelovalo 60 proizvajalcev iz vse Jugoslavije in 15 samostojnih obrtnikov. Na sejmu bodo imeli prodajni oddelek in celo kotichek, kjer se bodo otroci lahko igrali. Sejem bo povezal v ustvarjalnem dialogu pedagoge, družbene delavce, izdelovalce in vse, ki kakorkoli skrbijo za naše otroke. Na sejmu pa želijo pritegniti k sodelovanju tudi otroke; ti naj bi ocenjevali in hkrati spodbujali načrtovanje, oblikovanje in proizvajanje predmetov za njihovo rabo.

Pestra sejemska dejavnost

Sejem VSE ZA OTROKA bo zajemal razstavni del, kjer bodo obiskovalci lahko kupili vse potrebno za otroke: hrano, higienske in kozmetične izdelke, perilo, obleko, obutev in številne izdelke, namenjene otrokovi ustvarjalnosti in vzgojno-izobraževalnem procesu in v prostem času ter na različnih področjih kulturnega in športnega delovanja.

Izdelovalci bodo predstavili izdelke otrokom in kupcem z demonstracijami, z modno revijo, testirali bodo izdelke, priredili pokušnjo ipd.

Sejem bodo obogatila tale strokovna srečanja in posveti: republiška problemska konferenca Pionir v prometu, posvet Sekcije psihologov O delu z družino v centrih za socialno delo,

okrogla miza Naš otrok v tujini — kaj storiti zanj, posvet Družina v krajevni skupnosti — usposabljanje za družinsko vzgojo, posvet Pitna voda in zdravje in seminar za prodajalce igračk. Cicibani bodo tekmovali v skakanju na plastični skakalnici na Gričku, tekmovalje pa bo imelo naslov Cicibani za olimpiado Sarajevo 84. Strokovna komisija bo na sejmu podelila priznanja za najboljše izdelke: priznanje Zlata zibelka in zlato, srebrno in bronasto plaketo mesta Celja.

Vlaganje v otroka je najboljša dolgoročna naložba

Misel, da je denar, namenjen otrokom, najboljša naložba, ki se bogato obrestuje, sta nekajkrat poudarila predsednica sejemske skupščine Zora Tomič in predsednik republiškega koordinacijskega odbora za teden otroka Zdravko Krvina.

Kljub težkim gospodarskim razmeram si moramo prizadevati, da bomo storili za otroka vse in poskrbeli, da ne bo otrokov položaj odvisen le od gmotnih možnosti staršev. Otroka je treba obravnavati celostno, povsem napačen je namreč tako imenovani »sektorski prijem«, je menila Zora Tomič. Hkrati je opozorila na pomembno vlogo skupnosti socialnega varstva, ki povezuje vsa prizadevanja za razvoj naših otrok.

Zdravko Krvina je menil, da moramo biti kritični do vsega, kar dajemo ali ponujamo otroku, se pravi, tudi do proizvodnih programov delovnih organizacij, do izbire in kakovosti izdelkov in do založenosti trga. Opozoril je, da še zdaleč nismo izrabili vseh možnosti, ki bi jih lahko v posameznih okoljih, kjer otroci živijo. V zdajšnjih razmerah je še posebno pomembno sodelovanje s krajevno skupnostjo in z delovnimi organizacijami, ki lahko pomagajo šolam in vrtcem. Spomnil je tudi na koristnost prostovoljnega dela občanov za otroke in na zbiranje tako potrebne odpadnega materiala.

Predstavniki izdelovalcev iz Jutranjke in Aera Celje so opozorili, da kljub nenehnim prizadevanjem ne bodo mogli zagotoviti, da bi bil domači trg dobro založen, ker so prisiljeni veliko izvažati. Prihodnje leto bo namreč na našem trgu 30 odstotkov manj izdelkov za otroke. Vedeti moramo, da je treba delovnim organizacijam zagotoviti obratna sredstva za njihovo poslovanje, ob tem pa upoštevati, da morajo marsikaj uvoziti, če hočejo izdelovati. Vsega tega pa ni mogoče uresničiti samo z dobro voljo in z delom; zato bi bilo prav, da bi imeli odgovorni več poslušala za težave, s katerimi se ubadajo naše tovarne, posebno za tiste, ki izdelujejo za otroke.

Upoštevati in opredeliti je treba otrokove potrebe glede na otrokovo starostno obdobje. Zavedati pa se moramo, da te potrebe ne morejo čakati boljših časov.

TEA DOMINKO

Tudi skrb za otroka je prednostna naloga

Aktiv komunistov o stabilizaciji pri predšolski vzgoji

Javna razprava o stabilizacijskih prizadevanjih in ukrepih na področju vzgoje in izobraževanja je doslej marsikje obšla predšolsko vzgojo in družbeno varstvo otrok — kot da bi ta dejavnost potekala zunaj našega vzgojno-izobraževalnega sistema ali kot da bi bila njegov manj pomembni del. Na to je opozoril tudi aktiv komunistov, ki delujejo na področju predšolske vzgoje in družbenega varstva otrok, ki se je sestal 22. 9. 1983. Velika dvorana Centralnega komiteja ZKS je bila nabito polna udeležencev, ki so v skoraj štiriurni razpravi zavzeto in prizadeto obdelali prave in krive poti, ki jih načrtuje stabilizacija v tej dejavnosti.

Predšolska vzgoja in družbeno varstvo otrok — to je sestavni del družbenih razvojnih prizadevanj in družbene skrbi za človeka in večjo delovno storilnost. Za zdrav razvoj mladega rodu morajo skrbeti ne le vzgojno-varstvene organizacije in starši, marveč tudi drugi delovni ljudje in občani okolja. V sedanjih zaostrenih gospodarskih razmerah moramo torej razmišljati ne o omejevanju, marveč kako bomo naprej razvijali to dejavnost in skrbeli za otroke.

Te uvodne misli Katje Vadnal, izvršne sekretarke predsedstva CK ZKS za naloge ZK in delo komunistov v vzgoji in izobraževanju, so dobile potrditev v celotni razpravi, ki je osvetlila niz perečih vprašanj. Je organizirana predšolska vzgoja poraba, ki bi jo smeli z administrativnimi ukrepi v sedanjih razmerah polniti zmanjšati, ali pa je v resnici gospodarna naložba v človeka in našo skupno prihodnost? Dr. Ludvik Horvat je v razpravi širše utemeljil, zakaj je za nas sprejemljiva le druga možnost. Kar polovica človekovih intelektualnih zmožnosti se namreč razvije že v predšolski dobi, še močnejši pa je njen vpliv na razvoj dispozicij. Dežele, ki smotno razmišljajo o svoji prihodnosti, dajo v naložbah prednost organizirani in kakovostni predšolski vzgoji, pomagajo družini in staršem, širijo dejavnost predšolskih ustanov in jo usmerjajo ne le v varstvo, marveč predvsem v vzgojo otrok. Tega se pri nas premalo zavedamo: obdavčujemo igrače kot predmete splošne porabe, kupujemo cenene televizijske filme, ki vsiljujejo otrokom za nas manj sprejemljive vzorce vedenja; z večanjem normativov v vzgojno-varstvenih organizacijah postavljamo otroka že v predšolski dobi v položaj, ko si v velikih skupinah le z agresivnostjo lahko pribori svojo igračo in svoje mesto v skupini.

Premalo cenimo vzgojo in vzgojitelja

Razpravljavci so opozorili, kako se z večanjem števila otrok v skupinah in z večjim obsegom dela vzgojitelj krči v resnici sam obseg vzgojnega dela v korist varstva. Tako siromašenje dela vzgojno-varstvene organizacije podpira miselnost tistih, ki podcenjujejo vzgojni pomen organizirane predšolske vzgoje. Nemara je prav posledica take

miselnosti to, da imamo edino v Sloveniji še zmeraj le štiriurno izobraževanje vzgojiteljic, medtem ko so v drugih republikah razvili višješolski študij in razmišljajo celo o visokoškolskem izobraževanju vzgojiteljev za predšolsko vzgojo. Zakaj je v naši republiki toliko formalnih ovir za uvedbo višješolskega izobraževanja vzgojiteljic, pa čeprav na začetku samo ob delu in iz dela, tega delavci v vzgojno-varstvenih organizacijah ne morejo razumeti. Še manj pa razumejo, zakaj jim je usojeno, da so pri osebnih dohodkih na repu druž-

skromni in varčni kot v vzgojno-varstveni dejavnosti, bi sploh ne zašli v sedanje gospodarske razmere, je poudarila delegatka iz Celja. Zato pa je tudi iskanje kdove kako velikih možnosti za prihranke tu vnaprej obsojeno na neuspeh. Če krčimo obseg programa male šole, bomo prizadeli predvsem tiste otroke, ki imajo slabše razvojne možnosti. Če bo razvoj vzgojno-varstvene dejavnosti odvisen od trenutnega gmotnega položaja občine, se bodo razlike med razvitimi in nerazvitimi še povečale. Če bomo prevladali večji del stroškov

na starše, bomo imeli kmalu pol prazne vrtce, vedno več otrok, ki bodo doma zaprti v steno, prepuščeni sebi. Kakšno bo s produktivnostjo njihovih staršev, si lahko mislimo. Sami gmotni položaj delavcev v vzgojno-varstvenih organizacijah pa je že zdaj tak, da ga nikakor ne smemo slabšati.

Vse to pa ne pomeni, da ni nobenih možnosti za bolj gospodarno obračanje denarja tudi tej dejavnosti. Nekaj takih možnosti so razpravljavci tudi našli. Ponekod bi lahko zmanjšali režijo z boljšo porazdelitvijo del in izbiro sposobnih delavcev. Združevanje vzgojno-varstvenih organizacij ni bilo v vseh občini pretehtano tudi z vidika gospodarnosti in pedagoškega vodstva. V praksi smo doslej preverili že tudi nekatere cenejše oblike otroškega varstva. V nekaterih dejavnosti bi lahko vključili prostovoljno delo staršev, štipendistov pedagoške smeri in drugih. Ponekod se uspešno dogovarjajo z organizacijami združenega delovnega materialne proizvodnje za neposredno svobodno menjavo del.

Nekaj možnosti bomo lahko našli tudi zunaj vzgojno-varstvenih organizacij. Kar 21 različnih inšpektorjev prihaja v vzgojno-varstvene organizacije, smo slišali v razpravi. Družbena režija, ki se je z leti krepila, nalaga več sih nepotrebno pisarjenje, obremenjuje delavce v teh organizacijah.

Vse te možnosti pa moramo vestransko pretehtati in postopno izoblikovati odločitve. Da ne bomo iskali možnosti, kjer jih ni in varčevali tako, da bomo več izgubili kot pridobili.

Prednostna družbena naloga namreč ni le izvoz, kot je vsepovedno napisano v zadnjem členu Prednostna naloga je tudi skrb za otroka, vzgoja za prihodnost.

JOŽE VALENTINČIČ

benih dejavnosti. Tako je znašal v Mariboru lani povprečni osebni dohodek vzgojiteljic komaj 11 tisoč dinarjev; osebni dohodki varuhinj pa so nemara povsod na meji zajamčenega osebnega dohodka.

Če upoštevamo, da je povprečna starost vzgojiteljic komaj dobrih 25 let, ugotovimo, da s tako nizkimi dohodki prizadevamo tudi njihove mlade družine, ki si šele ustvarjajo temelje za svojo prihodnost. Da le ne bi izgubili optimizma in dobre volje — ta vzklik delegatke iz Hrastnika ni bil le želja, marveč tudi opozorilo, kje ne smemo v imenu stabilizacije iskati prihrankov.

Kje so možnosti za varčevanje in kje jih ni

Na to vprašanje so udeleženci iskali odgovor v več smereh. Predvsem se niso odpustili tistim, ki so v občinah s prvimi predlogi stabilizacijskih programov v živo zadeli vzgojno-varstveno dejavnost in vzgojitelje. Če bi bili na vseh področjih tako imenovane družbene porabe vsa leta tako

Predavanja iz umetnostne vzgoje za srednješolce

V galeriji društev slovenskih likovnih umetnikov v Ljubljani so pripravili program predavanj za srednješolsko mladino kot dopolnilo učnega načrta za umetnostno vzgojo v sistemu usmerjenega izobraževanja. Program so skušali bolj navezati na zdajšnji učni načrt, je pa seveda usmerjen predvsem na praktični prikaz dela naših likovnih umetnikov. Naše dosedanje izkušnje so pokazale, da je ta način dela zelo smotno, saj je to eden izmed najboljših načinov, da se učenci neposredno seznanijo z umetnikom in njegovim delom.

IZ PROGRAMA ZA ŠOLSKO LETO 1983/84:

28. OKTOBER

TONE DEMŠAR: OBDELAVA GLINE IN TEHNIČNE ZAKONITOST TEGA MATERIALA

Akademski kipar Tone Demšar bo teoretično in praktično nakazal probleme, ki nastajajo pri obdelavi gline, obdelal bo malo plastiko v glini, glin kot material v vsakdanji rabi in funkcijo keramike v industriji in umetni obrti.

3. NOVEMBER

MARJAN TRŠAR: ABSTRAKTNÁ UMETNOST — O KANDINSKEM

Predavanje profesorja in akademskega slikarja Marjana Tršarja bo spremljano z diapozitivi.

17. NOVEMBRA

JOŽE CIUHA: MOJE SLIKARSTVO

Akademski slikar in pesnik Jože Ciuha bo spregovoril o svojem slikarstvu in o tehniki slikanja na steklo.

10. DECEMBER

IZIDOR MOLE: SREDNJEVEŠKE FRESKE NA SLOVENSLEM

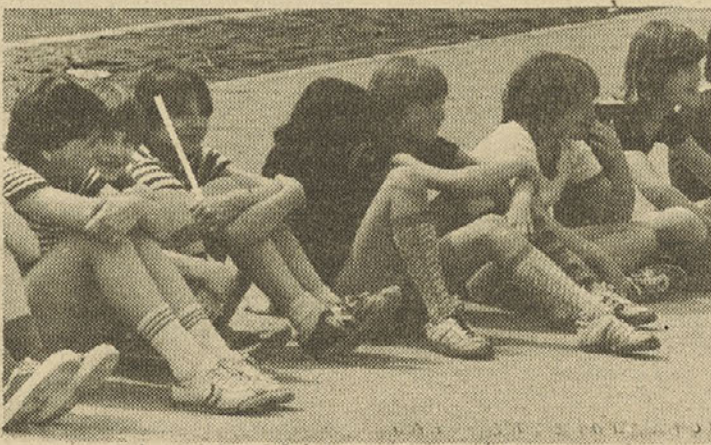
Avtor, ki se je sam veliko ukvarjal z restavratorskim delom, bo spregovoril o slovenskih srednjeveških freskah, obenem pa bo tudi praktično pokazal sam tehniko slikanja na omet.

20. FEBRUAR

JOŽE MUHOVIČ: LIKOVNA TEORIJA IN FILOZOFIJA

Akademski slikar in grafik bo skušal tudi iz filozofskega stališča približati učencem pota likovne umetnosti na čim dostopnejši način, seveda z uporabo diapozitivov in drugih pripomočkov.

Šole dobijo vse informacije pri galeriji DSLU, Komenskega 8, Ljubljana, telefon 320-730. Možno so tudi spremembe terminov glede na potrebne posameznih šol.

Sklep, ki čaka na uresničitev

Se zmeraj premalo znano delo naprednih pedagoških delavcev med obema vojnama

Sredi lanskega leta je bil na Pedagoški akademiji v Mariboru posvet o obdelavi, kritični analizi in oceni pedagoških prizadevanj med obema vojnama (1918-1941), predvsem tistih naprednih, ki so imela velik odmev v širši javnosti in so veliko pripomogle k uresnitvi tedanjih naprednih družbenih hopenj. Šlo je za mladi rod, ki se je v tem obdobju oblikovalo in idejno zorelo v viharnih letih druge svetovne vojne, okupacije, revolucije in protirevolucije. O vsem tem je bila javnost obveščena v dnevnem tisku, nekaj bolj ali manj izčrpnih fragmentarnih opisov in prikazov pa prav izziva, da se celotno pedagoško-vsebinsko dogajanje na tem področju sistematično obdelata in ovrednoti.

Razumljivo je, da takšno delo ni preprosto. Poleg temeljitega poznavanja dokumentarnega gradiva zahteva namreč tudi dobro poznavanje in uporabo metode zgodovinskega (dialektičnega) materializma kot edino sprejemljive znanstvene metode za neapologetsko in objektivno ocenjevanje pedagoškega sovanja. Poleg tega je treba pri tem delu dosledno upoštevati tedanje družbeno-politične in gospodarske razmere, posamezne ljudi in dogajanja, ker bi bila lahko v nasprotju s primeru obravnava neobjektivna.

Iz tega obdobja je bilo še največ povedanega in napisanega o prizadevanjih učiteljev za samoizobraževanje v letih 1927-1931, in o učiteljskem pokretu, manj ali skoraj nič pa ni napisano iz obdobja po prvi svetovni vojni do leta 1927. In prav letos poteka 65 let, odkar je došlo slovensko šolstvo in učitelstvo povsem nove naloge; ko so se slovenski prosvetni delavci odločno uprli klerikalni avstrogrški oligarhiji, ki je svet pretresel veliki oktober in sprožil novo obdobje v zgodovini človeštva. Nastopil je čas, ko naj bi se slovenski prosvetni delavec zavedal, da je minila doba Cankarjevih Kačurjev in Jermanov, ki so klavirno klonili pod udarci meš-

čanskih strankarskih spletkarjenj in vaških mogotcev.

Le malo pa je bilo tedaj takih, ki so se znašli, se zavedali svojega pravega poslanstva prosvetnega delavca in se pridružili boju delavskih množic za boljše in pravičnejše življenje. Ni bilo naključje, da so bili med temi najglasnejši prosvetni delavci na naši severni meji (Möderndorfer v Mežici, Mencin in Doberšek na Prevaljah, Jurančič na Remšniku, dr. F. Žgeč in še nekateri), ki so s svojim delom in zahtevami dali pobudo in s svojimi učiteljskimi društvi izzvali tako imenovano Celjsko deklaracijo slovenskih učiteljev leta 1926. Deklaracija pa je pomenila prelom in preusmeritev večine slovenskih prosvetnih delavcev s tedanja politiko njihove strokovne organizacije in na prosvetnem področju.

Ti napredni pedagogi so oblikovali svoja spoznanja na marksistični teoriji, zavedali so se, da je šola kot družbena ustanova vedno bila, je in bo sestavni del vladajočega družbenega reda. Zato so se bojevali glede na dane možnosti za čim večji vpliv delavskih množic na šolo. Zavedali so se, da ni šola tista odločilna ustanova, ki bi lahko s svojim vzgojno-izobraževalnim delom spreminjala svet, ampak nasprotno. S tem pa ni rečeno, da so nadaljevali svoje šolsko delo po podedovanih in utečenih kolektivih. Nasprotno: »V ljudski pedagogiji in prosvetiteljski, iščite novih poti, po slabših, kot so sedanje, ne morete hoditi!« Tako so pozivali slovensko učitelstvo tedanje dobe podeželski učitelji na naši severni meji k reformi vzgojno-izobraževalnega dela.

In odziv? V uvodniku pedagoškega glasila te dobe beremo o reformi osnovnega šolstva tole: »Pridnih rok, bistrih glav, usmiljenih srei! Tu je stožer vse vzgoje, vsega pouka! Tako je predpisan naš cilj za nas in za naše delo.« (Uvodnik Popotnika 1920.) Ali pa: »Vzgoja v simfoniji življenja; razvijati narodno, domoljubno in dinastično zavest.« (Popotnik,

isti letnik.) Tem meglenim, konservativnim in reakcionarnim odzivom je dala krono pedagoška stolica Univerze v Ljubljani: »Nova prizadevanja pedagoških delavcev so v glavnem stopila po vzorcu iz tujine, iz tradicionalne šole učilnice v delovno šolo. Naše razmere pa niso zrele za kakršno koli reformo šolstva.« Sledi nasvet, da se bo prej ali slej pojavil pedagoški genij, ki bo dal kulturnemu človeštvu novo šolo, zato učitelstvu ne preostane nič drugega, kot da čaka nanj in se čim vestneje pripravlja na prihod nove dobe! (Dr. K. Ozvald, Popotnik 1921, 1922.) Kako in na kaj naj se pripravlja, seveda ni povedano.

Čudno pa je, da je prav to obdobje najmanj osvetljeno in obdelano, bodisi v pedagoškem pogledu ali pa kar zadeva tedanja stanovsko učiteljsko organizacijo, čeprav je prav z naše severne

Goljufija v šolskih klopeh

Če je naš poklic še tako lep, če je življenje med mladimi še tako prijetno, in je misel, da imamo možnost oblikovati mladi svet, še tako privlačna, pridejo dnevi, ko človek ne more zatisniti oči pred tem, kar vidi okoli sebe, ko se potrj sprasuje: Kako je mogoče?

Ne bomo se mudili ob drobnih šolskih lažeh, ki so stare prav toliko kot šola in so postale že njen sestavni del. Gre za globlji problem. Oglejmo si ga bolj natančno!

Učenci delajo danes vajo in pri tem uporabljajo grafoskop, jaz pa medtem natančneje pregledujem domače naloge. Ustavim se pri enem od osmošolcev in ugotovim, da ima štiri liste izrgane iz delovnega zvezka. »Ali je s tvojo nalogo kaj narobe?« ga previdno vprašam. »Ne, vse sem napisal, mirno odgovori učenec, me nedolžno gleda in prelistava zvezek, v katerem so zares vse strani popisane. « Nekaj sem opazila... »napeljujem na stvar. « Kaj pa? Vse sem napisal!« trdi učenec, še vedno prepričevalno in ravnodušno. Ko bi mu bilo vsaj nerodno, ko bi vsaj zardel, ko mi vsaj ne bi lagal tako v obraz, ko bi vsaj občutil krivdo... Ko ga vprašam, kje so strani med stranema 89 in 95, sicer gleda v tla in molči, vem pa, da bi še naprej vztrajal pri svojem, če mu ne bi tako preprosto in nedvoumno dokazala, da mi je zadeva jasna.

Tudi počitniška dela še nisem pregledala. S sedmo- in osmošolci smo se namreč domenili, da bo vsak med zimskimi počitnicami prebral vsaj eno angleško knjigo (prvo ali drugo stopnjo poenostavljenih izdaj), si izpisal besede in napisal kratko vsebino. Pri pregledovanju teh besedil pridem do enega od slabših učencev. Zelo lepo je napisal zgodbo o Beowulfu. Vesela sem tega, toda ko preberem nekaj stavkov, podvomim v pristnost njegovega dela.

»Kdo pa je bil Beowulf?« mimogrede vprašam.

»Avtor knjige!« zaslišim v odgovor.

Kar vroče mi postane. Prepisal je torej, ne da bi vedel, da je Beowulf naslov knjige, in ne ime pisca. Od njegovega prepisovanja je resda minilo že skoraj mesec dni, zato je pozabil, kaj je tedaj prepisoval. Ali je pri tem sploh kaj mislil? Je to pot najmanjšega napora? Goljufati je vendar preprosto, kot delati. V šoli je pravzaprav zelo lahko goljufati. Le kdo ve, kje in kdaj kdo napiše domačo nalogo. Saj učitelj še pri šolski nalogi težko prepreči prepisovanje. Nekeč sem videla učenca, ki mi je z mize v razredu vzel svoj test in mi podtaknil dru-

meje prišla pobuda za resne spremembe glede družbeno-politične in pedagoške usmerjenosti slovenskih prosvetnih delavcev leta 1927.

Letošnjo jesen mineva 65 let, odkar so tudi Slovenijo pretresali dogodki po prvi svetovni vojni, zadostna časovna razdalja torej, da se analitično in kritično obdelata in objektivno prikaže to obdobje slovenskega prosvetnega življenja. In če že to ne, pa bi bilo prav, da bi izdali vsaj monografije posameznikov, ki so se na prosvetnem področju še posebno izkazali — tako kot to uspešno delajo v Srbiji.

To je naloga, ki čaka zdajšnji rod pedagoških delavcev. Pogovor na Pedagoški akademiji v Mariboru ni bil prvi o tej temi, treba pa je napraviti nadaljnji korak, da se bo zamisel uresničila.

MARTIN MENCEJ

gega, nato pa zahteval dobro oceno. Ni vedel, da sem njegov prvi test pred tem že prebrala in spoznala vsebino, pa tudi tega ne, da sem ga od daleč videla, kako je test zamenjal.

S sedmošolci si gremo ogledovat Ljubljano. Pridemo do stolpa na Ljubljanskem gradu. Vstopnina — deset dinarjev! Treba je zbrati denar. Trideset učencev zbere dvajset starih tisočakov. Tretjina jih torej ni plačala. Ni denarja! Spogledujemo se, a denarja ni in ni. Nimam, nimam, nimam... Založimo denar in zlezemo na stolp. Ne grize me misel na denar, obremenjuje me dvom, ali je mogoče, da je deset staršev poslalo otroke na ogled Ljubljane brez desetih dinarjev v žepu. Prepričati se hočem, ali je to res, zato hitro poiščem priložnost. Na gradu v drevedu zagledam kiosk, kjer prodajajo sladolede.

»Tovarišica, smemo po lučke?« zaslišim pričakovano vprašanje.

»Seveda, kdor hoče, naj si jo kupi!«

Sedem na klopico nasproti kioska in opazujem, kako si vsi — tudi tisti, ki pred dvajsetimi minutami niso imeli denarja za vstopnico, hite kupovati sladolede. Ni jih bilo sram lagati, zlahka so se potuhnil in si mirno pustili plačati račun... Učenci veselo ližejo sladolede in niti na misel jim ne pride, kaj se mi mota po glavi. Brez predsodkov so in neobremenjeni, zato me veselo pozdravljajo, ko se kmalu zatem razidem na Vodnikovem trgu. Nič ne rečem, saj cesta res ni najprimernejša za taka razpravljanja. In še to: Vem, da bi danes rekla preveč. Boljše je, da prespim in da se malo ohladim.

V šoli začnem pogovor z vprašanjem: »Ali kdo ve, kaj je bilo večeraj na Gradu hudo narobe?«

Učenci dolgo ugibajo. So bili morda preglasni? Niso dovolj zbrano poslušali moje razlage? Sem jezna zato, ker so nekateri fantje ušli naprej? Ne, nič takega! Končno se vendarle nekemu posveti: »Je morda narobe to, da nismo imeli denarja za vstopnico, za sladolede pa ga je bilo takoj dovolj?« Končno! Je mogoče, da lahko ves razred štirinajstletnikov goljufa, laže, prikriva, se potuhne, hoče dobiti nekaj na račun drugega, ne da bi sploh pomislili, da to ni prav, da le eden izmed njih po dolgem premišljevanju to sploh opazi? Ne gre za borih deset dinarjev. Pa vendar! Ali je deset dinarjev res toliko vredno, da so za ta denar pripravljeno prodati svoje poštenje in to brez kake slabe misli, brez predsodkov in tako brezobzirno?

DUŠICA KUNAVER

pobude odmevi

Da ne bo po nepotrebem hude krvi

Včasih ima lahko drobna napaka velike posledice. Upam, da v tem primeru ni tako, pa vendar. Oglašam se zaradi članka tov. Valentina Pivka, objavljenega 26. septembra 1983 v Prosvetnem delavcu. Pisca članka je zavedel članek v Delu, v katerem je časopis poročal o skupnem sestanku sveta RS ZSS za vprašanja izobraževanja, znanosti in kulture ter izvršnega odbora republiškega odbora Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti. Sestal se je torej izvršni odbor republiškega odbora z omenjenim svetom, ne pa kot je bilo v Delu pomotoma zapisano, da se je sestel republiški odbor. Teža stališč Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti, bistveno drugačna. Razprave članov izvršnega odbora na samem sestanku so bile v glavnem identične z razmišljanji tov. Valentina Pivka. Po mojem mnenju naslov

članka v Delu: »Učitelji naj bi učili eno uro več« zavaja in ni odsev razprav na samem sestanku.

Tovarišu Valentinu Pivku pa kot zavzetemu pedagoškemu in sindikalnemu delavcu zagotavljam, da tudi zdaj republiški odbor odločno zavrača zahtevo po povečevanju učne in tudi drugih obveznosti. To dokazujejo razprave v republiškem odboru ob programskih usmeritvah za leto 1983, o družbenoekonomskem položaju prosvetnih delavcev, o predlogu stabilizacijskega programa Izobraževalne skupnosti Slovenije.

Stališč in sklepov republiškega odbora pa ne more spremeniti nihče kot le republiški odbor sam. Obenem se zahvaljujem tovarišu Pivku za kritična razmišljanja in predloge v Prosvetnem delavcu.

SEKRETAR RO:
ALEŠ GOLJA

Opoj nad upodabljanjem

Klavdij Tutta v Bežigraski galeriji

V galeriji mladih za Bežigradom — da jo neuradno tako imenujemo zaradi pretežno mladih razstavljalcev — se je z najnovejšimi deli v septembru predstavil akademski slikar Klavdij Tutta iz Nove Gorice; tokrat petič v Ljubljani. Nekdanji dijak šole za oblikovanje, zdaj študent specialke za grafiko na ljubljanski akademiji, je že kot srednješolec obetal zanesljiv in bogat razvoj. Zbujal je upanje, da bo nekoč čvrst člen v verigi naših primorskih umetnikov, ki teče od Tomina, Pilona, Spacala, Kalina, Makuca, Komeleja in drugih do Negovana Nemca. S tolikšno zvedavostjo, resnobo in zavzetostjo je oblikovni in splošni nadarjenosti ustvarjal temelje svoje izobrazbe, značaja in osebnosti. Temelje, ki bi zmogli držati močno stavbo.

Neposredni vtis takoj pri vstopu v galerijo nam je povedal, da se na eksponatih sprošča velika moč z ognjevitim temperamentom, z mnogo fantazije, z določeno likovno kulturo in neugnanostjo težnjo po upodabljanju — v slikah, barvnih grafikah in poslikanih plastičnih objektih. Ugotavljamo, da gre za »Sturm und Drang« modernega romantika. Oznako romantik nam narekuje intenzivna čustvenost, ekstatični zanos in svobodna fantazija ter jo potrjuje slikarjeva zavest o pripadnosti domačemu okolju in živo zanimanje zanj; je izraženo že v samem naslovu razstave: Mediteranski znaki.

Naslov zavestno in določeno usmeri naše tolnačenje sicer nepredstavnih podob, ki pa kot vse abstraktne stvaritve dajejo gledalcu možnost, da si jih razlaga po svoje. Vendar čutimo, da mladi umetnik bolj govori iz sebe, kakor opazuje ali zavestno jemlje elemente iz narave. Seveda pa nosi v sebi in izpoveduje v glavnem tisto, kar je vsrkal iz narave svojega okolja, ki je ne posnema: ritem burje, dramatični chiaroscuro sončne pokrajine, njene valovite oblike in pestre barve.

Barve v likovnih delih Klavdija Tutte nastopajo večji del v izrazitih, pogosto komplementarnih kontrastih, in so še dopolnjene s kar najbolj kontrastno — črno linijo, ki se tu in tam odločno in

sproščeno razliva že v ploskev. Črta ne samo da poudarja napete oblike v smislu cloisonizma, temveč spremlja in podčrtuje vehementni ritem celotne kompozicije, ji daje večjo trdnost in plastičnost ter pripomore k dramatičnemu učinku. Dostikrat so abstraktno slikarstvo primerjali z glasbo; v Tuttovem primeru zveni ta glasba polifono. Le pri redkih eksponatih so barve bolj zadržane in harmonično ubrane in od daleč priključijo v spomin razpoloženja nekaterih kraških motivov, ki jih je v bistveno drugačnem slogu kdaj pričaral starejši rojak Lojze Spacal. Kompozicije so včasih sklenjene, z učinkom zbite energije; včasih pa segajo v živ rob, kot bi neukrotljivo hotele prebiti določeni slikarski prostor.

Disciplinirana studioznost, ki jo je Klavdij Tutta kazal nekoč v svojih predstavnih (figurativnih) podobah, ko je kot skrben in oster opazovalec še zvesto posnemal naravo, mu je prešla že v podzavest; v zdajšnjih delih, ki imajo naravo avtomatizma, je nehoti prisotna z ravnotežjem likovnih elementov, z raznoliko in slikovito fakturo (obdelavo površine) in sploh z zbrano pozornostjo, ki so je enako deležni vsi deli posameznih podob. Svojo koncentracijo slikar bogati z razgibano domiselnostjo, ki ne dopušča nobene stereotipnosti. Sicer pa je Klavdij Tutta ob vsem svojem prekipajočem nemiru presenetljivo enoten: enak temperament odseva likovna ideja kot faktura slike, enakega del kot celota, z enakim so uporabljene linije, barve ter oblike; in kakor se ukvarja s slikarstvom, in grafiko, plastičnimi objekti, tako so tudi vsaki posamezni od teh vrst udeleženi slikarski, grafični in plastični elementi. (V tem zadnjem se kaže tudi težnja po čim bolj celostnem in popolnem likovnem izrazu). Slednjič pa se v njegovem in temperamentom v njegovih stvaritvah ujema še njegovo kratkotrajni, a zgodatni curriculum vitae, ki v podatkih o delu beleži že dvajset samostojnih razstav, mnogo skupinskih ter trinajst nagrad in priznanj.

TINCA STEGOVEC

Oglejmo si tudi privatne kmetije!

Govorimo in pišemo: Nazaj k zemlji! Zemlja je naše življenje. Po vojni smo govorili drugače: Vsi v tovarne! Prepričevali (ali skoraj prisilili) smo številne fante in dekleta, da so zapustili zemljo in se zaposlili v industriji. Dokazovali smo jim, da je treba našo agrarno deželo v nekaj letih spremeniti v močno industrijsko državo.

Večina teh fantov in deklet se je hitro privadila tovarniškemu življenju, na kmetijah pa so ostajali kmetje srednje starosti. Od takrat pa do nedavnega je bilo kmetovalčevo delo zapostavljeno. Končno smo vendarle spoznali, da je zemlja najpomembnejša za preživljanje. Poklic kmetovalca je postal mikavnejši: kmetje so preusmerjali svoje dejavnosti in se lotevali donosnejših panog. Začeli so zidati moderno urejene hleve, silose, kupovali so stroje in obnavljali svoje domove. Delo na kmetijah je postalo mehanizirano, lažje.

In vendar vemo, da je v Sloveniji na tisoče kmetij, kjer ne vedo, kdo bo prevzel delo: ne gre le za domačije v hribovitih predelih, temveč tudi za tiste, ki so posejane po dolinah.

Ceprav so raziskave in mnenja strokovnjakov pokazala, da je kmečko delo najbolj zdravo in da je kmet najmanj izpostavljen boleznim, za katerimi umirajo ljudje v industriji, kmečka zemlja še zmeraj sameja in vse premalo mladih se odloča za poklic kmetovalca. Zakaj tako?

Se zdaj nismo izkoreninili miselnosti, da je kmečko delo manj vredno. Zgovoren dokaz,

da to ni res, so zgodnje, sodobno urejene privatne kmetije, ki jih vodijo odlični praktiki. Takšne privatne kmetije bi si morali ogledati učenci višjih razredov osnovnih šol in se v pogovorih s kmeti, ki bi jim bili lahko dobri mentorji pri praktičnem delu, seznanjati z raznolikim in zanimivim kmečkim delom. Šolska vodstva pa bi morala vabiti razgledane kmete med učence, ki se odločajo za poklic: le-ti bi tako neposredno spoznavali resnično delo na kmetih, takšno, kakršno je danes.

Potem se ne bi več dogajalo, da bi učenci pisali spis Na kmetih, ne da bi pri tem res poznali kmečko delo, pa tudi veliko več kot doslej, bi se jih odločilo za poklic kmetovalca. Vedeti je treba, da razgledani kmetje trdijo, da je teorija nujno potrebna za dobro in uspešno delo na kmetiji, in da bi radi svoje otroke usmerili v kmetijsko šolo. Prav bi bilo tudi, da bi kmetje sami več storili za uveljavljanje kmečkega stanu. Bolje bi se morali povezati s šolskimi vodstvi in z učitelji, le-ti pa bi morali večkrat pripeljati učenca na ogled privatnih kmetij, kjer bi se učenci po dogovoru lahko tudi zaposlovali. Poklic kmetovalca ne sme biti zapostavljen, najmanj pa v šolah. To velja toliko bolj zdaj, ko uvažamo usmerjeno izobraževanje.

Če bi otroci (in tudi odrasli) vedeli, kako dolga, naporna in vendar življenja polna je pot do kosa kruha, bi ga znali tudi spoštovati.

DRAGO KUMER

medsebojni
odnosi

Učbenik za zdravo življenje in skladne medsebojne odnose

Janez Rugelj: Uspešna pot

To je tretja knjiga iz načrtovane tetralogije o delu z alkoholiki. Izdal jo je RKS 1983.

Svoji prvi knjigi je dal dr. Rugelj naslov Dolga pot, ker se je zavedal, da bodo morali on in njegovi zdravljenjci prehoditi res dolgo, težavno pot, da dokažejo njen smisel. Tretjo knjigo je poimenoval Uspešna pot, kajti trinajstletne izkušnje s skupinskim družinskim zdravljenjem ob delu so pokazale, da je bila taka pot res prava. To potrjuje že bežen pogled v statistiko: od tistih, ki so končali triletni Rugljev program, jih po petletnem odmiku od začetka zdravljenja abstiniira se 96%.

Knjigo je poleg dr. Leva Milčinskega recenziral in ji napisal uvod dr. Vladimir Hudolin, začetnik kompleksnega sistema zdravljenja in rehabilitacije alkoholikov v Jugoslaviji. V uvodu pravi, da je njegov učenec Janez Rugelj »v razvoj alkoholologije vložil pošten in predan trud, katerega sad je tudi ta zajetna knjiga«.

Cepprav je knjiga namenjena predvsem alkoholologom, bi jo moral prebrati vsak vzgojitelj. Podatek, da je v Jugoslaviji najmanj milijon alkoholikov, vendar kaže dvoje: 1. V šoli je premalo preventivne vzgoje za boj proti alkoholizmu. 2. Učitelji premalo vedo o skupinskem družinskem zdravljenju, da bi lahko bili vsaj informativni družinam, ki jih uničuje alkoholizem, in je otrok žrtev te, ene najhujših boleznih današnjega časa.

V knjigi je obširno in nazorno opisano partnersko zdravljenje alkoholizma in bolnih odnosov v družini. Res da je Rugljev program s stališča današnjega »pomehkuženega, zalezanega, prenađenega« (J. R.) človeka izredno zahteven. Avtor pa omenja, da so poleg njegovega tudi manj zahtevni programi. Vendar so dolgotele izkušnje pokazale, da se alkoholik lahko zanesljivo

usmeri na pot »vrnitve« samo, če se na začetku te poti z velikim navdušenjem loti telesnih dejavnosti (zlasti teka in planinarjenja), s pomočjo katerih nevtalirira stresna stanja. Obenem si približuje prve uspehe (osvojeni vrhovi, pretečene steze itd.) in to mu dvigne skoraj uničeno samozavest. Z novim načinom življenja pokaže nezaupljivemu okolju, da je njegova odločitev trdna. Šele na tej podlagi se lahko mirno loti dejavnosti, ki mu bodo omogočile rehabilitacijo.

Ob tej knjigi — Rugljevemu osnovnemu besedilu so dodani prispevki njegovih sodelavcev in zdravilencev — pa ne dobimo le temeljite predstave o alkoholizmu; to je obenem učbenik šole za zdravo življenje in skladne medsebojne odnose. Njen program lahko sprejme vsak, ki čuti potrebo, da izboljša svoj življenjski model, ki išče pot k zdravemu, ustvarjalnemu, bolj smiselnemu življenju.

Učitelji, svetovalni delavec, ki našel v knjigi gradivo za pogovor, razredne ure, roditeljske sestanke, pedagoške konference (poleg teme o alkoholizmu je poglavje o skupinskem delu, partnerskih odnosih, obrambnih mehanizmih, družinski uri, o poklicu terapevta, krepitvi telesnih zmogljivosti kot pripravi na splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito, odvajanju od kajenja, zdravi prehrani kot zdravljenju debelosti).

Ne le posameznik, celotna družba lahko najde v Uspešni poti optimističen kačipot iz številnih sunkov. Zaradi vsega tega bi morala imeti knjigo vsaka šolska knjižnica.

Vsak, ki ne želi obstati na mrtvi točki, temveč z učenjem išče novih spoznanj, da bi dosegel zrelost, bo v knjigi našel dragoceno pomoč.

DANICA CEDILNIK

Osamljenost in nerazumevanje

Mladi o samomorih

V Rimu so naredili zanimivo anketo med dijaki nekaterih višjih srednjih šol, starih od 15 do 20 let, in sicer na temo Samomor med mladimi. Postavili so jim dve vprašanji:

— Se počutijo zadovoljnega ali osamljenega?

— Mnogi mladi napravijo samomor — zakaj?

Na prvo vprašanje so vsi dijaki odgovorili, da se počutijo bodisi doma bodisi v šoli zelo osamljene, ker jih starši in profesorji ne razumejo. Menijo, da so v družini ali šoli le številke in da ne dobe tiste ljubezni in razumevanja, ki bi ju potrebovali.

V mladosti ki bi morala biti najlepše obdobje v človekovem življenju, občutijo praznino in nezadovoljstvo. Med mnogimi starši in otroki ni pravega odnosa, ki naj bi temeljil na ljubezni in medsebojnem spoštovanju. Nastaja neviden zid molčečnosti in nerazumevanja.

Prav obdobje od 15 do 17 let

PETNAJSTLETNIKI SO PRIPOVEDOVALI

Kaj je sreča

Vsak pozna iluzije o sreči iz svojih izkušenj in vsak doživlja srečo po svoje. V vsakem obdobju človekovega življenja je drugačna. Tudi naši petnajstletniki so ob koncu osemletnega šolanja povedali, kaj jih najbolj osrečuje.

— Prijetno preseneča, da sta zdravje in dolgo življenje za petnajstletnike vrednota, ki jih najbolj osrečuje. Zdrava vitalnost in usmerjenost k trajnosti, k življenju, k delovanju in ustvarjanju je univerzalna vrednota vseh časov in vseh ljudi. Če bomo zdravi, si bomo vse, kar potrebujemo in želimo, tudi pridobili, ustvarili...

— Doseči zaželeni poklic — to je druga vrednota, ki pomeni za petnajstletnike veliko srečo. Naravna težnja po samostojnosti in obstoju je temelj, na katerem človek lahko oblikuje svoje tipične človečanske potrebe. Tega se zavedajo že mladi ob koncu osnovne šole. Zdravje in delo sta očitno dva vidika obstoja.

— Srečna družina, ljubezen in razumevanje; čustvene vezi z najbližjimi člani družine so elementarne človeške potrebe. Tudi odrasli povezujejo pojem sreče največkrat z ljubeznijo v družini. Vse teorije osebnosti postavljajo potrebo po nežnosti in povezanosti s soljudmi kot temeljno potrebo poleg potrebe po osebni veljavi posameznika.

— Mir v svetu, prijateljstvo med narodi — to je četrta vrednota, ki jo mladostniki izbirajo za pogoj sreče v življenju. Potreba po varnosti in zaupanju v soljudi se širi čez družinski prag na prijateljstvo s soljudmi, med ljudmi in narodi na svetu. Rod naših petnajstletnikov se ni doživel vojne, vendar se dobro zaveda, kolikšna vrednota je mir, saj vsak dan spoznava vojno nevarnost po televizijskih zaslonih, dnevnem časopisu in literaturi, ob kulturnih dogodkih in iz izkušenj drugih.

— Uspeh v poklicu, napredovanje in priznanje — to je še vedno zelo pomembna in osrečujoča vrednota petnajstletnikov, ki pojmujejo delo očitno ne le kot pogoj za obstoj, temveč tudi kot možnost za uveljavljanje osebnosti — te druge temeljne potrebe človeškega bista.

— Stanovanje, hiša, avtomobil, športni uspehi, napredek znanosti in osvajanje vesolja... Vse to so vrednote, ki osrečujejo manj. V življenju so sicer pomembne, niso pa bistvene za srečo. Najbrž bi med življenjskimi vrednotami, ki jih opisujeta etika in duhovna kultura, mladostniki izbrali še nekatere druge — toda v naši anketi smo se omejili le na tiste vsebine, ki

jih spontano sami naštevajo.

Če bi naštevali vrednote združili v zbir temeljnih opazovanih vrednot: ljubezen — čustva — domačnost — ženskost... in uspeh — veljava — napredek — moškost... dajejo mladi pri 15 letih prednost kategoriji čustvovanja in povezovanja med ljudmi pred individualno veljavo in ponosom.

Več deklet kot fantov daje prednost čustvenim vrednotam, in prav tako jim daje prednost tudi več nadarjenih kot povprečno inteligentnih. Razlike statistično niso pomembne, težnja pa najbrž omogoča razlago, da patriarhalni sistem varnosti najbrž bolj temelji na odgovornosti hranitelja — moškega in bolj na telesnem kot na mentalnem delu. Ali se na nek način potrjuje tudi naš kulturni »arhetip«, ki pravi, da je treba najprej živeti, to je obstajati, in da je šele potem mogoče filozofirati.

Iz odgovorov naših petnajstletnikov lahko sklepamo, da mladostniki že ob koncu osnovne šole doživljajo za vir sreče, podobno kot večina odraslih, ljubezen, razumevanje v družini, med ljudmi in narodi. Ljudje smo srečni doma, med seboj, v srečevanju in prijateljski naklonjenosti.

Uspešno delo, poklicno uveljavljanje, športno in družbeno uveljavljanje nas najbrž veseli, zdi se nam privlačno, ne osrečuje pa nas dovolj. »Ljubiti in delati je bistvo sreče«, so trdili psihoanalitiki in drugi modreci nekoč in to ponavljajo še danes za jutri.

V našem kulturnem izročilu se o čustvih ne govori veliko, srčne želje so bolj »privatne zadeve« in predmet tabujev. Morda se prav zato tudi v vzgojni praksi bolj poudarjajo vrednote in potrebe, ki omogočajo obstoj, dajejo prednost znanju, uspehu in pravilnemu ravnanju. Želje in nežna čustva naj počakajo, da bomo postorili vse, kar je nujnejše, si zavarovali življenje, obstoj, streho, si oskrbeli najpotrebnejše. Žal se v takem načinu življenja dostikrat zgodi, da ljudje že od otroštva odpravljajo čustvene potrebe, jih ne znamo izraziti in ostajamo nezadovoljni, napeti, nesrečni, živčni.

Človeška narava potrebuje nežnost in čustva, naša kultura pa daje prednost pameti in razumu. Večina ljudi zna obe sestavini združiti, nekatere pa spravljata v konflikt, zmedo nejasnost.

Med željami in dolžnostmi

Izbiranje med željo in dolžnostjo ali nujnostjo je sestavni del človekovega obstoja v vseh življenjskih obdobjih. Majhnega otroka varujejo pred nevarnostmi okolja starši, ki ga zaščitijo pred mrazom, lakoto, samoto, boleznijo... Z razvojem pa se otrok uči izbirati med zaželenim in nujnim in išče stvarne možnosti v »zlati sredini«, če ne obstane v neskladju med izbiro in odločitvijo.

Zanimivo je, da je večina naše literature za pomoč staršem pri vzgoji otrok napolnjena z »dolžnostmi«, ki jih imajo starši do otroka, zelo malo in premalo pa je literature, ki bi govorila o tem, da je treba prislunhiti čustvom, otrokovim in našim. Večina vzgojnih nasvetov se začne takole: »Starši in učitelji bi morali...«. Najbrž se ni treba čuditi, zakaj večina takih nasvetov v vzgojni praksi odpove... Človeška narava čustvovanja in glas srca delujeta namreč po svojih zakonitostih, ki dostikrat niso logične in razumne.

Lahko bi razvili maratonska razpravljanja o tem, da morajo mladi ubogati starejše, o demokratični izmenjavi mnenj in želja med mladimi in starejšimi, o njihovem skupnem dogovarjanju, ki je poglavitna metoda socialističnega samoupravljanja.

Ljudje potrebujemo za občutek sreče čustva, medsebojno razumevanje, izmenjavo le-teh in sprejetje resničnosti; vzgojeni pa smo tako, da si pridobivamo znanje, veljavo in pridnost, ki jo ocenjujejo starejši in močnejši.

Sodobna humanistična vzgoja nadomešča nekdanji ideal p korščine nezmotljivim avtorit tam, ki jo kljub deklariranemu cializmu še nosimo v podzavesti ideal srečavanja človeškega stva z bistvom življenja:

Nisem na svetu, da bi živel po tvojih pričakovanjih.
In ti nisi na svetu, da bi živel po mojih,
Ti si ti in jaz sem jaz,
in čudovito je, če se po naključju srečava.
Če ne, se ne da pomagati.

Frederik s. Pe

Z odrasčanjem človek čedalje bolj občuti in meri svojo vrednost. Vse manj je odvisen od tega, da bi drugi odločali o njegovi usodi. Odnos do samega sebe še zdaleč ni preprosta zadeva, zato je tudi anketa ta zapleteni duševni položaj lahko le bežno opisala.

Izkazalo se je, da so petnajstletniki do drugih zanesljivejši kot do sebe. Nekakšna »sramežljivost« jih je ovirala, da bi se lahko ocenili in odgovorili na vprašanje, kdaj so zadovoljni s seboj. Na lestvici ocenjevanja so na primer za druge lažje napisali odgovor »vedno«, »pogosto«, »nikoli«, za sebe pa lažje odgovor: »časih tako, časih drugače. Mladostniki so najbolj veseli uspeha pri delu, na drugem mestu cenijo pri sebi prijateljsko sočustvovanje in pomoč drugemu, sledi zabavnost, vedrina, šala, ne bi pa bili radi osamljeni in zaprti vase.

Zimeraj jih je zadovoljnih samih s seboj 21 %, pogosto 50 %, časih 22 %, redno 5 % in nikoli 2 %. Ali vsebinsko nasprotna traditve — rad bi se v marsičem spremenil: dostikrat (3 %), pogostokrat (22 %), včasih (35 %), redko (29 %) in nikoli (11 %).

Zanimivi in spodbudni so odgovori, katere lastnosti bi se spremenili na sebi: neskladje med veljavo in priljubljenostjo je precej jasno izraženo. Mladostnikova stiska, da zaradi uspeha in odlike izgubi naklonjenost vrstnikov je v šoli zelo pogosta in najbrž mora vsak zaiskati ravnotežje med obema temeljnima potrebama in jih združevati, dajati prednost eni drugemu, ne da bi zanemaril prvo.

Petnajstletniki, ki smo spraševali, so odgovorili tako: 50 % jih je rado ponosnih uspešnih, 30 % čustvenih, rad darnih, 20 % pa veselih in nesnih. In kakšni bi radi bili: čustveni in radodarni (53 %), ponosni in uspešni (35 %), veseli nesrečni (20 %).

Občasno nezadovoljstvo samim seboj je pogoj za spremembe. Smer zelenega spretnostnega naših petnajstletnikov prijatna in spodbudna, najbrž nakazuje težko, zahtevno in dolgo gotrajno pot.

T. K.

Brez pravega slovesa

Srečevali smo se vsak dan. Skupaj smo preželi tri šolska leta. Preživljali smo zelo zabavne in delovne pa tudi suhoparne ure. Načrtovali smo delo v razredni skupnosti, srečevali smo se na hodniku, v šolski knjižnici. Reševali smo probleme. Teh ni nikoli zmanjkalo.

Poskušala sem jih razumeti. Poskušala sem se zživeti v njihov položaj. Reševali smo spore z učitelji, spore med njimi — nekateri so mi zaupali celo osebne težave. Ustvarjali smo kolektiv. Ni bilo lahko.

Bili so zelo različni, včasih nedorasli in nekollegialni. Koliko prostih ur sem preživela z mislijo nanje! Vedno sem iskala najboljše pot. Vlagala sem vse svoje znanje in moč. Skušala sem se jim približati. Včasih sem bila prepričana, da se mi je to posrečilo. Naši sproščeni pogovori na hodniku, v knjižnici, ob športnih dneih in izletih so vodili v prijateljstvo. Bili so mladi pubertetniki. Včasih zaletavi, problematični, kritični, živahni, včasih celo grobi, velikokrat pa zelo prijetni in zabavni. Mirila sem jih, spodbujala k delu, razmišljanju in vrednotenju našega dela.

Zadnje leto je bilo lažje. Malo so dozoreli, se zresnili, postali so objektivnejši. Prepričana sem bila, da smo ustvarili kolektiv. Skupaj smo odšli tudi na dvodnevni končni izlet. Bili smo sproščeni in zadovoljni.

Še zadnji trenutki v šoli. Napetost, delo in končno tudi slovo. Zadnja ura skupaj. Spričevala so že napisana. Pred seboj vidim dvajset mladih ljudi, ki končujejo neko obdobje mladosti. Ob tem trenutku jim moram nekaj povedati. Zbiram besede, oblikujem misli. Nočem biti pridigarska, od njih bi se rada poslovila prijateljsko.

Gledam jih. Na njihovih obrazih ne zasledim niti sledu čustev. Nihče me ne pogleda. Veselo klepetajo naprej. Občutek imam, da mojih besed sploh ne slišijo. V grlu me začne stiskati. Ali nihče ne občuti slovesa? Ni nikomur izmed njih tesno pri sreč? So res nezadovoljni?

»Mudi se nam na avtobus!« Utiham. Je mogoče, da ta trenutek mislijo na avtobus, na najhitrejši odhod?

Razdelim jim spričevala. V meni se nabira grenkoba. Težko mi podajajo roke, zaman iščem v njihovih pogledih zahvalo, nekaj besed.

Smejijo se, klepetajo. Ozračje v razredu postane mučno. Ostanem brez besed, sami pa se že prerivajo k vratom. Nihče me ne pozdravi, nihče se ne zahvali. Zdrvijo iz razreda.

Ostanem sama. Spet sem pripeljala generacijo do konca. Ostala mi ni niti rožica niti lepa beseda. Kje sem naredila napako?

Je mogoče, da sem se tako zelo zmotila? Je bil ves moj triletni trud zaman? Jim res nisem privzgojila občutka pripadnosti kolektivu? Jih res nisem čustveno zdramila? Moj popoln neuspeh! Težko opišem vse, kar sem občutila tisti trenutek. Očitno nisem navezala pravih vezi, nisem se jim dovolj približala, niso me sprejeli za svojo.

Učenci so se še vračali na šolo. Potrebovali so to in ono. Skušala sem jim ustreči. Naredila sem zanje vse tisto, kar mi velevala poklic in poklicna etika.

Pogled na vsakega posameznika pa je bil boleč, grenak spomin. Na ta rod bom dolgo ohranila žalostne spomine. Bil je moj pedagoški spodrsnjaj.

UČITELJICA

doma
drugod

KAKO SE IZOBRAŽUJEJO UČITELJI NA CELOVŠKI UNIVERZI

Učinkovita »notranja reforma«

Izobraževanje učiteljev na avstrijskih univerzah je tako kot marsikje drugod bolehalo za premajhno povezanostjo teorije in prakse in majhno učinkovitostjo pedagoškega usposabljanja. Zakon iz leta 1971 naj bi odpravil največje pomanjkljivosti in tesneje povezal tri enakovredne sestavine učiteljevega poklicnega izobraževanja: splošno pedagoško-psihološko, specialnometodično in praktično. Strnjena pedagoška praksa, ki je bila prej izločena v leto pripravništva po diplomu, naj bi bila poslej vključena v študij, s tem pa bi postali učitelji mentorji enakovredni sooblikovalci študija.

Novosti na tem področju si le s težavo utirajo pot; zakonu je šele leta 1977 sledil »študijski red«, ki pa se je doslej povsem uveljavil le na celovški univerzi (poskusno pa tudi na graški). Celovška univerza, stara komaj dobro desetletje, je bolj odprta za novo, hkrati pa je kot »univerza za izobraževalne vede« (Universität für Bildungswissenschaften) prva poklicana, da uveljavi sodobne zasnove izobraževanja učiteljev.

Profesor Pisch, vodja programa, nam je na povabilo Centra filozofske fakultete za pedagoško izobraževanje v maju 1983 predstavljal prve izkušnje, navedenemu pa smo se s programom seznanili še med obiskom nekaterih učiteljev filozofske fakultete in ljubljanske pedagoške akademije na celovški univerzi. Ker so te rešitve izredno zanimive in ob reformi visokošolskih pedagoških programov še posebno aktualne tudi pri nas, naj jih na kratko predstavimo.

Prof. Pisch meni, da zdajšnji način pedagoškega izobraževanja prihodnjih učiteljev zelo malo vpliva na poznejše učiteljevo pedagoško delo. Zakaj?

● Prvič: podajanje teoretičnih spoznanj po načelih deduktivne sistematike posameznih disciplin (osnov pedagogike, psihologije, pedagoške sociologije, didaktike itd.), spoznanj, ki jih bo študent »nekoč pozneje« morda potreboval, ne pomaga veliko pri sprejemanju neštetihih drobnih odločitev med poukom. Študent si mora pridobiti zmožnost, da razčleni konkretne položaje na podlagi teoretičnih spoznanj, da ugotovi zvezo med nekim učnim ali vzgojnim problemom in splošnimi spoznanji, da postavi hipotezo o rešitvi, jo preverja itd. Določena raven obvladanja splošnih zakonitosti in vladanja je sicer potrebna za razčlenbo šolske stvarnosti, za zamisljanje alternativ, če pa jih človek ne zna povezati s to stvarnostjo, so v resnici brez vrednosti.

● Drugič: ker študenti na univerzi povečini se zmeraj samo poslušajo predavanja in (ustno ali pisno) reproducirajo glavne vsebine na izpitih, prenašajo študenti tak način dela tudi v učno prakso, ne znajo pa svojih učencev uvajati v dejavno intelektualno in čustveno spoprijemanje z učnimi vsebinami, v problemski prijem.

Med podajanjem splošno pedagoških, specialno metodičnih in strokovnih predmetov prak-

tično ni povezave, saj spravlja študent izpitne vsebine v posamezne »predalčke«. Nauči se sicer govoriti, razpravljati o znanosti, ne zna pa na temelju znanstvenih spoznanj reševati problemov praktično.

Sodelovanje — pot do uspeha

S katerimi ukrepi naj bi v študiju odpravili omenjene pomanjkljivosti in to v času, ki je na voljo za pedagoški del programa? Prvi pogoj je sodelovanje nosilcev splošnih pedagoških predmetov, specialne didaktike in učiteljev mentorjev pri načrtovanju, izvajanju in vrednotenju posameznih študijskih izkušenj. Študentje poslušajo del splošnih pedagoško-psiholoških predmetov že v prvih dveh letnikih petletnega študija, jedro pedagoškega izobraževanja pa sta dvakrat po dve med seboj usklajeni pedagoški obveznosti s težiščem v 5. semestru:

— uvajalna (enotedenska) praksa in proseminar iz uvoda v didaktiko ter

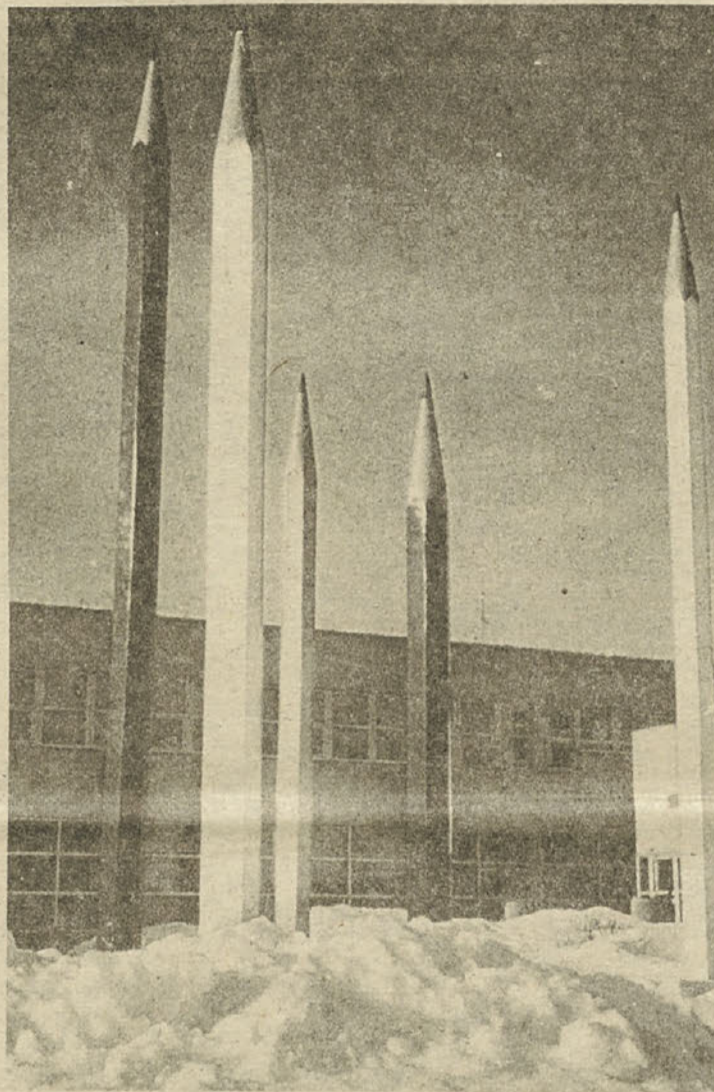
— šolski praktikum in vaje iz specialne metodike.

Prvega »dvojčka« načrtujeta skupaj univerzitetni učitelj didaktike ali pedagogike in učitelj mentor. Med »uvajalno prakso« dobe študentje — v vsaki skupini so po štirje — določene analitične naloge (opazovanje pouka po navodilih, oblikovanje in preverjanje hipotez o učinkovanju posameznih ukrepov, proučevanje odnosov med učenci ipd.), ali pomagajo učitelju na posameznih stopnjah poučevanja (razložijo določen pojem, pregledajo domače naloge, sodelujejo pri utrjevanju, pomagajo slabšemu učencu itn.). Ni še poudarka na vsebini ali snovi, prav tako ne gre za sistematično podajanje znanja, temveč za nabiranje neposrednih izkušenj in za njihovo neposredno povezovanje s prakso. Proseminar iz uvoda v didaktiko, ki poteka hkrati z uvajalno prakso ali tik za njo v skupinah

po 20 študentov, teoretično obdela probleme, ki so se pokazali v praksi, zato ima le okvirno začrtane teme (npr. analiza in utemeljevanje učnih ciljev, preverjanje znanja, navajanje na samostojno učenje, odnosi učitelju-učencem...). Posamezno temo na podlagi predložene literature obdela ponavadi študent v obliki male učne ure za kolege, ti pa nato njegovo podajanje razčlenijo po pedagoških kategorijah.

Drugega »dvojčka« — vaje iz specialne metodike in šolski praktikum (pri vsakem predmetu traja dva tedna — študij je praviloma dvopredmeten) načr-

Problemi, ki jih je pokazalo dozdajšnje izvajanje opisanega programa, so torej: utrditev statusa učitelja mentorja, ki naj bi bil usposobljen za glavnega »krmarja« študijskega procesa v obdobju prakse in za enakovrednega sodelavca univerzitetnemu učitelju; zagotovitev kakovostnih specialnih metodikov na vseh oddelkih (marsikatera stroka še nima metodika, saj na univerzi po tradiciji zviška gledajo na ta profil); preusmeritev univerzitetnih učiteljev didaktike in pedagogike od tega, da bi se ukvarjali samo s študenti pedagogike, v programe in delo s

Simbolika pred solo Gudlava Bilderja v Skandinaviji

tujeta in vodita skupaj učitelj specialne metodike in učitelj mentor, sodelujeta pa z učiteljem pedagogike (didaktike). Če je le mogoče, dobi učitelj mentor isto skupino štirih študentov kot na prejšnji stopnji. Zdaj mora študent svoje strokovno, splošno in specialno didaktično znanje uporabiti pri pripravi in izvedbi daljših izsekov pouka — vse do enega tedna. Pomembna je postopnost: med vajami sestavljajo učne priprave, naloge in probleme za učence, odlomke učnih besedil ipd., nato male nastope pred kolegi z dodatno analizo na podlagi video posnetkov. V razredu pripravijo najprej skupinski nastop (štirje študentje — ena učna ura) in šele nato samostojnega; dve do tri seminarske vaje so namenjene obravnavi in predelavi na različne načine spodbujajo, da išče nove poti, alternativne možnosti, da ne sprejema izdelanih kalupov.

Dobro in slabo

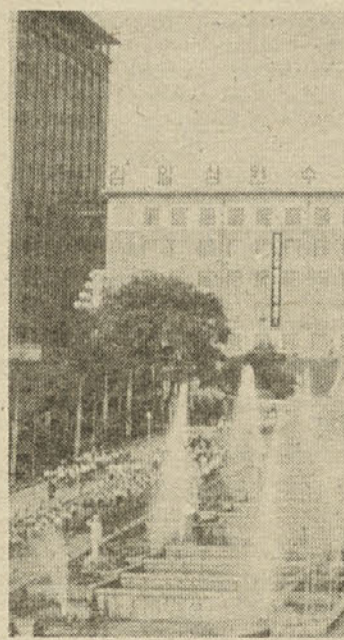
Kaj menijo študenti o takšnem načinu dela? Ocene, dobljene z vprašalniki in v razpravi s skupino študentov germanistike, so pokazale, da so študentje, po svoji presoji, največ pridobili tedaj, ko so razlagali posamezne teme kolegom na didaktičnem seminarju; nekoliko manj so jim prinesla opazovanja in hospitacije med uvajalno prakso in še manj plenarna seminarska srečanja in pisanje obveznih protokolov. Tudi zahteve med učiteljem pedagogike na univerzi in učiteljem mentorjem niso bile povsem usklajene; mentorji so včasih težko prenašali kritične pripombe študentov, saj so gledali na svojo demonstracijo kot na zgled, ki naj bi ga študentje le posnemali.

Na Norveškem ne govorijo o pedagogiki prostega časa posebej, temveč uvrščajo to področje v sklop tako imenovane socialne pedagogike; zato so z izrednim zanimanjem prisluhnili našemu, drugačnemu načinu razmišljanja, značilnemu za samoupravne razmere. Prijeto nas je presenetil svetnik g. Grøstad, ki nas je pričakal z izvidom monografije osnovne šole v Podčetrtku »Samorastniki ob Sotli« pred seboj na mizi in začel pogovor prav na temelju tega praktično prikazanega vzorca samoupravne osnovne šole, kakor so ga razvijali pod vodstvom izredno ustvarjalnega upravitelja Jožeta Brileja. Prav opis dogajanja na tej šoli jih je tako pritegnil, da so si zaželeli študijsko obiskati Slovenijo in neposredno preučiti prenovno in razvoj samoupravne osnovne šole.

V pogovoru smo zvedeli, da tarejo norveško šolstvo precej podobne težave, kot jih imamo pri nas. Povzročajo jih predvsem dvojnost vzgoje v šoli in vzgoje zunaj nje, ki ju ne morejo zadovoljivo premostiti. Pedagogika prostega časa je dokaj slabo razvita, v preobrazbi šole pa se uveljavlja še težje kot pri nas. O vsem tem veliko razmišljajo, z razvojem pedagogike prostega časa pri nas pa bi radi neposredno seznanili širši krog pedagoških delavcev. Posebno pozornost so prisluhnili razlagi prostega časa kot možnosti za drugačno delo in pomembnem dejavniku za razvoj osebnosti in človekove ustvarjalnosti.

Po svojevrstni poti skušajo uveljaviti tudi usmerjeno izobraževanje — čeprav po dveh tirihi nadaljnega šolanja. Osnovno izobraževanje traja šest let in tri leta; torej devet let obveznega šolanja. Temu sledi triletno nadaljnje poklicno šolanje z različnimi usmeritvami, vendar so glavne industrijska, pomorska in družboslovna. Sledi dve- do petletno visokošolsko izobraževanje.

B. MARENTIČ POŽARNIK

Palaca študentov in otrok v Pyongyangu (Foto: B. Lipužič)

OBISK NA NORVEŠKEM

Veliko skupnega

Na povabilo dekana Visoke učiteljske šole v Oulu dr. Olafa Røtheja smo tik pred 5. kongresom ELRA na Švedskem obiskali Norveško. Na dekanatu visoke šole, s skupino sodelavcev pri svetniku ministrstva za osnovno šolstvo g. Knutu Grøstadu in pri svetniku za nadaljnje šolanje g. Larsu Ulsnesu smo se pogovarjali zlasti o razumevanju in vlogi pedagogike prostega časa, o preobrazbi šolstva v Jugoslaviji in neresenih vprašanjih norveškega izobraževalnega sistema.

Na Norveškem ne govorijo o pedagogiki prostega časa posebej, temveč uvrščajo to področje v sklop tako imenovane socialne pedagogike; zato so z izrednim zanimanjem prisluhnili našemu, drugačnemu načinu razmišljanja, značilnemu za samoupravne razmere. Prijeto nas je presenetil svetnik g. Grøstad, ki nas je pričakal z izvidom monografije osnovne šole v Podčetrtku »Samorastniki ob Sotli« pred seboj na mizi in začel pogovor prav na temelju tega praktično prikazanega vzorca samoupravne osnovne šole, kakor so ga razvijali pod vodstvom izredno ustvarjalnega upravitelja Jožeta Brileja. Prav opis dogajanja na tej šoli jih je tako pritegnil, da so si zaželeli študijsko obiskati Slovenijo in neposredno preučiti prenovno in razvoj samoupravne osnovne šole.

V pogovoru smo zvedeli, da tarejo norveško šolstvo precej podobne težave, kot jih imamo pri nas. Povzročajo jih predvsem dvojnost vzgoje v šoli in vzgoje zunaj nje, ki ju ne morejo zadovoljivo premostiti. Pedagogika prostega časa je dokaj slabo razvita, v preobrazbi šole pa se uveljavlja še težje kot pri nas. O vsem tem veliko razmišljajo, z razvojem pedagogike prostega časa pri nas pa bi radi neposredno seznanili širši krog pedagoških delavcev. Posebno pozornost so prisluhnili razlagi prostega časa kot možnosti za drugačno delo in pomembnem dejavniku za razvoj osebnosti in človekove ustvarjalnosti.

Po svojevrstni poti skušajo uveljaviti tudi usmerjeno izobraževanje — čeprav po dveh tirihi nadaljnega šolanja. Osnovno izobraževanje traja šest let in tri leta; torej devet let obveznega šolanja. Temu sledi triletno nadaljnje poklicno šolanje z različnimi usmeritvami, vendar so glavne industrijska, pomorska in družboslovna. Sledi dve- do petletno visokošolsko izobraževanje.

Ne poznajo več stare gimnazije, vendar razlikujejo v nadaljnjem šolanju izobraževanje, ki je namenjeno predvsem nadaljnjemu visokoškolskemu študiju, in tisto, ki omogoča vsakoletno prehajanje v delo. To pomeni, da se učence lahko takoj po osnovni šoli odloči bodisi za smer, ki vodi na visoko šolo, ali pa za tisto, ki omogoči prestop v delo po

prvem, drugem ali tretjem letniku. Učenec, ki zapusti šolo po prvem letniku, mora opraviti razmeroma več učne prakse kakor tisti, ki odide iz drugega letnika, vendar lahko tudi po tej poti, če vztraja vsa tri leta, nadaljuje izobraževanje na ustreznih visoki šoli ali fakulteti. Zanimivo je, da so nadaljnje šolanje po osnovni šoli, kakor sami radi poudarjajo, uredili pod eno streho; torej nadaljnje splošno strokovno usmerjeno izobraževanje, le da je v izobraževanju, ki poteka po prvem tiru, nekoliko več teorije.

Pogovarjali smo se tudi o politiki prostega časa ne samo kot o delu splošne kulturne politike, temveč kot o pomembnem delu celotne družbene gospodarske in socialne politike. To ni pomembno le za vzgojo in izobraževanje otrok in mladine, temveč za razvoj splošne ljudske kulture in celotnih medsebojnih odnosov. Dekan Røthe je sklenil svoja razmišljanja s predlogom, naj bi na visoki učiteljski šoli posebej uvedli program pedagogike prostega časa in s tem več pripomožilo k povezavi očitno pomembnih vplivov prostega časa za doseganje vzgojno-izobraževalnih smotrov šole.

Na Norveškem se pojavlja čedalje glasnejša zahteva, da mora za prosti čas skrbeti predvsem družina. Ugotovili smo lahko, da je delo v šoli in zunaj nje dokaj ločeno, obenem pa zasledili precej poudarjeno mnenje, da bi morala ženska ostati predvsem doma in skrbeti za vzgojo in prosti čas v družini. Verjetno so Norvežane prav zato tako zelo pritegnili opisi povezanosti šole in okolja na zgledu osnovne šole v Podčetrtku in zamislili naše celodnevne šole, da so nas vprašali, ali bi bili pripravljene o tem govoriti norveškim pedagoškim delavcem.

Ko smo razpravljali o pomenu prostega časa za produktivnost dela in izobraževanje, je bilo prijetno slišati njihovo mnenje, da je naš samoupravni odnos podlaga za drugačen, njim manj znani način razmišljanja o problemih. Posebej so se zanimali za pedagogiko prostega časa v učnih načrtih našega usmerjenega izobraževanja, ki jo sicer predvidevamo za zdaj predvsem za poklice knjižničarja, knjigarja in organizatorja kulturnega življenja pa tudi za poklice pedagoške smeri.

Ob vsem jim je bilo treba dokaj nadrobno razlagati narodnostne in verske razmere v Jugoslaviji, ker so šele na temelju tega globlje dojeli korenine našega samoupravljanja, narodnostne enakopravnosti in marksistično zasnovanost vzgoje in izobraževanja.

Povsod so izrazili izreden prijateljski odnos do Jugoslavije. Zupan mesta Oslo g. Albert Nordengen nam je ob sprejemu v mestni hiši obrazložil zgodovino mesta, razvoj norveške narodne samostojnosti in državnosti, nam s ponosom pokazal beli kip deklice, darilo predsednika Tita ob njegovem obisku, in poudaril, da je prijateljstvo med obema deželama, porojeno v skupnem trpljenju med okupacijo, neminljivo. To je tudi temelj trajnega sodelovanja, ki bi ga morali razvijati na vseh področjih.

RUDI LEŠNIK

Posvetovanje o razvijanju jugoslovanskega socialističnega domoljubja

V Politični šoli ZKJ Josip Broz Tito v Kumrovcu bo 24. in 25. oktobra 1983 jugoslovansko posvetovanje o razvijanju in krepitvi jugoslovanskega socialističnega domoljubja. Pripravili so ga zvezni odbor Sindikata delavcev v vzgoji in izobraževanju, znanost in kulturi, republiški in pokrajinski odbori tega sindikata, Sekcija prosvetnih časopisov republike in pokrajini, Politična šola ZKJ iz Kumrovcu, Skupnost zavodov za prosvetno-pedagoško službo in vodstva drugih družbeno-političnih organizacij.

Za posvetovanje je pripravljenih več kot 20 referatov, koreferatov in drugih pisnih prispevkov, ki bodo s socioloških, pedagoških in drugih vidikov obravnavali aktualna vprašanja pri razvijanju jugoslovanskega socialističnega domoljubja na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja ter v celotni družbi in prikazali ter izkušnje dosedanjega dela na

tem področju. Med referenti in predvidenimi govorniki bodo: Mitja Ribičič, Stipe Šušar, Rudi Lešnik, Petar Mandić, Djuro Knežević in druge vidne osebnosti iz vrst pedagoških in javnih delavcev.

Zaradi aktualnosti in pomena tega posvetovanja organizatorji pričakujejo, da se ga bodo udeležili predstavniki družbeno-političnih vodstev, strokovnih služb in organov s področja vzgoje in izobraževanja iz vseh republik in pokrajini, delavci iz vzgojno-izobraževalnih organizacij in drugi, ki se zanimajo za ta vprašanja in bodo spoznanja s pridom uporabili pri svojem delu.

Če bi se kdo izmed naših bralcev želel udeležiti posvetovanja, naj stopi v stik z uredništvom Prosvetnega delavca ali z republiškim odborom Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti.

J. V.

nove
knjige

13. zvezek Slovenskega biografskega leksikona

Slovenski biografski leksikon, ki izhaja že več let pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, spada kot najstarejša slovenska leksikografska izdaja v vrh tovrstnih del v jugoslovanskem merilu. Trinajsti zvezek, ki so ga uredili še Alfonz Gspan, Fran Petre in Jože Munda, prinaša imena od Felicijana Trubarja, Primoževega sina, do Jeana Vidmarna in se tako polagoma bliža koncu.

Pri takem leksikonu, kakršen je Slovenski biografski leksikon, moramo znova opozoriti na nekatere posebne značilnosti in na pomen tovrstne izdaje. Znano je, da Slovenski biografski leksikon ne premore razkošja, reklam, in kar je še hujše — da ne dobi takega odziva v časnikih in revijah, kakršnega bi zaslužil kot izdaja posebnega pomena. Slovenika, kot se kaže skozi biografsko zamisel leksikona, je kot doslej, zasnovana na zelo široki paleti vsega pomembnega, kar zadeva slovenske razmere in dejanja v preteklosti in sedanjosti. Prav povojni zvezki Slovenskega biografskega leksikona so bili lepa priložnost, da so sestavljali uvrstili vanje tudi še živeče osebnosti. Ustvarjalci leksikona so se lotili leksikografske obdelave posamezne osebnosti enovito, ne glede na področja. Čeprav je pri obravnavi posameznih avtorjev za leksikone značilno nesorazmerje, pa je tega pri Slovenskem leksikografskem leksikonu kar najmanj.

Uredništvo je upoštevalo že umrle osebnosti — npr. Henrika Tuma, Pavla Turnerja, Franca Ungerja, Jurija Vege, Milana Vidmarja st., J. Valvasorja, Bruna Vavpotiča, Davida Vrabca in še mnoge druge. Upoštevana pa so tudi še živeče osebnosti, npr.: Dare Ulaga, Ciril Velkovrh, Anton Velušček, Ivan Turk, Vinko Tušek, Kristijan Ukmar, Miran Vardjan idr. Tu in tam je kako ime izpuščeno, čeprav bi ga bilo vredno upoštevati. Upamo, da bomo videli taka imena v poznejšem dodatku Slovenskega biografskega leksikona.

AFORIZMI

V prvi polovici življenja sem dobil pod noge toliko polen, da bi mi zadostovala za kurjavo v drugi polovici.

Nekateri znajo tudi s sladkorjem zagreniti življenje.

Nekateri so rojeni v znamenju bika, drugi kozoroga, raka ali devize, toda večina nas živi pasje ali oslovsko življenje.

Prihodnost nas bo spraševala, kako smo prehodili preteklost.

Marsikateri plevel ima lepe in dišeče cvetove.

Politika tudi politikom ne prizanaša.

Politika velikokrat snemajo, a le enkrat snamejo.

JOŽE VOLARIČ

Pri osebnostih, ki imajo širšo razvejeno dejavnost, se seveda poraja vprašanje, ali je ustrenejša kronologija in to, da dobimo informacije v časovnem zaporedju, ali po področjih. Najboljše je, da življenjepisni del delno, s poglobljenimi opozorili upošteva zaporedje nastajanja del, da pa pri razvejeni dejavnosti — npr. pri književnikih le pride do veljave posamezno področje (pesniški delež, proza, jezikovni del). Na prvem mestu naj bo seveda tisto, kar je za avtorja najpomembnejše. Sestavljavci Slovenskega biografskega leksikona so tako vodilo dosledno upoštevali, če pa je bilo delo z istega področja, je bila upoštevana kronologija.

Bibliografija je pri vsaki leksikonografski zamisli nepogrešljiva, še več, v sodobnem svetu postaja tovrstna informatika čedalje pomembnejša. Razumljivo je, da celotne bibliografije o osebnosti skoraj ni mogoče upoštevati. Zakaj? Vzrokov je več: nekateri zapisi niso bistvenega pomena, po drugi strani pa množina bibliografskih enot zahteva prečiščeni izbor. Ob številnih zglednih primerih pa bi našli tudi take, ki po nepotrebnem omejujejo primere dobrih virov. Nasploh pa je treba ugotoviti, da so se avtorji bibliografij pri Slovenskem biografskem leksikonu ravnali pretežno razumno, utemeljeno.

Slovenski biografski leksikon je dosežek skrbnega skupinskega dela. Očitali bi mu lahko le-to, da izhaja prepočasno. To pa je v mnogočem posledica preskromne ekipe, ki sicer z vso požrtvovalnostjo naredi, kar more, potrebovala pa bi več moči. Že zdaj pa je jasno: ko bo s črko Ž končana abeceda, bo treba začeti znova. Gotovo pa je Slovenski biografski leksikon tista slovenika, ki je šolam in izobražencem prepotrebna. Slovenski biografski leksikon ni knjiga, ki bi jo postavili na policio, ampak delo, čigar pomena se premalo zavedamo in ga tudi premalo uporabljamo.

I. G.

V ZALOŽBI MLADINSKA KNJIGA SO IZŠLA

Prozna, poetična, dramska in esejistična besedila slovenskih avtorjev

Zbirko Nova slovenska knjiga, ki je vključena v sklop knjižnih programov Mladinske knjige, sta pred časom dopolnili še dve, tako idejno-tematsko kakor slogovno in deloma tudi žanrsko različni knjižni izdaji avtorjev dveh pisateljskih rodov — Toneta Partliča in Marka Svabiča.

Knjižna novost prozaista in dramatika Toneta Partliča združuje pod skupnim naslovom NA SVIDENJE NAD ZVEZDAMI dvoje vrstno različnih besedil: nekaj krajših pripovednih besedil in komedijo v osmih slikah. Čeprav so po vrsti različna, sestav-

ljajo besedila, zbrana v tej knjigi, celoto: družijo jih tematska povezanost, temeljna točka — smrt, problematika, okoli katere se spleta vsako od teh dogajanj. Prav to tematsko bistvo, ključni pojem pa je tisti vzgib, ki zaokroža ti dve vrstno različni besedili v vsebinsko celoto. Vso »pokopališko prozo in komedijo«, kot je svoje besedilo podnaslovil avtor, povezujejo in oblikujejo tudi skupne slogovne vrvine, izražene v prelivanju grotesknosti, črnega humora in večno aktualne satire, ki se dotika človekovih napak in njegove majhno-

sti; skozi takšno kritiko pa sem in tja prenikne tudi blažji, sočutejši ton ob pogledu na to naše vsakdanje življenje.

Svabičovo besedilo LJUBAVNE POVESTI je v neki točki blizu Partličevemu: sestavljajo ga samostojne prozne pripovedi, ki jih združuje in pretresa osrednji tematski vzgib — ljubezen. Pripovedna snov je vzeta iz vsakdanjosti, iz življenja navadnih ljudi. Njihovo navadno, bolj ali manj uspešno, umirjeno, skoraj skladno življenje se razbija na neki temeljni točki: na čustvenem pretresu, ki mu Svabič nadene jezikovno stilizirano podobo — »ljubav«. Vendar se tako uglasene zgodbe ne zaobrnejo posebno tragično, kajti namen Svabičevega pisanja tiči čisto drugje.

Jezikovno stilizirana podoba v naslovu in tudi sama pripovedna shema spominjata na slog naših realističnih pripovednikov iz prejšnjega stoletja; toda ta podobnost je v Svabičevih povestih le navidezna, v širši perspektivi pa se izkaže kot ironični odklon od takšne preproste, stvarne in šablonske pripovedi. V Ljubavnih povestih se nazadnje izkaže avtorjev zastri igrivo-ironični odnos do stare klisejske in sodobne razširjene trivialne, zabavne književnosti. Jezikovne slogovne novosti, ki so zavzemale v Svabičevem prvencu Sonce sonce sonce tako vidno mesto, se v tej njegovi drugi knjigi umaknejo sami ideji — parodiranju konvencionalnih pripovednih klisejev realistične proze.

Knjiga Gradnikovih PESMI, izbranih iz različnih pesnikovih zbirk, je edino knjižno besedilo, ki ni novejšega datuma, pač pa se dotika naše sodobnosti samo posredno, kolikor se ob njej spominjamo stoletnice pesnikovega rojstva. Gre za idejno-estetsko in literarnoteorično izčrpno zasnovano in oblikovano knjižno izda-

jo. Njena novost je v tem, da skuša predstaviti pričevanja o avtorju na drugačen način, z različnimi literarnoteoričnimi pregledi na njegovo pesniško ustvarjanje; tako je v uvodu objavljena Vidmarjev priložnostni esej, ki nastal ob Gradnikovi petdesetletnici, in ki predstavlja njegovo pesništvo predvsem z estetsko-oblikovne in tematske perspektive. Ob koncu dopolnjuje pesniški izbor poleg likovnih razpoložljivih podob še Poniževa študija, ki skuša zajeti temeljne idejnotematske sklope Gradnikove poezije s tem poudariti sestavne bistvene občutja in videnja Gradnikovega pesniškega sveta.

Esejistična knjiga Draga Bajc na temo znanstvene fantastike z naslovom LJUDJE, ZVEZDE, SVETLOTA, VESOLJA je izšla v knjižni zbirki Kultura. Eseji so napisani v letih 1974—1980, smiselno pa so usmerjeni in oblikovani po takšnem logičnem zaporedju, da v prvem delu uvajajo v samo vrst znanstvene fantastike: razčlenjujejo njene idejne oblikovne vrvine, zakonitosti, značilnosti in notranja nasprotja literarne vrste, obenem pa vodijo in odkrivajo razvojno pot — začetke in razmah znanstvene fantastike. Drugi del knjige obsega esejistični pregled znanstvenofantastičnega pripovedništva na Slovenskem. Vanj so vključeni: vrh slovenske utopične proze, naznačene so predstojne moderne znanstvenofantastične književnosti v slovenski medvojni prozi, naslednje tovrstne raziskave pa obravnavajo slovensko povojno prozo z znanstvenofantastično tematiko. Tema je sklenjena s sintetičnim pregledom geneza in tipologija znanstvenofantastične literature na Slovenskem.

VLASTA KUNEJ

Ljudje iz različnih časov

Izbrano mladinsko delo Iva Zorman pri Založbi Borec

Zormanovih besedil, napisanih za mladino, že dolgo ni bilo več mogoče najti na prodajnih policah knjigarn, saj so bile prve izdaje že zdavnaj razprodane. Njegove knjige pa je težko dobiti tudi v knjižnicah, saj zaradi izredne priljubljenosti med mladino ne utegnejo običajni na policah med drugimi knjigami. Zato so se pri založbi Borec odločili, da bodo natisnili izbrano mladinsko delo tega pisatelja, kot merilo izbora pa so upoštevali priljubljenost njegovih besedil. Med šestnajstimi deli, ki jih je Ivo Zorman ustvaril za mladino, je bilo slednjih izbranih pet najbolj branih del: NA SENČNI STRANI MESTA, GNEZDO SRŠENOV, NEDELJSKA JUTRA, V SEDEMNAJSTEM in ROSNI ZALIV. Pet Zormanovih besedil torej, ki se odlikujejo ne samo po (prijetnem) pripovednem načinu, marveč znajo tudi živo vstopiti v otrokov, mladostnikov domišljjski in doživljajski svet, zabavati in obenem pretresati s svojo problematiko.

Tematsko izbrana besedila dosledno zadevajo otroka in mladostnika, vendar tako, da so postavljena v eno od temeljnih razsežnosti, v preteklo ali sed. njo, le eno od izbranih besedil (Nedeljska jutra) temelji na izmenjavi obeh pripovednih ravni. Tako seže časovna dimenzija pripovedi Na senčni strani mesta in Gnezdo sršenov v čas pisateljevega otroštva, romana V sedemnajstih in Rosni zaliv pa se dogajata v sodobnosti.

Posebno pozornost zbuja Zormanova sposobnost vživljanja v različne-odtenke in občutja otrokovega sveta: v doživljanje

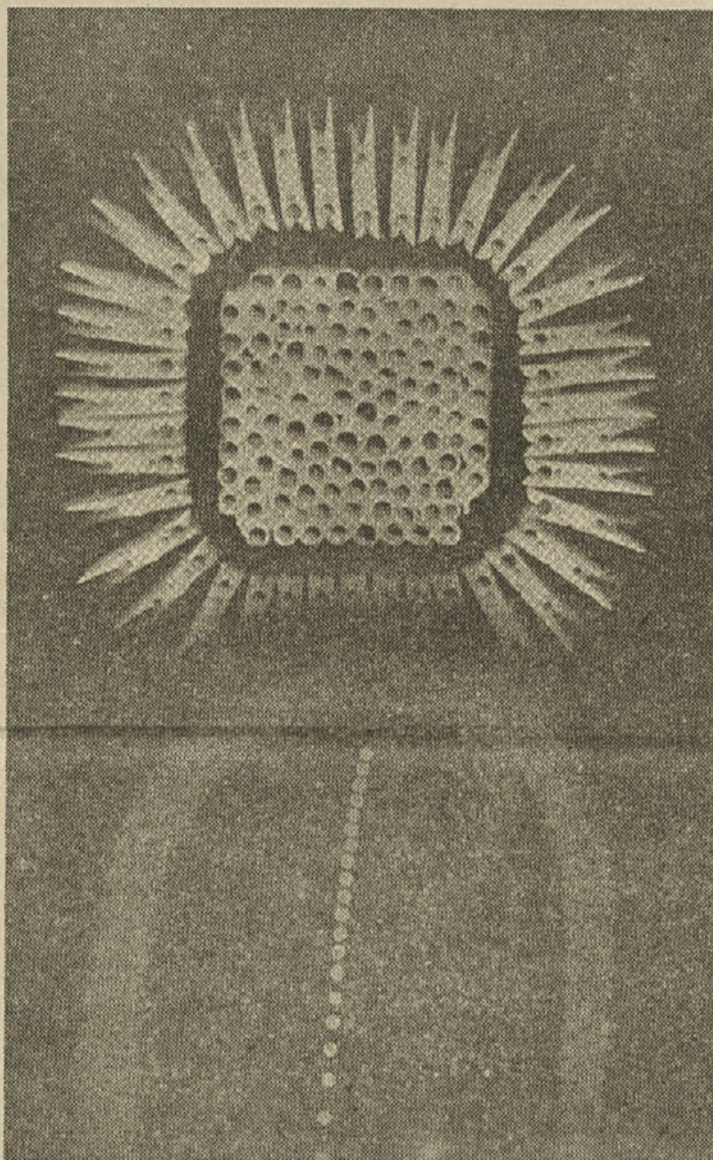
mlajšega otroka, tedaj gre za prosto doživljanje konkretne okolja, v zunanje dogajanje in vsakdanje življenje usmerjeni svet — in v povsem drugačen, senčnejši in bolj subjektivni svet odrasajočega mladostnika.

Takšen je dekliski svet v pripovedih Rosni zaliv in V sedemnajstih; v njem obstaja tudi nekakšna moralistično-etična, didaktična razsežnost, ki pa ni vsiljena, temveč prej odprta, posredno nakazana in takšna, da pušča mlademu bralcu možnost spoštovanja, poštenja bralčevega občutja za »literarnim«. Ob spoštovanju, ki nikakor ni optimistično, pa mladostnik nehote sprejme dopuščila moralno-etični vpliv tako dozoreva.

Povsem drugačen je otroški fantovski svet (Na senčni strani mesta, Gnezdo sršenov), v katerem je domišljija usklajena z resničnostjo. V ozadiju besedila nakazujejo konflikt družbenarave, socialna nasprotja med predmetnimi in mestnimi prebivalci, ki se kažejo na različnih doživljajskih ravneh — odraslih in otrok.

Težišče problematike Zormanovih del o sodobni mladini, ki ji pisatelj veliko posveča, so nasprotja med generacijami: med odraslimi, ki izhajajo iz svojega časa, iz drugačnih vrednot, in sodobnimi mladostniki. Z osvoboditvijo in razkrivanjem notranjih doživljajskih svetov mladih, ki jih starejši ne poznajo, pa so nanje že pozabili, skuša Zorman odpreti nove možnosti za iskanje stičišč med ljudmi prejšnjih in sedanjih časov.

VLASTA KUNEJ

Bitje iz vesolja, spraygram, 1977

Splet neizčrpnih možnosti

Stane Jagodič v galeriji DSLU

Staneta Jagodiča, vsestranskega oblikovalca, ki se je tokrat predstavil samostojno v galeriji DSLU, poznamo kot enega ustanoviteljev skupine Junij pa tudi kot najbolj zavzetega organizatorja njene dejavnosti. Čeprav je razpon njegove ustvarjalnosti zelo širok — od karikature, serigrafije, pa do fotografije, fotomontaže in objektiv, assemblagejev in zaradi raznolikih možnosti izražanja skorajda težko pregleden, pa je tudi na sedanji razstavi opazno, da prevladujejo dela s področja fotografije in fotomontaže. Skrbno postavljena razstava sili gledalca k razmišljanju, saj je Stane Jagodič tudi izredno angažiran ustvarjalec.

Prostori galerije DSLU so povsem zapolnjeni z eksponati, razporeditev pa je pregledna, primerno komponirana. Stane Jagodič je pripravil eksponate, ki so nastajali od leta 1971 pa do letos; to pomeni glede na prostorske možnosti razstavnega prostora — soliden izbor. Umetnik predstavlja tokrat manj znana dela ali celo taka, ki jih prej nismo videli. Tako je zaokrožil prevladujoče, tj. fotografsko ustvarjanje, in del drugega z objekti in assemblagejem, s čimer seveda ni izrabil vseh možnosti, ki jih pri njem poznamo.

Credo njegovega ustvarjanja je že dolgo časa fotografija, neizčrpane pa so tudi možnosti, ki jih ponujajo tehnika, ustvarjalna domišljija, čut za oblikovanje. Četudi je to tudi skupna poteza skupine Junij, pa ima Stane Jagodič pri tem levji delež. Ne glede na to, ali uporablja črno-belo fotografijo ali pa barvno, mu fotografije ne pomenijo preprostega preslikavanja. Fotografija je Jagodiču izrazno orodje za preiščanje zgolj fotografskih temeljev. Tako lahko na razstavi dojamemo najrazličnejše eksperimente, zdaj bolj, zdaj manj izrazite, zmeraj pa umetniško učinkovite. Jagodičeve stvaritve pritegnejo gledalca pogosto tudi z angažirano vsebino. Transpozicija elementov ni le svojevrstna Jagodičeva poteza pri fotografiji, pač pa tudi pri objekti in assemblageju. Makrokozmos, mikrokozmos, izsek iz življenja v preobraženi in mnogoobrazni podobi — to je le nekaj značilnosti z razstave. Pri odprtju razstave so izvajalci s predstavo Jekleno obzorje povzeli lik, gib in zvok v izvorno prireditve — tako, kot so si jo zamislili Stane Jagodič, Jasna Knez, Silva Ros, Tanja Zgonc in sodelavci. Za zvočno spremljavo je skrbel Ladislav Jakša.

I. G.

Pet naravoslovnih dni na preskušnji

Kako so potekali naravoslovni dnevi v prvih razredih Srednje šole tehnično pedagoške usmeritve Ravne na Koroškem

V predmetnikih usmerjenega obnašanja je predvideno tudi ur naravoslovnih dejavnosti pet naravoslovnih dni v vseh razredih in drugih letnikih. Učitelji so se z okvirnimi vsebinami in načini izpeljave naravoslovnih dni seznanjali na seminarjih in delavnicah. Učenci so se spoznali s temi dnevi na pogovornih urah, ki so potekali v obliki razgovorov, pri katerih so učenci razpravljali o vsebini dneva, kako so šole razpravljale svoje moči, se povezovale in izvajale vse naravoslovne dni.

Naravoslovne dneve moramo razdeliti v letni delovni načrt šole. To je zapisano v priporočilih, izdanih leta 1981-82, ki so vsebinsko vzgojno-izobraževalne vsebine naravoslovnih dni v tem, da bi učence širše spodbudili k razmišljanju o splošnih problemih zdajšnje družbene organiziranosti. Učenci naj bi se poglobili v raziskovanje prostora, proizvodnje, energije, gospodarjenja z zdravjem. Učitelji predmetov, ki vsebinski segajo na ta področja, pa tudi zunanji sodelavci iz naravoslovnih gospodarskih zavzemajo organizacijo in izvedbo naravoslovnih dni, pri čemer morajo posameznih nalog pomagajo učencem s svojim znanjem mentorji.

Na naši šoli smo opravili prvi naravoslovni dan v 1. razredu leta 1981-82 v zimskih razredih. Na voljo smo imeli šolske laboratorije, tehnični muzej, učni kabinet in kmetijsko muzej učencev je sodeloval v tehničnem muzeju. Tu so mentorji seznanjali učence z železarskim rudarstvom, gozdarstvom, kmetijskim, kakršno je bilo na Koroškem nekoč in danes. Učenci nekaterih razredov so si ogledali živinorejsko posestvo

»Srotnek«, kjer so agronomi razložili gospodarjenje, pridelavo mleka, reprodukcijo in prirejo mesa. Ta dan se je lahko le 240 učencev zvrstilo skozi muzej in kmetijo, preostalih 180 učencev pa je opravilo laboratorijske vaje in delo v študijski knjižnici. Za delo v laboratorijih so mentorji izbrali primerne teme iz fizike, kemije, biologije, geografije in matematike. Učenci so poskuse reševali v skupinah ali posamično. V študijski knjižnici so se seznanili z naravoslovno literaturo in z delom knjižničarjev.

Drugi naravoslovni dan je imel enako vsebino, le učenci so zamenjali prostore in vzgojno-izobraževalne vsebine.

Oba opravljena naravoslovna dneva smo vsebinsko in vzgojno-izobraževalno uspešno izpeljali. K uspehu so pripomogli učenci sami, njihove razredne skupnosti. Mentorji ustreznih predmetov so pohvalili posamezne razrede. K začetni disciplini in pravilnemu usmerjanju so pripomogli tudi razredniki, ki so učence spremljali skozi vse dejavnosti.

Tretji naravoslovni dan je bil v aprilu. Nanj smo čakali zaradi vremena. V načrtu so bile teme: Proizvodnja, Gospodarstvo in Zdravo okolje. Učence smo usmerili v bližnjo okolico na Naverski vrh, v Črno in v Žerjav. Pri oblikovanju učencev v skupine smo upoštevali oddaljenost od šole, tako da smo se izognili nepotrebnemu prevažanju in dodatnim stroškom učencev. To pot so bili mentorji kemiki, geografi in biologi iz šole ter gozdarji in strokovnjaki iz rudarske proizvodnje.

Žerjavska skupina si je najprej ogledala dokumentarni film o

onesnaženosti reke Meže ter ekološki porušeni zgornjega dela Mežiške doline. Ko je bilo filmu konec, je učencem govoril predstavnik rudnika o prizadevanjih rudarjev za čistejšo proizvodnjo v Žerjavu in prikazal uspehe, ki so jih zadnja leta dosegli pri čiščenju separacijskih voda. Meža je zdaj dokaj čista in v prejšnjem reko se že vrača življenje. Manj uspehov pa imajo rudarji pri zajezitvi plinov. Iz metalurških peči se vedno uhaja v ozračje nevarni SO₂, ki uničuje okoliške gozdove. Čeprav odhajajo plini po rovu v »Dolino smrti«, osrednji problem pulacije okolja ni rešen. Po tem pogovoru in razpravi so učenci odšli z gozdarji na bližnjo vzpetino in ugotavljali, do kod sega plinska emisija, do kod še lahko uspeva drevesna vegetacija in kakšne so posledice na pokrajini brez rastlinske odeje.

Narava ne prenese nasilja

Črnjanska skupina učencev si je v okolici najprej ogledala posledice požarov, ki so pred leti zaporedoma pustošili gozdove na strmih bregovih soteske. Zlasti gozdovi, ki so jih prizadeli plini, hitreje zagorijo kot naravno zdravi. Rane, ki so v zadnjih nekaj letih zaradi nepremišljenosti prizadevale žerjavsko in črnjansko okolico, se po naravnih poti ne bodo zlepa zacelile. Zdj erozija nenehno deluje; in kjer ni močne vegetacije, je denudacija zelo učinkovita. Vse hitreje se belj apnenčasto dolomitna podlaga in žerjavsko okolico dobiva podoba opustošenega kraja. Ob poti med Črno in Žerjavom so učenci ugotavljali ob pomoči gozdarjev in biologov, katere rastlinske vrste še vzdržijo v onesnaženem in biološko ogroženem okolju. Po prihodu v Žerjav so si ogledali film in spregovorili o enakih tehnoloških problemih pri proizvodnji svinca kot prejšnja skupina.

Skupina, ki se je zbrala v bližini šole, je odšla po predvideni gozdni poti od ravenskega parka, nad železarno, čez Naverski vrh, do usmerjene kmetije Lubas. Mentorji so bili diplomirani inženirji gozdarstva, geografi in biologi. Ob razlagi gozdnih zanimivosti so gozdarji prikazali učencem širšo gozdarsko problematiko. Ena izmed nevarnosti monokulturnih iglastih gozdov je zastrupljanje okolice z industrijskimi in raznimi kurišnimi plini. Pred leti so tudi v okolici Raven že opažali ožgane iglavce zaradi strupenega SO₂. Gozdarji so morali prizadeti gozd posekati na golo in goličave pogozditi. Zasekane gozdove so tudi lažje rušili viharji in snegolomi. Če bi se takšno nasilje na gozdove še nadaljevalo, bi bila ravenska okolica kmalu podobna žerjavski. Železarji so se tega problema pravočasno zavedli. V industriji so zamenjali energetske vire, našelja ogrevamo iz notneje kurilnice in stanje na gozdovih se je zboljšalo.

Ob poti so učenci spoznavali in določali drevesne vrste, odkrili nekatere eksotične priseljence iz parka ter ugotavljali spomladansko vegetacijo iz gozdne podrašč. Gozdarji so učencem razložili, kako načrtno gospodarimo z gozdovi, kakšna je vloga gozdnih gospodarstev, kako z znanjem izrabljamo lesni prirastek, kakšna dela opravljajo gozdarji, kakšna je njihova mehanizacija in tehnologija, kako moramo gozdove negovati in obnavljati in kako postane dober gozdar.

Po demonstraciji gozdarstvih

opravil je pot vodila skozi zdrav iglasti in mešani gozd do kmetije Lubas. Tu je gospodar učencem prikazal, kako se da z znanjem in lastnim delom s pomočjo mehanizacije iz zemlje iztisniti čim več. Učenci so si ogledali njegovo čredo krav molznic, se spoznali s pašno-kosnim sistemom in ugotovili, koliko so pri tem izrabljene hektarske površine.

Doživete vsebine tretjega naravoslovnega dne so učenci razčlenili s pomočjo učiteljev pri posameznih učnih urah in ugotavljali, koliko so takšne oblike naravoslovnih dejavnosti uspešne. Poleg lastne zavzetosti skupin učencev so k uspešni izvedbi tega naravoslovnega dne pripomogli zunanji sodelavci, ki so ta dan prevzeli pretežni del učno vzgojne dejavnosti.

Četrty dan je bila osrednja tema: Raziskovanje naravnih dejavnikov okolja; tla, vodna energija in življenje. Že v pozni pomladi smo v bližini šole oblikovali raziskovalne postaje na treh različnih ekosistemih; potok, travnik in gozd. Na teh postajah so se učenci seznanjali z raziskovalnimi vsebinami in metodami dela. Pri geografih so merili debeline horizontov tal, ugotavljali strukture prsti na travniku in gozdu ter geomorfološke posebnosti. Na postaji pri kemikih so merili pH prsti in ga primerjali s pH vzorci vode v potoku. Na bioloških postajah so raziskovali razkrojevalce v gozdni prsti v povezavi s kroženjem snovi v naravi. V gozdnem potoku so opazovali učenci številne živali in nekatere od teh so posamezniki, prvič videli. Posebno so se zanimali za način ulova drobnih živali in kako jih določamo. Učencem manjka morfološko znanje, pa tudi pojmi iz zgradbe teles posameznih živalskih skupin. Na botanični postaji so poskušali določati rastline po ključih, vendar je za to delo potrebno več časa in nekaj znanja, botanike. Probleme energije so prikazali učitelji osnovne tehnike in proizvodnje in fizike. Na svojih postajah so zbirali podatke o osvetljenosti in sončni energiji, o temperaturi tal in zraka ter o vodni energiji ob pretoku vode v potoku.

Te oblike naravoslovnih dni so izvedljive v primernem okolju in ob ugodnem vremenu. Posamezni razredi učencev so prehajali od postaje do postaje. Za razlago in razpravljanje so imeli na voljo po 30 minut pri posameznih raziskovalnih točkah. Za orientacijo med postajami in za vrstni red so skrbeli vodje razrednih skupnosti ob pomoči profesorjev. Raziskovalni prostor mora biti primerno velik, da se lahko na njem giblje približno 400 učencev. Skupine se med seboj ne smejo motiti. Na raziskovalne vsebine je treba učence opozoriti že prej in opravljene dejavnosti primerno ovrednotiti pri učnih urah.

Peti naravoslovni dan v juniju smo namenili preučevanju planinske vegetacije, lišajskim pasovom in rekreacijski hoji. Mentorji posameznim skupinam so bili biologi, geografi in profesorji telesne in zdravstvene vzgoje. Med potjo in na vrhu Uršlje gore so biologi učencem pokazali botanične zanimivosti v predalpskem in alpskem pasu. Poseben poudarek smo dali zaščitenim rastlinam in kulturnemu vedenju v planinah in gorah.

Pobude za raziskovanje lišajskih pasov so prevzeli člani naravoslovnega krožka. Oblikovali so skupine, ki so med potjo sledile lišajem in beležile lišajske praznine posameznih vrst. Z oddaljenostjo od virov onesnaževanja zraka so učenci ugotavljali, kako pogosto rastejo nekatere značilni lišaji. Pri takšni sprotni raziskovalni vneti so krožkarji uporabljali izkušnje, ki

iz prakse

so si jih pridobili pri svojem prejšnjem delu.

Za celotno izvedbo kondicijske hoje so skrbeli učitelji telesne vzgoje in razredniki. Učenci so ta dan pridobili nova spoznanja in si utrjevali zdravje. Dobri hodci osvojijo vrh Uršlje v treh urah in pol iz nižinskih izhodišč. Toliko časa ali nekaj več so porabili tudi učenci s tem, da so se med potjo ustavljali in raziskovali. K dobremu razpoloženju je pripomoglo še ustrezno vreme.

Precej drugače kot v razredu

Navedeni opisi so le poskusni vzorci naravoslovnih dni, ki se dajo uporabiti v različnih okoljih tudi v drugačnih izvedbah. Naravoslovni dnevi v zamišljenih vsebinah, so novost usmerjenega izobraževanja. So delno nadomestilo za zmanjšano število učnih ur pri posameznih naravoslovnih predmetih. Po obsegu in vsebini kažejo dobre strani, saj se naravoslovje prepleta in dopolnjuje. Bogatijo se tudi izkušnje učiteljev. Pri načrtovanju naravoslovnih dejavnosti na šoli pa se lahko zgodi, da bi bila izvedbena vsebina preveč povezana le z eno stroko, posebno, če bi bilo oblikovanje prepuščeno učiteljem te smeri.

Zanimanja učencev so pri tako različnih starostnih obdobjih različna. Vsekakor je treba učence prej pripraviti na izvedbene vsebine. Nekateri učenci ali skupine se hitreje vključujejo v delo in sledijo problematiki. Del učencev pa je vedno težko motivirati in lahko se zgodi, da bi ostajali ob strani. V tem so slabosti skupinskega dela. Vsekakor imajo učenci možnosti, da si razširijo obzorja iz naravoslovja.

Med samim potekom naravoslovnih dni se tu in tam lahko zatakne. Nepredvidene težave sproti odpravljamo. Gotovo je uspešna izvedba odvisna od števila sodelujočih učencev, in učiteljev na šoli. Podajanje vzgojno-izobraževalnih vsebin je povezano s tem, kdo proučuje posamezne predmete. Soudeležba zunanjih sodelavcev je odvisna od delovnih razmer v delovnih organizacijah. Učiteljeve obveznosti so precej drugačne, kot smo jih bili vajeni doslej. Metodologija učne ure v naravi se razlikuje od tiste v razredu. Pri celotnem načrtovanju naravoslovnih dni je treba upoštevati še zunanje dejavnike, kot so vreme, prostori, prevozi, urnik in delo drugih organizacij v kraju.

Prav zaradi več soodvisnih dejavnikov je naravoslovne dni na posameznih šolah težje izpeljati. Naenkrat ne sme sodelovati preveč učencev. Večinoma pa so šole oblikovane skladno s stabilizacijskimi prizadevanji tako, da so združene različne usmeritve, ali da so posamezne usmeritve z velikim številom razredov. Videti je, da so načrtovalci programov reševali zapletenost izobraževalnih vsebin preveč na pamet. V smernicah so podane le teze, kako pa je mogoče začrtano vsebino v resnici izpeljati, je prepuščeno iznajdljivosti.

Tokrat smo imeli naravoslovne dni med šolskim letom, kar je pedagoško najbolj razumljivo. Pri petdnevnom tednu pridejo tri dnevi na sobote in povečujejo učenceve obveznosti. V štiridesetih tednih pouka na leto bi lahko ves teden porabili za naravoslovne dejavnosti le takrat, ko ni drugega pouka na šoli. Kadar so naravoslovni dnevi le v prvem letniku, bi se to nekako izšlo, če bi narava dela takšne izpeljave dopuščala. Vprašanje pa je, kako bo mogoče to uresničiti, saj so naravoslovni dnevi nakazani tudi v drugem letniku. Tudi če bomo ostajali zgolj pri ekskurzijah, je vprašanje množičnosti in časa še zmeraj nerešeno.

MIHAEL KODRIN

Spodbuda za preučevalno delo

Naravoslovne dejavnosti v srednjem usmerjenem izobraževanju

Učitelji srednjih šol v organizacijskih enotah Dravograd in Maribor so obravnavali na devonih sestankih aktivov poleg člena načrta še naravoslovne dejavnosti. V ta namen je bilo brano gradivo, ki so ga učitelji predstavili za prvi letnik srednjega usmerjenega izobraževanja.

Da bi bolje opisali namen, vsebine in vloge učiteljev in šol svopri uresničevanju naravoslovnih dejavnosti, naj spomnimo na številne dokumente in gradiva. Med temi so Zakon o usmerjenem izobraževanju, Smernice za delo naravoslovnih dejavnosti, predmetniki in učni načrti. Seminarji in aktivni so natančneje opredelili zasnovanost, vsebino organizacijo ter povezanost s šolo in z organizacijami združenega dela. Strokovni aktiv v šolah so pripravili tudi konkretne programe za eno šolsko leto.

Na podlagi poročil za šolsko leto 1981-82, ki so jih zbrali učitelji organizacijskih enot Dravograd in Maribor, bi radi prikazali enoletno delo in izkušnje pri uresničevanju naravoslovnih dejavnosti.

V organizacijski enoti Dravograd sta dve popolni srednji šoli, v organizacijski enoti Maribor pa jih je 20. Poleg tega so še dislocirane enote. Vse so v šolskem letu 1981-82 pripravile dokaj različna poročila o izvedbi naravoslovnih dejavnosti.

Večina šol je v načrt naravoslovnih dejavnosti uvrstila probleme človeštva, zlasti vprašanja prostora, zraka, vode, hrane, energije, zdravja in znanja. Učenci so se ob tem navajali na tako delo, ki jih usmerja v reševanje tovrstnih problemov; za to pa potrebujejo znanje, razumevanje dejstev, pojmov in načelo naravoslovja.

Vsebine so bile izbrane tako, da so učenci čimveč samostojno

razmišljali in delali. Velikokrat pa so šole, ki so oddaljene od večjih središč, morale upoštevati tudi krajevne zanimivosti in posebnosti. Tako so se učenci seznanjali z delom v tehničnem, prirodoslovnem muzeju, v organizacijah združenega dela (železarsko, lesarstvo, rudnik Mežiška), na usmerjenih kmetijah (pridelava mleka, mesa, reprodukcija živali), ogledali so si filme (o onesnaženosti voda, tal, zraka, lišajski meji, pripravi zasilnih bivaljšč v naravi in o možnostih prehranjevanja z užitnimi rastlinami in živalmi, o nečem, kar se niste jedli, o boleznih umazanih rok), se seznanjali z dekontaminacijo hrane itn. Pripravili so številne ekskurzije v organizacije združenega dela. Učenci so si ob tej priložnosti ogledali predelavo surovin, izdelavo končnih izdelkov, seznanili so se s povezanostjo organizacij združenega dela z izobraževalnimi organizacijami, s predelovalno industrijo, si ogledali zdravstvene ustanove, domove za ostarele občane, doma za usposabljanje duševno prizadete mladine, parke, nasade, akvarij v Mariboru, meteorološke postaje in drugo.

V šolskih laboratorijih in delavnicah so učenci spoznali raznovrstne priprave, tehnike in metode dela.

V medsebojni soodvisnosti so spoznavali relief, nastanek in sestavo tal, regulacije, zgradbo in spremembe v ekosistemu, številne geomorfološke, filogenetske povezave, zbiranje in urejanje podatkov, pripravljali so seminarske naloge in praktične izdelke. Naravoslovne dni so popostrili z ogledi gozdnih poti, kakršne so pri Slovenji Gradcu, na Pohorju, v Rušah, s posameznimi planinskimi pohodi, na katerih so si ogledovali planinsko živalstvo in rastlinstvo.

Vsebinsko pripravili in

izvedbo naravoslovnih dejavnosti so v večini srednjih šol prevzeli učitelji naravoslovja, predvsem biologi. V programih strokovnih predmetnih aktivov so področja, ki so zasnovana interdisciplinarno, saj se naravoslovje povezuje z družboslovjem in z drugimi predmeti. Prav zaradi povezanega medsebojnega sodelovanja so se naravoslovne dejavnosti uresničile v celoti v teoretičnem in praktičnem delu. Ker je v večini šol glavno breme — načrtovanje in izvedba programa naravoslovnih dejavnosti — naloga učitelja biologije, ponekod pa tudi kemika in fizika, so sodelovali bolj kot spremljevalci še razredniki in drugi učitelji.

Nekatere šole pa so pritegnile k sodelovanju tudi zunanje sodelavce, kot mentorje za specifična področja.

Kako naprej?

Večina srednjih šol, ki izvajajo več vzgojno-izobraževalnih programov, ima veliko oddelkov in učencev, premalo mentorjev, bo upoštevala tudi vnaprej pripravljena UNESCO, Strokovnega sveta SRS za vzgojo in izobraževanje, posameznih posebnih izobraževalnih skupnosti in Zavoda SRS za šolstvo, pri tem pa oddelila predvsem tista področja, ki jih bo mogoče v veliki meri izpeljati.

Gmotne možnosti za opremljanje namenskih učilnic in delavnic niso v vseh srednjih šolah zadovoljive, saj vsako praktično delo zahteva dodatno gradivo.

Težave nastajajo tudi pri organizaciji, zaradi že omenjenega velikega števila oddelkov, novih »usmerjenih« in »starih« programov, šolskega koledarja, vremenskih razmer, oddaljenosti virov informacij od šole same,

premalo mentorjev, pa tudi zaradi nepripravljenih ogledov in ekskurzij ter delovnih akcij, skromne strokovne literature. Razveseljive so številne preučevalne akcije in povezave s Prirodoslovnim društvom Slovenije, ki spodbujajo tudi druge interesne dejavnosti in jih povezuje v osnovni in srednji šoli.

V organizacijski enoti Dravograd je že mogoče zaznati povezanost šol z organizacijami združenega dela, z družbeno-političnimi službami, z družbeno-političnimi organizacijami in občinskimi raziskovalnimi skupnostmi, dozdajšnji poskusi, da bi spodbudili občinsko raziskovalno skupnost v Mariboru, pa so naleteli na gluha ušesa, čeprav so mladi izumitelji prihodnji potencialni raziskovalci.

V smernicah za uresničevanje naravoslovnih dejavnosti je med drugim tudi opredeljeno, da pri uresničevanju naravoslovnih dejavnosti sodelujejo vsi učitelji. Vendar to še ni v celoti uresničeno. V letnem delovnem načrtu je treba opredeliti posamezne naloge vseh učiteljev.

Na delovnih sestankih strokovnih predmetnih aktivov bodo učitelji izmenjali izkušnje o uresničevanju naravoslovnih dejavnosti in s tem spopolnjevali programe in organizacijo.

Kljub mnogim dilemam in problemom pa so učitelji zabeležili tudi priznanja, pohvale in uspehe, ki so jih zbrali v prvem letu usmerjenega izobraževanja. Vsekakor pa bo treba nenehno in sproti spremljati in ugotavljati tako vsebinske in gmotne možnosti posameznih srednjih šol, da bi naravoslovne dejavnosti prispevale k celotnemu področju, še posebno kot spodbuda za preučevalno delo mladih.

ROMANA JAZBEC

dopisniki
poročajo

Zdravstvena vzgoja nov predmet v srednjem izobraževanju

Na nedavnem aktivu učiteljev zdravstvene vzgoje, na katerem so sodelovali strokovnjaki Zavoda za socialno medicino in higieno iz Kranja, smo ob zanimivi vsebini in obravnavi aktualne problematike lahko dojel mnoge pozitivne pa tudi negativne pojave, ki so značilni za naše območje. Navedla bom nekaj misli in problemov ter tako morda spodbudila k razmišljanju še koga.

Ugotovljamo, da imajo učenci zdravstveno vzgojo radi, saj so jo v različnih anketah opredelili kot zelo življenjski predmet, zanimiv in nujno potreben. Da je ta predmet res priljubljen, dokazuje vsakoletno zanimanje učencev pedagoških oddelkov, ki bi si zdravstveno vzgojo želeli izbrati za izbirni predmet pri maturi. Znanje si želijo izpopolniti tudi v krožku.

Kaže, da tudi učbenik ustreza saj so učenci in učitelji z njim zadovoljni. Napisan je dovolj strokovno, a vseeno zelo razumljivo. Učenci pravijo, da ga radi berejo tudi starši. Prepričani smo, da pouka zdravstvene vzgoje ni težko popestriti, saj učenci nenehno izprašajo željo po sodelovanju, radi sodelujejo z referati, z vprašanji in s pogovori. Za referate si izbirajo tematiko, ki jih najbolj zanima in večina se jih res potrudijo. Iz revij, časopisov, knjig pa tudi iz strokovne literature izbirajo zanimive vsebine, ki jih velikokrat ponazorijo z ilustracijami.

Učenci si pri pouku zdravstvene vzgoje želijo več pogovorov, vendar pa je za te njihove potrebe premalo časa. Vsekakor bi morali imeti za zdravstveno vzgojo več ur, biti pa bi morala v predmetniku vseh štirih letnikov.

Učitelji ugotavljamo, da bi za popestritev predmeta potrebovali filme, diapozitive in prosojnice. Kot vemo, nekaj teh sredstev že pripravljajo in upajmo, da jih bomo kmalu dobili.

Poudarimo naj tudi uspešno sodelovanje Zavoda SRS za šolstvo — njegovih svetovalcev in sodelavcev — pri spremljanju učnih načrtov, učbenikov in pripomočkov za učitelje in sodelovanje pri izobraževanju učiteljev, ki je bilo uspešno in pravo-

časno. S seminarji, na katerih so predavali priznani strokovnjaki Zavoda za zdravstveno varstvo in specializiranih področij, so učitelji veliko pridobili. S takim delom je treba nadaljevati, saj še vedno ugotavljamo, da se učitelji posameznim temam izogibajo. Tako je tudi zato, ker vsi, ki poučujejo zdravstveno vzgojo, niso primerno strokovno usposobljeni, pa tudi vsi pedagogi z neustrezno izobrazbo niso bili na uvajalnih seminarjih. Praviloma smejo poučevati zdravstveno vzgojo le profesorji telesne vzgoje, biologije, psihologije, zdravniki in medicinske sestre z visoko izobrazbo.

Morda še na kratko o ocenjevanju. Tristopenjsko opisno ocenjevanje zdravstvene vzgoje se zdi večini učencev primerno in pravično. Na drugi strani pa učenci menijo, da ocenjevalna lestvica ni dovolj občutljiva in predlagajo, naj bi tistim, ki pravi nič ne znajo, zapisali oceno »neuspešno«.

Kej je zdravstvena vzgoja nov predmet, je nekateri učitelji in tudi ravnatelji ne obravnavajo tako kot druge predmete. Tudi zaradi tega ure vse prevečkrat odpadejo, seveda s pripombo, da tu pač ni prevelike škode. Sicer pa je bil učni načrt zelo različno uresničen. Kar 40 odstotkov šol, ki so v evalvacijski skupini, v prvem letniku ni imelo zdravstvene vzgoje — in to bodo morali nadomestiti v drugem letniku. Več učiteljev ni uresničilo učnega načrta po priloženi časovni razporeditvi.

Za konec naj še enkrat omenim zgledno sodelovanje z Zavodom za mentalno higieno in medicino dela v Kranju. Skupaj smo organizirali prvi aktiv za zdravstveno vzgojo, ki ga je vodila Anica Javornik z ZSMH, najpomembnejše teme pa so bile: Pomen, naloge in smotri zdravstvene vzgoje (dr. Ana Krakar), Nezdave oblike mladostniškega nemira (prof. Emil Rojšek), Poročilo o spremljanju zdravstvene vzgoje v prvem letniku usmerjenega izobraževanja; Vprašalnik za učitelje in učence in Ocenjevanje zdravstvene vzgoje.

SLAVA PELKO

200-letnica osnovne šole v Bučkovcih

Vaščani Bučkovec v središču Slovenskih goric so ob koncu septembra slavili poseben jubilej 200-letnice šole v tem kraju. Na to slovesnost so se temeljito pripravili. Na praznovanju se je zbralo precej ljudi iz Slovenskih goric. Slovesnosti so se udeležili tudi številni pedagoški delavci, ki so nekdanje poučevali na tej šoli. Učenci so pripravili bogat kulturni spored. Ob tej priložnosti so v tem kraju odprli razstavo likovnih del (kolonija A. Trstenjaka), posebno razstavo pa so pripravili učenci te šole in najmlajši iz vzgojno-varstvenega zavoda. Vaščani so šolo poimenovali po znanem prleškem borcu Francu Belšaku-Maksu, ki je padel v eni največjih bitk med partizani in Nemci pri Ivanu Ribiču v Cezanjevcih, 6. aprila 1944. Na slovesnosti je govoril dr. Danijel Hojs, ki se je skupaj s Francem Belšakom bojeval tistega dne pri Ribičevem mlinu.

Orisal je lik Franca Belšaka, govoril o prispevku ljudi tega kraja za šolo in govoril o prizadevanjih naše družbe za izboljšanje zdajšnjih gospodarskih razmer. Pionirski odred je ob tej priložnosti razvil nov prapor. Izdali so posebno jubilejno številko svojega glasila, pripravljajo pa tudi poseben zbornik, v katerem bo opisan zgodovinski razvoj šole v tem kraju in delež ljudi v ljudski revoluciji.

Delavcem, ki so največ pripomogli k razvoju šole, so podelili posebna priznanja. Vaščani so zelo ponosni na svojo šolo, saj so prav iz te skromne šole izšli danes mnogi družbenopolitični delavci. Zdašnji učiteljski kolektiv pa si zelo prizadeva, da bi šola čim bolj uspevala in se vključevala v okolje, v katerem živi.

DRAGO NOVAK

UČENCI USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA
V ŽELEZARNI RAVNE

Čedalje več zanimanja za proizvodno delo

Učenci, ki prihajajo na proizvodno delo v našo železarno, imajo na začetku uvajalni seminar, na katerem se seznanijo z delovno organizacijo, s samoupravno in tehnološko organiziranostjo, posebna pozornost pa je namenjena varstvu pri delu. Tečaj iz varstva pri delu sestavlja splošni del in področje privoženjskih sredstev, učenci pa morajo opraviti preskus znanja. Nadaljnjo skrb prevzamejo za to delo usposobljeni mentorji ob sodelovanju referentke v kadrovski službi in predstavnikov šol.

V šolskem letu 1982—82 je v metalurških in mehanskih tozdih ter v tozdih spremljajočih dejavnosti opravljalo delo okrog 320 učencev prvega in drugega letnika usmerjenega izobraževanja. Da bi dobili delovne vrtnitvene informacije, smo v kadrovski službi izdelali kratek vprašalnik, na katerega so odgovarjali učenci po končanem desetdnevem delu. Vprašalnik je zajel tale področja: seznanjenost s proizvodnjo in delom, ki so ga opravljali, vključevanje v samoupravne dejavnosti, varstvo in zaščita pri delu in ocena proizvodnega dela. Obdelali smo 138 vprašalnikov učencev drugega letnika, ki so bili na proizvodnem delu v prvem polletju, in 180 vprašalnikov, ki so jih izpolnili učenci prvega letnika v drugem polletju. Primerjali smo odgovore med letnikoma šolanja in glede na delo v metalurških in mehanskih tozdih.

Analiza, ki smo jo opravili na podlagi vprašalnika, je pokazala, da je seznanjanje s proizvodnjo v tozdu dobro organizirano (predavatelji na seminarju, mentor, ogled posameznih delovnih mest); nihče od vprašanih ni izjavil, da s proizvodnjo ne bi bil seznanjen. Ugotavljamo lahko, da so bili metalurgi za spoznanje bolj kritični in da so se učenci drugih letnikov o tem pogosteje

pogovarjali z delavci.

Večina učencev je bila vključena v neposreden proizvodni proces, le malo (15%) jih meni, da bi jih lahko še bolj zaposlili. Med njimi je večji odstotek kovinarjev.

Anketiranci menijo, da je dovolj poskrbljeno za varno delo (95%), metalurgi pa zatrjujejo, da se je v drugem polletju to področje še izboljšalo. Vsi učenci pa so navedli, katera osebna zaščitna sredstva so uporabljali pri delu.

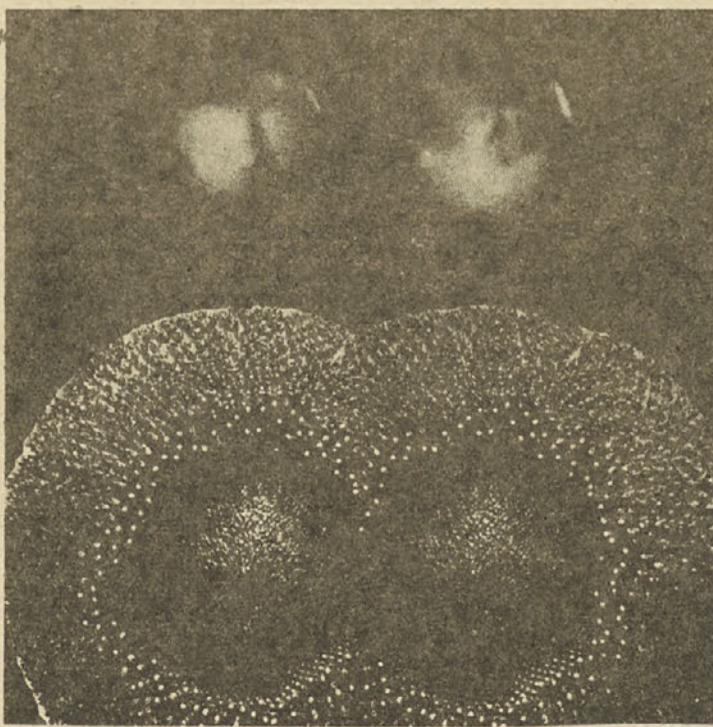
Pravijo, da je za spoznavanje samoupravnega življenja deset dni premalo. Kljub temu se je slaba polovica učencev udeležila vsaj enega sestanka organov upravljanja ali družbeno-političnih organizacij. Nekaj več kot polovica učencev se je z delavci pogovarjala o oblikah odločanja. Odstotek učencev, ki želi bolj sodelovati v samoupravnih in družbeno-političnih dejavnostih, je majhen. Značilno je, da si tega želi več učencev prvega letnika, ki so bili na proizvodnem delu v drugem polletju.

Učenci ocenjujejo proizvodno delo različno. Tisti v drugih letnikih so pogosteje ugotavljali, da traja to delo premalo časa. Tako menijo tudi kovinarji, ki se jim zdi proizvodno delo zanimivejše. Če pa primerjamo zanimanje med metalurgi prvega in drugega polletja, vidimo, da le-to narašča.

Nekaj več kot polovica metalurgov ugotavlja, da je razlika med proizvodnim in počitniškim delom. Med kovinarji je ta odstotek večji. Razlike opažajo v organiziranosti, mentorjih, dnevniku, nagrajevanju, varnejšem delu.

Z mentorji so zadovoljni, želijo pa si, da bi imeli v šoli več praktičnega pouka in priprav na proizvodno delo.

SAMO ŠAVC

Stane Jagodič: Kozmos, fotomontaža, 1975

ZANIMIVA POBUDA V SAN PARTIGNANO
PRI RIMINIJU

Delovna skupnost nekdanjih narkomanov

Italija se ubada s perečim problemom narkomanije, ki se je zelo razširila med mladimi. Zato so začeli v zadnjem času ustanavljati posebna središča, v katerih se zdravijo nekdanji narkomani.

Eno takih znamenitih središč je tudi San Partignano pri Riminiju, kjer deluje skupnost nekdanjih narkomanov. Vodi jo 49-letni Vincenzo Muccioli. V skup-

nosti je okrog 300 članov, ljudi, ki so v življenju zašli na krivo pot.

V delovni skupnosti vlada zelo strog red: prepovedano je kajenje, uživanje alkohola, uporaba denarja, telefoniranje in pisanje pisem domov in seveda tudi beg. Vodja delovne skupnosti pouči vsakega novega gosta skupnosti o teh strogih predpisih, pove pa

Izobraževanje za sodobno kmetovanje

Razvoj kmetijske in gospodinjke šole v Šentjurju

Dober kilometer iz Šentjurja ob cesti proti Rogaški Slatini je v naselju Bezovje kmetijska šola, ki je začela s poukom januarja 1910. Za ustanovitev te šole se je bila dolgotrajna in naporna bitka, saj takratna Avstrija za slovensko kmetijsko šolo ni bila prav nič navdušena. Deželni zbor v Gradcu je leta 1907 na splošno zahtevo Slovencev odobril denar za nakup zemljišča in izdelavo načrtov za šolsko stavbo in gospodarska poslopja. Šentjurski župan, zdravnik in skladatelj dr. Gustav Ipavec, ki ima velike zasluge za ustanovitev šole, je pridobil zaveščne kmete v Bezovju, da so prodali zemljo za stavbe in posestvo.

Januarja 1910 se je začel redni pouk, ki ga je obiskovalo 26 gojencev. Pouk je bil teoretičen in praktičen, obsegal pa je splošne in strokovne predmete. Prva svetovna vojna je živahno pionirsko delo šole nasilno prekinila, takoj po končani vojni pa je šola nadaljevala delo. Od desetmesečnega šolskega dela so prešli na enajstmesečno in leta 1927 na dvanajstmesečno delo. Tako so lahko gojenci sodelovali pri vseh delih gospodarskega leta. Prvi ravnatelj šole je bil Ivan Belle.

Med vojnama je bilo na šoli več krajskih tečajev iz mlekarstva, sadjarstva, čebelarstva, za nadzornike selekcijskih organizacij itd. Daljše tečaje so prirejali za učitelje kmetijskih in gospodarskih nadaljevalnih šol, ki jih je bilo tedaj na Slovenskem zelo veliko. Na enoletno prakso in na delovni staž so vse leto prihajali absolventi srednjih in visokih kmetijskih šol iz vse države.

Novo družbene razmere po osvoboditvi so narekovali novo družbeno vlogo šole. Šola je prevzelo ministrstvo za kmetijstvo in v njej prirejalo tečaje za živinorejske brigadirje, nekaj časa je bila v njej tudi direkcija državnih posestev. Aprila 1946 je začela delovati šola istega tipa, kakršna je bila pred okupacijo. Že čez leto dni se je preusmerila v enoletno živinorejsko šolo, ki se je leta 1950 razvila v dvoletno kmetijsko šolo, vendar le za tri leta, nato pa je postala spet enoletna. Leta 1958 se je šola preusmerila v dvoletno živinorejsko-sadjarjsko šolo, ki je bila poklicna in je živela do leta 1966. Vse te reorganizacije kmetijskemu šolstvu po vsej verjetnosti niso bile v prid. Zanimanje družbe za kmetijstvo se je zmanjševalo, s tem v zvezi pa je seveda zastalo tudi kmetijsko šolstvo.

Do leta 1961 je imela šola lepo in urejeno posestvo z ustreznimi gospodarskimi objekti, to leto pa so ga dali v upravljanje kmetij-

skemu kombinatu. Šoli sta ostale hektar sadovnjaka in hektar vrta z rastlinjakom in s toplinogredami; to zemljišče ima šola učni objekt. Ta »nacionalizirana« , ki ni bila prav nič koristna, bila narejena v času, ko je bilo kmetijstvo zapostavljeno in družba namenjala pozornost deindustrializaciji. Nedvomno so posledice tedanjega podcenjevanja kmetijstva vidne še zdaj, saj nenehno primanjkuje kmetijskih pridelkov. Za kmetijsko šolstvo je bilo čedalje manj zanimanja, vse manj pa je bilo tudi učencev. Leta 1966 so šolo ukiniteli, ustvarjena pa je bila šola za kmetovalce, v kateri je potekal pouk od oktobra do aprila, dve leti zatem pa je šola razširila v šolo za kmetovalce.

Leta 1931 je bila poleg poslopja kmetijske šole zgrajena gospodinjka šola, v njej se je začel pouk leta 1932, vendar šola po treh letih preusmerila v Svečino, kjer so delovale takrat imenovane šolske sestre. Leta 1953 je ponovno zažela kmetijsko-gospodinjka šola; to šolo leta 1958 spremenili v triletno gostinjsko šolo in jo čez dve leti preimenovali v Celje. Od leta 1961 deluje šola v sklopu Kmetijske šolskega centra v Celju.

V šolskem letu 1981-82 se je šola vključila v usmerjeno izobraževanje. Za poklic kmetovalca se vpisujejo učenci, ki so uspešno končali vsaj šest razredov osnovne šole in niso starejši od 24 let. Poklic kmetovalec temeljni pogoj za prihodnje kmetijskega proizvajalca. Solavnje traja skupno 11 mesecev ustrezno prakso. Pri poklicu kmetovalec se je mogoče izboljšati s posebnimi izobraževalnimi predmeti izobrazbenega in kmetijskega šolskega centra v Celju.

V smer izobraževanja kmetovalec in kmetijski tehnik se vplivujejo zdaj učenci, ki so uspešno končali osmi razred osnovne šole. Po prvem letniku, ki je programsko enak za vse učence, sledi šola razveji. Učenci, ki dobe in slovenskega in tujeje jezika, matematike, kemije in biologije najmanj dobro oceno, se lahko usmerijo v program, ki traja štiri leta, in postanejo kmetijski tehniki. Drugi nadaljujejo šolanje v triletni šoli za kmetovalce.

Na šoli je zdaj dovolj učencev pa tudi za vpis v šolsko leto 1983-84 se jih je prijavilo dovolj. Prav letos so dogradili dom za učence, v katerem bo 120 ležišč, novo kuhinjo, jedilnico itd. V načrtu je tudi obnova obeh šolskih zgradb in seveda nabava sodobnih učil, kar bo zdaj, ko je vrednost kmetijstva v naši družbi raste, verjetno uresničljivo.

ERNEST REČNIK

Pametnejši odneha, neumnejši vztrajamo.

Živimo v dramatičnih časih, a dobre drame nihče ne piše.

Mreže paragrafov so tako čudno spletene, da se vanje ujamejo maloribe, medtem ko velike uidejo skozi luknje.

Za razliko od gledališke predstave doživi reforma več repriz, če njen premiera ne uspe.

ŽARKO PETAN

mu tudi, da bo nadzorovan, posebno med običajnimi krizami, ki se pojavljajo pri zdravljenju narkomanije in alkoholizma. Prve mesece je vsak novi član pod nenehnim nadzorstvom. Več dni je osamljen, in šele postopoma se vključi v delovno skupnost in v družbo.

Vsi gostje delovne skupnosti v San Partignano opravljajo razna fizična dela (skrbijo za številno živino, delajo na polju in pridelujejo vino). Uspehi te izredne dejavnosti so že vidni: do zdaj je v tem središču ozdravilo že 100 nekdanjih narkomanov, tako da so se lahko normalno vključili v družbo in delo. Toda vodju te delovne skupine ni bilo lahko. Kritizirali so ga politične in tudi kra-

jevne zdravstvene ustanove oporekali so mu stroge metode, ki jih uporablja s člani skupnosti. Zagovarjati se je moral pred sodnikom — toda člani skupnosti so ga zmeraj podprli in mu bili naklonjeni tudi v najtežjih trenutkih. Vsi menijo, da bi bila resnici škoda, če bi bila na silo ukinjena uspešna dejavnost, ki jo je razvila ta delovna skupnost. Vsa narkomani, ki se vrnejo v skupnost ozdravljeni, pomeni uspeh za vso družbo.

Po zgledu te delovne skupnosti so nastale v Italiji še mnoge druge, ki uporabljajo enake metode in stroga načela in so prav tako uspešne v svoji dejavnosti.

MARKO PAULIN

Vedo, kaj hočejo

Iskali smo Center srednjih šol v Domžalah

Šola je šola, bo rekel marsikdo. To je deloma res, res pa je tudi to, da se šole — čeprav so si vidno podobne, tudi razlikujejo. Življenje v šoli je odvisno že od njene velikosti, od stavbe, zunanosti površin, pa tudi od tega, kakšne vrste šola je.

Srednja šola v Domžalah se razlikuje od drugih srednjih šol ne po tem, da se imenuje Center srednjih šol; to pomeni, da so v njej kar tri usmeritve: kovinarska, ekonomska — smer trgovinska dejavnost in usnjarsko-galantersko-konfekcionarska.

Če pravim, da so v Centru srednjih šol v Domžalah tri usmeritve pod eno streho, je to morda res, ravnatelj Marjan Ogrinc pa me takoj dopolni: »Ne znamo pod eno, temveč kar pod tremi strehami. Štiri stavbe smo dobili od usnjarske in ekonomske srednje šole, ki sta bili že pred reformo združeni v Center srednjih šol, leta 1979 pa smo temu Centru pridružili še povsem novo kovinarsko šolo. Tedaj smo imeli denarja za zidavo in takako smo se zdaj v štirih stavbah, ki so med seboj oddaljene tudi malo 800 metrov. Najbrž ni treba posebej pripovedovati, kako težko je organizirati delo, sestaviti urnike, pa tudi paziti na disipline, ko učenci hodijo iz ene stavbe v stavbo, saj imamo v eni stavbi skupne učilnice. K sreči pa smo bili ob uvajanju usmeritve tega izobraževanja med prvimi na seznamu za opremljanje specializiranih delavnic in tako — zveč ob precejšnji lastni udeležbi — opremili učilnice za biologijo, kemijo, obrambo in začetno in osnovne tehnike in proizvodnje. Postali smo srednja šola, ki vse usmeritve in tako so začeli ljudje v kovinarsko in usnjarsko smeritve prihajati boljše učenci. Posebno na kovinarski usmeritvi je bila raven znanja prej zelo nizka, saj vemo, da so tudi v drugih poklicnih šolah prihajali predvsem dobri in zadostni učenci, prav dobri in odlični pa so bili prava redkost. Delo je torej sedaj nekoliko lažje, morali pa smo se navaditi tudi na nove programe, nove vsebine.«

Ali je bilo težko, sem vprašala Marjana Ogrinca.

»Nekaj težav smo imeli seveda s nekaterimi usmeritvami za nove predmete. Pomagali smo si

z učitelji iz drugih šol in tako izboljšali kadrovske razmere. Nekaj več težav smo imeli — in jih še imamo — z učitelji strokovnih predmetov. Zakon o usmerjenem izobraževanju zahteva — tako kot za druge učitelje — tudi zanje visoko izobrazbo. Polovica naših učiteljev ima visoko izobrazbo, pričakujemo, da bodo trije kmalu diplomirali, vprašanje pa je, če bodo sploh ostali v prosveti, saj so tovrstni strokovnjaki drugje veliko bolje nagradjeni.

Po sledih varčevalnih ukrepov

S prihodnjim šolskim letom se bo verjetno — vsaj tako se dogovarjamo z Izobraževalnim centrom v Kamniku — ekonomska usmeritev — trgovinska dejavnost z našega Centra srednjih šol preselila v Kamnik. Vpis v trgovinsko dejavnost se namreč zmanjšuje in le z združitvijo s poslovno-financijsko dejavnostjo v Kamniku naši učitelji te usmeritve ne bodo ostali brez dela. Precej se jih zdaj vozi iz Kamnika v Domžale, zdaj pa bo nasprotno. Pri nas torej že uresničujemo nekatere od stabilizacijskih ukrepov, saj vemo, da je največ rezerv prav v šolski mreži.«

Ko sem odhajala v Domžale, o Centru srednjih šol pravzaprav nisem kaj dosti vedela — razen tega seveda, da je, poleg tekstilnega in obutvenega centra v Kranju v njem edina šola za usnjarsko, galantersko, krznarsko konfekcionarje in druge usnjarske in usnjarsko-predelovalne poklice.

Anton Hribar, »duša« usnjarsko-galantersko-konfekcijske šole v Domžalah je pripovedoval: »Usnjarska šola je bila ustanovljena z odločbo generalne direktorije usnjarske industrije leta 1947 kot Usnjarski tehnikum Domžale. Tedaj je začela delovati tudi vajejska usnjarska šola, ki se je dve leti zatem združila s triletnim Usnjarskim tehnikom in se kasneje preimenovala v Tehniško usnjarsko šolo. Nekatere maturante te naše šole srečate lahko po vsej Jugoslaviji, pa tudi v Indiji, Indoneziji, Alžiriji in Somaliji. Pred uvedbo usmerjenega izobraževanja je bila usnjarska šola prenehala z

izobraževanjem in je bila ustanovljena tehniško-galanterska šola. To je bila po eni strani dobra, po drugi pa slaba poteza. Dobro je bilo to, da smo končno začeli z izobraževanjem galanterskih — kot edina tovrstna šola v Jugoslaviji, slabe strani te organizacije pa so čutili predvsem v tovarnah, ki so zaposlovala kadre iz vajejske šole.«

Vse od začetka

Ali se je z uvedbo usmerjenega izobraževanja veliko spremenilo?

Anton Hribar pravi: »Ker smo edina tovrstna šola v Sloveniji — če seveda ne štejemo obutvene šole v Kranju — smo pri pripravi programov kar precej sodelovali, dobro pa sodelujemo tudi z usnjarsko in usnjarsko-predelovalno industrijo, tako da se nam ni treba bati, da dela šola mimo potreb združenega dela. Za zgled naj navedem le programe konfekcijske smeri v naši usmeritvi. Veliko težav je bilo treba premagati pri pripravljanju tega programa, saj smo morali začeti vse od začetka, torej od profilov, opisov poklica, pa do izdelave predmetnika in učnega načrta. Ob pomoči delavcev delovne organizacije Usnje Vrhnika, TOZD usnjarska Šmartno, Utoka iz Kamnika in Konusa Slovenske Konjice pa smo premagali vse težave. Težje je bilo s pripravo prostorov za izvedbo praktičnega pouka. Čeprav smo v pisu za usnjarsko in usnjarsko-predelovalno industrijo načrtovali (in tudi imeli denar) za graditev svojih šolskih delavnic, teh delavnic še nimamo in jih tudi ne bomo imeli tako kmalu. Gotovo ni treba pripovedovati zakaj. Naši učenci imajo zdaj praktični pouk v delavnicah nekaterih delovnih organizacij, za katere navsezadnje tudi izobražujemo. Tudi sicer delovne organizacije naše panoge za svoje prihodnje delavce v času šolanja kar dobro poskrbijo. Zanimanje mladih za te poklice ni kdovekako velik, zato strokovnjaki teh delovnih organizacij skušajo za usnjarske in usnjarsko-predelovalne poklice navdušiti že osnovnošolce. Prav vsi naši učenci imajo štipendije in tudi na zaposlitev jim ni treba čakati. Za ponazoritev naj povem, da imamo letos v prvem

letniku konfekcijske smeri kar 30 učencev iz Vrhnika, v drugem letniku pa jih je 25. Torej je Industrija usnja Vrhnika dobro poskrbela za svojo kadrovske produkcijo.«

»Tudi z delovnimi organizacijami s področja kovinarske usmeritve dobro sodelujemo,« je dodal ravnatelj Marjan Ogrinc. »Večina učencev dobiva štipendije, pa tudi s proizvodnim delom ni nobenih težav. Nekoliko težje pa je zagotoviti proizvodno delo za učence trgovinske dejavnosti.«

Za trenutek smo se vrnili k usnjarsko-galantersko-konfekcijski šoli, saj je v njej še ena zanimivost. Učenci so namreč razporejeni tako in usmerjeni v različne stopnje zahtevnosti, da velikega preusmerjanja med šolanjem ne poznajo. Nekako polovica se jih je že takoj na začetku odločila za peto stopnjo zahtevnosti, petina za dvoletno šolanje, drugi pa za triletno. Tako usmerjeni in odločeni pridejo že na šolo, saj so, kot kaže, precej dobro presodili svoje sposobnosti, še bolj pa možnosti za zaposlitev.«

Seveda med pogovorom na Centru srednjih šol v Domžalah nismo mogli mimo stabilizacije in skupnih programskih jeder. Marsikatero pikro o stabilizacijskih predlogih — taki, kakršni so bili v juliju dani v razpravo, sta povedala sogovornika in se v tem nista prav nič razlikovala od mnogih drugih slovenskih učiteljev. Kar zadeva spoznavanje drugih jugoslovanskih narodov in narodnosti, pa tole:

»Maturanti usnjarske šole hodijo na maturantski izlet po Jugoslaviji. Združijo prijeto s koristnim, obiščejo nekaj tovarn usnja in delovnih organizacij, ki usnje predelujejo, ogledajo pa si seveda tudi precej kulturno-zgodovinskih spomenikov. Delovne organizacije, s katerimi sicer dobro sodelujejo, primaknejo kak dinar za izlet, nekatere pa svojim štipendistom celo poravnajo vse stroške. Vprašanje je, ali bo mogoče tak izlet organizirati tudi za letošnje maturante, saj za vodjo izleta verjetno ne bo denarja — za dnevnice in potne stroške. Škoda!

JASNA TEPINA

delo
šola

Z varnim kolesom v promet

Sredi oktobra se bo v večini slovenskih osnovnih šol začela prometno-vzgojna akcija Z varnim kolesom v promet. Pripravila sta jo Zavod SR Slovenije za šolstvo in Republiški svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu v okviru jugoslovanske akcije Varnost kolesarjev in pešcev v prometu. Akcija bo v prihodnje vključena v program življenja in dela šole, začela pa se bo spomladi, na začetku kolesarske sezone.

Osrednja naloga te akcije je vzgajati učenca kolesarja, da bo skrbel za brezhibnost kolesa in da se bo le z varnim kolesom vključeval v promet. To zahteva naraščanje števila kolesarjev v prometu in številne prometne nezgode, ki jih povzročajo kolesarji zaradi neustrezne varnostne opreme ali pa pomanjkljive tehnične usposobljenosti kolesa.

V šolskih okoliših marsikje niso urejene kolesarske steze. Veliko šol nima kolesarnic ali pa so le-te premajhne, da bi zadoštile naraščanju števila koles na

šolskem dvorišču. Učenci se vozijo brez opravljenega kolesarskega izpita. Slabo so usposobljeni za vključevanje v promet in premalo opozorjeni na nevarnosti, ki pretijo kolesarju na cesti. Pregledi so pokazali, da več kot polovica koles, s katerimi se vozijo učenci, ne ustreza zakonskim določilom o opremljenosti in napravah, ki jih mora imeti kolo v prometu.

Učenci bodo skupaj z odraslimi, strokovno usposobljenimi, pregledali kolesa učencev. Ugotovili bodo pomanjkljivosti in predlagali, kaj je treba storiti, da bi le-te odpravili. V okviru prometno-vzgojnih interesnih dejavnosti in družbenopotrebnega dela bodo organizirali »servisno službo« za manjša popravila in vzdrževanje koles. Zveza organizacij za tehnično kulturo pripravljata načrte za manjšo mobilno delavnico z orodji in napravami, ki bo rabila »zaposlenim« v servisu ali pa kot samopostrežnica učencem, ki sami znajo odpraviti pomanjkljivosti na kolesu.

Kolo, za katerega bo komisija ugotovila, da je tehnično brezhibno in da ima predpisano varnostno opremo bo dobilo nalepko »VARNO KOLO«.

Ob akciji, ki bo trajala ves teden, se bodo zvrstile tudi druge prometno-vzgojne dejavnosti, ki so že uvrščene v vzgojno-izobraževalno delo in so povezane s kolesarjenjem. Prometni kotiček bo dobil kolesarsko vsebino: mladi tehniki bodo prikazali razvoj kolesa, energetske prednosti, konstrukcijske zamisli, domače in tuje; športniki bodo

obravnavali kolo z rekreacijskega vidika in spodbujali h kolesarjenju; tu je mesto za likovne in literarne prispevke, ki zadevajo kolo in kolesarjenje; posebno mesto pa imajo podatki o stanju koles, ki so bila pregledana in o ukrepih za odpravo pomanjkljivosti. V kotičku bodo objavljeni predlogi za urejanje površin za kolesarjenje v šolskem okolišju, podatki o morebitnih delovnih akcijah in tudi o prometnih nezgodah, kjer so bili udeleženi kolesarji. Med vzgojno zanimive spadajo tudi informacije o opravljenih kolesarskih ipitih in preskusih znanja za voznike koles z motorjem.

Učenci bodo v tem tednu urejali kolesarnice. Mladi tehniki iz višjih razredov bodo konstruirali in pri družbeno potrebnem delu izdelali stojala za kolesa za podružnično šolo.

Člani pionirske prometne službe bodo skupaj z miličniki preverjali kolesarske izkaznice in opozarjali učence na nevarnosti v prometu.

Šolsko športno društvo bo med akcijo skupaj s kolesarskim društvom organiziralo kolesarske izlete in učence spodbudilo, da bodo šli na izlet z brezhibnim kolesom.

Akcija bo uspešna, če se bo šola pri uresničevanju posameznih nalog povezovala z zunanjimi dejavniki, z avto-moto društvi, združenji šoferjev in avtomehaničnikov, s postajami milice, s člani občinskih svetov za preventivo in vzgojo v cestnem prometu in z drugimi, ki so odgovorni za varnost v prometu. Posebno vlogo imajo lahko starši, ki jih je treba poučiti o namenu akcije in jih pridobiti za sodelovanje.

Zavod SR Slovenije za šolstvo in Republiški svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu sta pripravila navodila za akcijo, napotke za pregled kolesa, preprosto dokumentacijo in nalepke za brezhibna kolesa, vse to pa poslala vsem občinskim svetom za preventivo in vzgojo v cestnem prometu in vsem osnovnim šolam. Obenem sta, skupaj s strokovnimi sodelavci tovarne koles Rog v Ljubljani, pripravila strokovne seminarje za uvajanje akcije. Usposobljeni občinski inštruktorji so v mesecu septembru prenesli znanje mentorjem prometne vzgoje na sestankih njihovih aktivov.

Akcija Z varnim kolesom v promet ima vzgojni namen. Učenca želi neprisliljeno vzgajati za varno in odgovorno udeležbo v prometu, zato je učenec nosilec dejavnosti v akciji.

Ob kolesu in kolesarjenju se bo vzgajal za pravilne odnose med ljudmi v prometu in tudi prevzemal del odgovornosti.

Ob koncu bodo uspehe akcije in probleme, ki jih je odkrila akcija, obravnavale: oddelčne skupnosti, šolska skupnost učencev, starši na roditeljskih sestankih in občinski sveti za preventivo in vzgojo v cestnem prometu, da bi pripomogli k večji varnosti otrok v prometu.

MARJAN TOMŠIČ

PRESEK:

Enajst let po začrtani poti

Skupina članov Društva matematikov, fizikov in astronomov SR je že leta 1972 uresničila zamisel, da bi razširjala zanimanje za svoje stroke med slovensko mladino tudi s tiskano besedilo. Ob pomoči tovarne Rog-Savlj je izšel »pra-PRESEK«, list za mlade matematike, fizike in astronomije, treh področij znanosti, ki jih simbolično povezuje likovno usklajeni presek treh barvnih krogov na naslednji strani lista.

Preseku pa so sledili tudi mladi bralci, saj se je v nekaj letih naklada povzpela celo na 23000 izvodov, nato pa ustalila na okoli 20000. Da bi list izhajal mesečno, kakor so navdušeni »Pradepresekovi« želeli, verjetno zaradi pomanjkanja denarja niso mogli doseči. Redno izidejo štiri številke na leto (vsaka na 64 straneh). Ze v četrtem letniku leta 1975 so začele izhajati dodatne zanimive številke Preseka kot samostojna Presekova knjižnica. Nekateri knjižničarji imajo številke 5, 6 in celo 7 tega letnika, druge pa oznako 7. Druga, enajsta, trinajsta in štirinajsta so zbirke rešenih nalog za mlade tekmovalce — vegovce — osnovnih šol (avtor P. Zajc).

Naslovi kakor I. Vidav: Josip Plemelj ob stoletnici rojstva (1. 1. 1975), J. Strnad: Začetki sodobne fizike (4. 1979), Relativnost za začetnike (5. 1979), Začetki kvantne fizike (9. 1982), L.

D. Landau in J. B. Rumer: Kaj je teorija relativnosti (7. 1980), F. Križanič: Ukročena matematika (7. 1981), I. Kušcer: Enajsta šola iz fizike (10. 1982), M. Prosen: Astronomska opazovanja (3. 1978), P. Ranzinger: Presekova zvezdna karta (8. 1981) in Astronomske eferemide (12. 1982/83), kažejo na zanimiv prijem in dober posluš uredniškega odbora knjižnice, ki s priznanimi avtorji in pestro vsebino že več let dopolnjujejo uspešno izhajanje zahtevnejših del iz matematike, fizike in astronomije, ki jih komisija za tisk pri Društvu matematikov, fizikov in astronomov SR Slovenije izdaja v knjižnici Sigma. Pohvalno je, da PRESEK nima dvojnih števil in ne zamud pri izhajanju. Ponavadi je prva številka tekočega letnika na šolah že 1. septembra, tako da lahko prizadevni učitelji takoj izročijo list novim naročnikom.

Pri vzgoji in izobraževanju je Presek v pomoč vsem, ki mlade v šolah ne le (m)učimo, temveč jim želimo na zanimiv in prijeten način zbuditi ljubezen do strok, ki so pogoj za dobro uresničevanje številnih nalog in poklicev. Presek je postal v desetih letih svojega uspešnega izhajanja učencem prav potreben, tako da vsako številko že prav nestrpnost pričakujejo.

Rubrike: Matematika, Fizika, Astronomija, Naloge-tekmova-

nja (poročila in naloge iz matematičnih in fizikalnih tekmovanj za srednjo in osnovno šolo), nagradna rubrika Premisli in reši, rubrike Bistroidice, Matematično razvedrilo, tematska križanka in rubrika Pisma bralcev, sestavljajo ogrodje vsebine Preseka.

Dopolnjujejo jih še rubrike: Poskusi, premisli in odgovori, Navodila za opazovanje zanimivih nebesnih teles in pojavov ter Poročila o novih knjigah in revijah s področja treh znanosti.

Poleg naštetega je še kopica zanimivih nalog in privlačnih poskusov, ki naj jih mladi sami rešujejo ali izvedejo. Pestrost lista dopolnjuje večbarvni tisk in skrbno izdelane risbe, dobra fotografija in velika skrb za pravilen jezik, kar je pri strokovni ravni, namenjeni mladini, vredno pohvale. Priložnostni pogovori z znanimi slovenskimi strokovnjaki in učitelji, ki jih najdemo v Preseku, zbuja pri mladih bralcih gotovo pozitiven odnos do življenja in dela, posvečenega matematiki, fiziki in astronomiji in jih odvrta od drugih, negativnih idolov.

Na splošno Presek s svojim izhajanjem spreminja odnos do šolskih predmetov matematike, fizike in astronomije in uspešno zapolnjuje vrzeli v učnih programih. Poleg tega, da zbuja ljubezen do strok, daje bralcem koristno in nevsipljivo branje, jim

razširja obzorje in jih s priporočanjem primerne literature navaja na samostojno delo. Tudi Preseka samega je v dobrih desetih letnikih kar za debele knjige (več kot 2000 strani). Številne koristne podatke, članke in naloge je mogoče uporabiti pri delu in pouku na srednjih in osnovnih šolah. Prepričani smo, da si bodo tam, kjer je v knjižnicah Presek, tako kot doslej to revijo še dolgo pogosto sponzorjali učenci in drugi, ki imajo veselje do matematike, fizike in astronomije in jih bo zanimanje za te stroke gnalo k reševanju vedno zahtevnejših problemov.

Upamo, da bo, kljub neobečnavnim časom, Presek izhajal še dolga leta, saj vemo, da brez zadostnega temeljnega izobraževanja in znanja, priliva prihodnjih znanstvenikov na področja temeljnih dejavnosti in financiranja le-teh tudi področja drugih družbenih dejavnosti sčasoma opešajo in še bolj zaostanejo za razvitim svetom. Presek je v preteklih desetih letih postal vodilo in opora vsem mladim, ki so ga spremljali in v njem sodelovali. Z mnogimi zgledi je pokazal, da matematika, fizika in astronomija niso le šolski predmeti, ki zbujajo strah, temveč temelji človekovega prizadevanja pri spoznavanju in obvladovanju sveta.

JOŽE KOTNIK

Vabilo

Upravni odbor Društva matematikov, fizikov in astronomov SR Slovenije vabi na 35. jubilejni občni zbor društva, ki bo 14. in 15. oktobra 1983 v Cerknem, v hotelu ETA.

Vabljeni so tudi vsi učitelji matematike in fizike, ki niso člani društva.

naš
pravnikNa vprašanja odgovarja Vili Veršaj,
pomočnik predsednice Republiškega
komiteja za vzgojo in izobraževanje
ter telesno kulturo

Kadar referendum o skupnem pravilniku ne uspe

Delavski svet združene osnovne šole je sklenil, da se izvede referendum za sprejem pravilnika o osnovah in merilih za delitev osebnih dohodkov in sredstev skupne porabe v vseh temeljnih organizacijah naše šole. Kot osnova za novi pravilnik je Samoupravni sporazum o skupnih osnovah in merilih za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodek in skupno porabo v osnovnih šolah. Temeljne organizacije so imele doslej Pravilnik o delitvi osebnega dohodka iz prejšnjih let, ki je temeljil na Sindikalni listi in upošteval je marsikatera določila sedanjega samoupravnega sporazuma.

Referendum o novem pravilniku je v naši temeljni organizaciji propadel. Menili smo, da je doseženi pravilnik dovolj dober in da nam novi pravilnik ne prinaša tega, kar bi nam morala zagotoviti svobodna menjava dela. Kakšne so lahko pravne posledice te naše odločitve po prvem ali celo po drugem neuspelem referendumu? Ali je dovoljeno razpisati referendum preložititi tik pred dogovorjenim datumom?
B. D.

Po 127. členu Zakona o združenem delu morajo delavci vsake temeljne organizacije določiti osnove in merila za delitev sredstev za osebne dohodek. V istem členu pa so predvidene tudi posledice, če delavci ne določijo teh osnov in meril, in sicer v tem primeru lahko prejema delavci le z zakonom zajamčeni osebni dohodek, pristojni organ občinske skupščine pa lahko določi ukrepe za družbeno varstvo samoupravnih pravic in družbene lastnine.

Pri tem naj še opozorimo na 108. člen prečiščenega besedila Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list SRS, št. 24-83), ki povzema in dodatno razčlenjuje določbe Zakona o družbenem delu in v zvezi s tem določa:

— da so delavci v temeljni organizaciji dolžni samoupravni splošni akt, ki določa osnove in merila za delitev sredstev za osebne dohodek, poslati pristojnemu organu družbenopolitične skupnosti in službi družbenega knjigovodstva;

— če služba družbenega knjigovodstva pri opravljanju nadzorstva nad zakonitostjo razpolaganja z družbenimi sredstvi ugotovi, da delavci v temeljni organizaciji ne ravnajo v skladu s samoupravnimi sporazumi oziroma družbenimi dogovori ali ravnajo v nasprotju z zakonom, obvesti o tem pristojni organ družbenopolitične skupnosti in nastopi z ustreznimi ukrepi, ki jih določa zakon;

— če služba družbenega knjigovodstva ugotovi, da delavci v temeljni organizaciji niso določili osnov in meril za delitev sredstev za osebne dohodek, prejmejo delavci te temeljne organizacije le z zakonom zajamčene osebne dohodek, služba družbenega knjigovodstva pa o tem obvesti pristojni organ skupščine

družbenopolitične skupnosti; — da pristojna skupščina družbenopolitične skupnosti v navedenih primerih lahko nastopi zoper organizacijo združene dela z začasnimi ukrepi družbenega varstva.

Ob tem pa je treba opozoriti, da mora biti po 106. členu Zakona o delovnih razmerjih samoupravni splošni akt, ki določa osnove in merila za delitev sredstev za osebne dohodek, v skladu s Samoupravnim sporazumom o skupnih osnovah in merilih, ki so ga delavci v temeljni organizaciji sklenili z delavci v drugih temeljnih organizacijah v sestavi iste delovne organizacije, prav tako pa ne sme biti v nasprotju s Samoupravnim sporazumom o skupnih osnovah in merilih, ki so ga delavci temeljne organizacije sklenili z delavci v drugih temeljnih organizacijah zunaj sestave delovne organizacije (v tem primeru je to samoupravni sporazum, ki so ga sklenile osnovne šole v SR Sloveniji). Zato se tudi v primeru, če delavci niso uskladjali osnov in meril za delitev osebnih dohodkov s samoupravnimi sporazumi ali pa so sprejeli osnove in merila, ki so v nasprotju s skupnimi osnovami in merili, določenimi s samoupravnim sporazumom, šteje, kot da delavci niso sprejeli osnov in meril; tudi v tem primeru veljajo omenjeni z zakonom določeni ukrepi zoper tako organizacijo združene dela.

Referendum, kot obliko osebnega izjavljanja delavcev, s katero odločajo tudi o osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodek, ureja Zakon o referendumu in o drugih oblikah osebnega izjavljanja (Uradni list SRS, št. 23-77). Po tem zakonu razpiše referendum delavski svet oziroma v šoli svet šole, v aktu o razpisu referenduma pa mora biti poleg besedila vprašanja, ki bo postavljeno na referendumu, določen tudi dan izvedbe referenduma. V zvezi s tem zakon določa, da od dneva razpisa do dneva izvedbe referenduma ne sme preteči manj kot 15 dni in ne več kot 60 dni. Ti roki pa veljajo tudi za odločitev o preložitvi že razpisanega dneva izvedbe referenduma, saj je takšno odločitev treba šteti kot nov razpis.

VABILO

Z dajanjem svoje krvi lahko naredite največ, kar lahko stori človek za sočloveka. Zato vas pričakujemo na krvodajalski akciji.

Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivisti RK, odgovoren za krvodajalstvo.

OKTOBER 1983

UNIVERZA	11.
METLIKA	11., 12.
TITVO VELENJE	13.
SLADKI VRH	13.
TITVO VELENJE	14., 15.
TOLMIN	17., 18., 19.
KOBARID	20.
BOVEC	21.
LOVRENC	21.
NOVA GORICA	25., 26., 27., 28.
RUŠE	28.

RDEČI KRIŽ
SLOVENIJE

Poldi Podgornik — Kofolova

Vedrina duha in človeško toplino je izražal nasmeh na obrazu Poldi Podgornikove-Kofolove, in nihče ni mogel slutiti, da skriva ta nasmeh dolgoletni boj človeka trdne volje z zahrbtno boleznijo, ki jo je Poldi premagovala z delavnostjo in požrtvovalnostjo, pa tudi z radoživostjo družabnostjo. Tako je vztrajala na delovnem mestu skoraj do redne upokojitve.

Rodila se je v času, ko so začeli načrtno raznarodovati Slovence na Primorskem in jih socialno zatirati. Imela je srečo, da je zrastle na trdni kmetiji, ki je takrat edina dajala redkim Slovincem na domačih tleh ekonomsko varnost in s tem možnosti za vsestranski razvoj človeške osebnosti. V tem času, ko so bila pri nas prepovedana celo slovenska imena, in so zato narodno zavetni starši morali biti sami učitelji slovenščine svojim otrokom, s pomočjo uradno prepovedane in težko kupljene slovenske knjige, je razsodni in pogumni kmet Kofol pošiljal svoje hčere v ljubljanske šole, da so imele strokovni pouk materinščine.

Med vojno, v času najhujšega fašističnega terorja, ko je po zaslugi Osvobodilne fronte slovenski jezik na Primorskem spet dobil veljavo, je tudi mlada učiteljica Poldi Kofolova z vsem

žarom mladostne zagnanosti sodelovala pri kulturno-prosvetnem delu v domači vasi. Spodbudo in podporo je imela v domači družini, saj so bile štiri starejše sestre partizanske učiteljice: od teh sta dve poučevali v domači vasi in potem ko je bilo šolsko poslopje požgano, v domači hiši.

Po vojni je stopila na nelahko pot prosvetnega delavca. Svoje najboljše moči je kot učiteljica posvetila rojstnemu kraju. Kasneje je kljub obremenitvi s šolskim delom in z obveznostmi do družine našla moč tudi za strokovno izpopolnjevanje. Usmerila se je v zahtevno delo sprizadetno mladino.

Pokopana je v rojstnem kraju Čepovanu. Tam se je med vojno v nenehni nevarnosti pred okupatorjevimi ukrepi začelo njeno prostovoljno delo za skupnost. Tam je ostalo njenih prvih devetnajst let učiteljevanja. V povojnih časih je to pomenilo slabe gnotne možnosti in veliko brezplačnega obšolskega dela, ki ga je Poldi opravljala vestno, požrtvovalno in nesebično tudi s pevskim zborom, ki deluje še zdaj.

Prezgodaj je zamrl nasmeh na Poldinem obrazu, a ostal bo v spominu vseh, ki so jo poznali, imeli radi in ki so spoštovali njeno delo.

Poldka Jeglič

Lepe jesenske sobote smo pospremili Poldko Jeglič na radovljiško pokopališče k zadnjemu počitku.

Poldka Jeglič je bila učiteljica 45 let. Njena življenjska pot je bila težka, samotna, a vendar bogata in uspešna. Poučevati je začela že leta 1916, torej še v stari Avstriji, na šolah v Kranjski gori in v Podgori pri Rožu, onstran Karavank. Leta 1920 je prišla na šolo v Žirovnico, kjer je ostala 41 let. Z učenci je prenašala težave prve svetovne vojne in po njej. Tudi v obdobju kraljevine Jugoslavije ji ni bilo prijetno, motile so jo strankarske razprtije in revščina otrok. Po okupaciji Gorrenjske je morala tako kot drugi slovenski izobraženci v izgnanstvo v Srbijo.

Leta 1944 je prevzela osvobodena Bolgarija 1200 jugoslovanskih otrok, ki so bili brez staršev in domov; tudi te male sirote so zaupali med drugimi učiteljici Jegličevi. To človekoljubno delo je ljubeče opravljala do 15. oktobra 1945. Septembra 1945 se je smela spet vrniti med svoje drage Žirovničane. Tu so jo čakale spet nove te-

žave, požgana šola in pouk brez knjig in drugih učnih pripomočkov in veliko radevednih otrok, željnih slovenske besede. V večernih urah pa je požrtvovalno vodila za svoje učence, starejše in mlajše, razne gospodinjске tečaje in krožke ročnih del.

Pred nekaj leti so jo obiskali učenci novinarji naše šole. Med drugim so jo vprašali, kakšen poklic bi si izbrala, če bi bila še enkrat pred to življenjsko odločitvijo. »Gotovo bi postala spet učiteljica,« jim je odgovorila. »Kljub vsem težavam sem bila srečna v tem poklicu, lepo mi je bilo med Žirovničani.«

Petinštirideset delovnih let — koliko je to šolskih dni, koliko učnih ur, koliko mladih, s svojimi težavami, hrepenejem, sanjami, predvsem pa z željo, da bi razvijali, kar nosijo v sebi. Kdo bi mogel izmeriti njeno prizadevanje, da bi jih vzgojila tako, da bi bili zadovoljni sami in tisti, s katerimi bodo živeli in delali.

Pravijo, da je človek rojen zato, da dela, trpi in se bojuje. Vse to je bila tudi vsebina življenja tovarišice Jegličeve. Rada je imela otroke in vse ljudi, v ljubezni in delu zanje je minevalo njeno življenje. V vsakem otroku in v vsakem človeku je skušala najti kaj lepega, dobrega in koristnega in mu to pomagati razvijati.

Deset lepo urejenih vasi žirovniškega okoliša tudi priča, da tod tovarišica Poldka Jeglič ni zaman učila in vzgajala. V vseh teh pridnih, ustvarjalnih in požrtvovalnih prebivalcih, njenih številnih učencih, bo živel spomin na njihovo dolgoletno učiteljsko in njeno nadvse plemenito delo.

SODELAVCI IN UČENCI

Božur Hajduković

Poslavljamo se od človeka, ki ga ni več med nami, od Božura Hajdukovića, prijatelja, tovariša, sodelavca, življenjskega sopotnika in nadarjenega sobesednika. Prav zaradi neizprosne usode in spoštovanja do njega se ta trenutek presenečeni in vznemirjeni oziramo na njegovo življenjsko in ustvarjalno pot brez velikih besed, ki so v navadi ob takih priložnostih. Že zdaj pa je gotovo, da s še tako premišljenimi besedami ne bomo zmogli opisati njegovega lika v vseh razsežnostih.

Življenjska in ustvarjalna pot Božura Hajdukovića se je začela leta 1945 v Crljenah pri Plevlji. Diplomiral je iz jugoslovanske in svetovne književnosti in opravi magisterij na filološki fakulteti v Beogradu. Smrt je prekinila njegovo življenjsko pot in mu preprečila, da bi življenjsko in ustvarjalno dozorel. Zapusil pa nam je izjemno zbirko pripovedk Zarja nad zlim dolom, ki je bila nagrada na natečaju zveze socialistične mladine Srbije, objavljena pa v Beogradu leta 1978, knjigo esejev in kritik Izkušnje kritičnega prijema (1983), roman v rokopisu, veliko kritično esejističnih besedil in pripovedk, raztresenih po književnih listih in revijah, znamenito znanstveno študijo o piscu Lazaru Komarčicu (njegovo magistrsko delo), in še veliko drugih člankov. Upravičeno torej lahko rečemo, da je začel Božur Hajduković svoje književno delo na širokem področju ustvarjalnosti. Če upoštevamo, da je sodeloval tudi v književnem življenju Beograda (tudi kot član Zdrženja srbskih književnikov), s svojimi razpravami in polemikami na javnih tribunah, da je kot novinar in urednik Prosvetnega pregleda, lista prosvetnih delavcev SR Srbije, pomembno prispeval k vsebini tega časopisa in da je kot široko razgledan in ugleden izobraženec s svojimi delovnimi in etičnimi lastnostmi zmeraj zbujal spoštovanje, je jasno, da je bil Božur Hajduković človek izrednih lastnosti, naprednih pogledov in dejavnega odnosa do sveta.

Hajduković je kot pripovednik v knjigi Zarja nad zlim dolom, kjer opisuje hriboviti črnogorsko-sandžaški svet v sodobnosti in bližnji preteklosti, uporabil nadvse individualiziran in barvit lokalni jezik. Na tematsko raznovrsten in razvejen umetniški način spleta avtor posamezne okraske in barve v živo fresko

Hajduković je najprej kot profesor književnosti, kasneje pa tudi kot časnikar in urednik Prosvetnega pregleda, spremljal vprašanja našega sodobnega vzgojno-izobraževalnega sistema. Svoji časniškarsko delo je opravljal prepričanem, da časniškarsvo nismo zapisovanje določenih pojavov, temveč širše in osebno zavzeto prizadevanje za to, da bi določena vprašanja ob pravočasni in kakovostni informaciji kar najbolj vsestransko preučili in rešili. Glede tega so posebnosti zanimivi in pomembni njegovi članki iz našega sodobnega kulturnega življenja.

Božur Hajduković je zapustil spomin, vreden spoštovanja. Njegovo življenje in delo, ki ju je tako zgodaj prekinila smrt, pomenita za nas, njegove prijatelje, nenadomestljivo izgubo. Spoznanje, da smo izgubili dobrega, dragocenega in nesebičnega človeka, zbuja v nas občutek nemoči pred usodo, hkrati pa iskreno potrebo, da ohranimo njegov lik v trajnem spominu.

dramatično razgibane preobrnbe sodobne vasi. To sugestivno umetniško podobo resničnega življenja, z vsemi nepravimi plimami, z žalostjo in življenjskim radostmi in tragedijami, je Hajduković izoblikoval kot dobo opazovalec in poznavalec tega okolja, njegovega jezika in miselnosti.

Hajdukovićevo kritično esejistično delo temelji na pridobitvi moderne vede o književnosti. Spremljal je sodobno dogajanje literaturi in književni kritiki, ki je namenil največ pozornosti hkrati pa se je zavedal vseh njih nevarnosti; kot književnik je verjel v moč književno umetniškega dela, kot kritik pa v moč kritike. Kritična presoja je bila z Božura Hajdukovića analitična in vrednotna hkrati. V metodologiji je bil povsem izoblikoval kritik, ki se je zmeraj opiral na argumente in analizo. Posebno pozornost so zbudile njegove književne ocene, objavljene v reviji Književnost. Hajdukovićevo književno kritično delo pa nima ostaja samo pri predstavitveni delavnosti, saj se je poleg drugega ukvarjal tudi s teoretičnimi vprašanji književne kritike. Zdi se, da je prav v tovrstnih besedilih dosegel vrh svojega književno-kritičnega dela.

Hajduković je najprej kot profesor književnosti, kasneje pa tudi kot časnikar in urednik Prosvetnega pregleda, spremljal vprašanja našega sodobnega vzgojno-izobraževalnega sistema. Svoji časniškarsko delo je opravljal prepričanem, da časniškarsvo nismo zapisovanje določenih pojavov, temveč širše in osebno zavzeto prizadevanje za to, da bi določena vprašanja ob pravočasni in kakovostni informaciji kar najbolj vsestransko preučili in rešili. Glede tega so posebnosti zanimivi in pomembni njegovi članki iz našega sodobnega kulturnega življenja.

Božur Hajduković je zapustil spomin, vreden spoštovanja. Njegovo življenje in delo, ki ju je tako zgodaj prekinila smrt, pomenita za nas, njegove prijatelje, nenadomestljivo izgubo. Spoznanje, da smo izgubili dobrega, dragocenega in nesebičnega človeka, zbuja v nas občutek nemoči pred usodo, hkrati pa iskreno potrebo, da ohranimo njegov lik v trajnem spominu.

VUK MILATOVIĆ
DIMITRIJE MAŠANOVIĆ

Razpisna komisija pri VZGOJNO-VARSTVENI ORGANIZACIJI VRHNIKA

razpisuje prosta dela in naloge

— vodje enote

Pogoji:
Kandidat, ki je lahko vzgojitelj, učitelj ali strokovni delavec, mora imeti

- najmanj 5 let delovnih izkušenj po opravljenem strokovnem izpitu, od tega najmanj 2 leti dela pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok;
- organizacijske in strokovne sposobnosti;
- aktiven in pozitiven odnos do samoupravljanja.

Dela in naloge se razpisujejo za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

Prijavite se v 8 dneh razpisni komisiji Vzgojno-varstvene organizacije Vrhnika, Tržaška 70.

Kandidati bodo obveščeni o izidu razpisa v 30 dneh.

25-letnica mature

Maturanti 5. a učiteljska v Mariboru (šolsko leto 1957/58)! Ob 25-letnici se bomo srečali v oktobru. Prijavite se na naslov: Božur Hajduković, Gosposvetska cesta 13, 62000 Maribor.

prosvetni
delavec

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: predsednik Aleš Golja, Bo-

gdan Čepič, Tea Dominko, Leopold Kežar, Franci Kržan, Marjana Kunej, Vida Nered, Albin Puclin, Alenka Pučko, Marija Skalar, Janez Sušnik, Jože Valentinčič, Viktor Zorž

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gärtner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujović

Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.

Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina znaša 380 din za posameznike, 650 din pa za organizacije združenega dela in delovne skupnosti. Cena izvoda 20 din, pri povečanem obsegu pa 30 din. Študentje imajo pri skupinskih naročilih poseben popust. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643 Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).